



Tilinpäätös 2018

Kunnanhallitus 28.3.2019 § 74

Tarkastuslautakunta 15.5.2019 § 11

Kunnanvaltuusto 17.6.2019 § 20

KUNNANJOHTAJAN KATSAUS.....	4
1 TOIMINTAKERTOMUS.....	5
1.1 Kunnan hallinto.....	5
1.2 Valtakunnallinen talouden kehitys.....	7
1.3 Kunnan toiminnan ja talouden tarkastelu.....	8
1.3.1 Kunnan väestön ja työllisyyden kehitys.....	8
1.3.2 Kunnan talous vuonna 2018.....	10
1.3.3 Olennaiset muutokset kunnan toiminnassa ja taloudessa.....	14
1.3.4 Kunnan henkilöstö.....	14
1.3.5 Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä ja arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä sekä kunnan muista toiminnan kehittämiseen vaikuttavista seikoista.....	14
1.3.6 Ympäristöasiat.....	15
1.3.7 Muut ei-taloudelliset asiat.....	15
1.4 Kunnanhallituksen selonteko kunnan sisäisen valvonnan järjestämisestä.....	15
1.5 Tilikauden tuloksen muodostuminen ja toiminnan rahoitus.....	17
1.5.1 Tuloslaskelma 2018 ja sen tunnusluvut.....	17
1.5.2 Rahoituslaskelma 2018 ja sen tunnusluvut.....	18
1.6 Rahoitusasema ja sen muutokset.....	20
1.6.1 Tase 2018 ja sen tunnusluvut.....	20
1.7 Kokonaistulot ja -menot 2018.....	22
1.8 Kuntakonsernin toiminta ja talous.....	23
1.8.1 Kuntakonserniin kuuluvat yhteisöt.....	24
1.8.2 Konsernille asetettujen toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutuminen.....	25
1.8.3 Selonteko konsernivalvonnan järjestämisestä.....	30
1.8.4 Olennaiset konsernia koskevat tapahtumat.....	31
1.8.5 Arvio konsernin todennäköisestä tulevasta kehityksestä.....	31
1.8.6 Konsernin tuloslaskelma 2018 ja sen tunnusluvut.....	32
1.8.7 Konsernin rahoituslaskelma 2018 ja sen tunnusluvut.....	33
1.8.8 Konsernitase 2018 ja sen tunnusluvut.....	34
1.9 Tilikauden tuloksen käsittely.....	36
2 TALOUSARVION TOTEUTUMINEN.....	37
2.1 Strategian seuranta.....	37
2.2 Käyttötalouden toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutuminen.....	43
2.3 Tuloslaskelmaosan toteutuminen.....	64
2.4 Investointien toteutuminen.....	66
2.5 Yhteenveto käyttötalouden määrärahojen ja tuloarvioiden toteutumisesta.....	69
3 TILINPÄÄTÖSLASKELMAT.....	70
3.1 Tuloslaskelma.....	70
3.2 Tase.....	71
3.3 Rahoituslaskelma.....	73
3.4 Konsernituloslaskelma.....	74

3.5	Konsernitase.....	75
3.6	Konsernirahoituslaskelma	77
4	TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT	78
4.1	Tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot.....	78
4.1.1	Kunnan tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot.....	78
4.1.2	Konsernitiilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot.....	78
4.2	Tuloslaskelmaa koskevat liitetiedot.....	79
4.3	Tasetta koskevat liitetiedot	82
4.3.1	Taseen vastaavia koskevat liitetiedot.....	82
4.3.2	Taseen vastattavia koskevat liitetiedot.....	85
4.4	Vakuuksia ja vastuusitoumuksia koskevat liitetiedot	87
4.5	Henkilöstöä, tilintarkastajan palkkiota ja intressitapahtumia koskevat liitetiedot.....	88
5	PÄLKÄNEEN VESIHUOLTOLAITOKSEN ERIYTETTY TILINPÄÄTÖS	90
5.1	Toimintakertomus	90
5.1.1	Hallinto ja organisaatio.....	90
5.1.2	Olellaiset tapahtumat ja muutokset toiminnassa ja taloudessa	91
5.1.3	Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä	93
5.1.4	Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä sekä vesilaitoksen muista toiminnan kehittämiseen vaikuttavista seikoista	93
5.1.5	Tiedot sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja keskeisistä johtopäätöksistä.....	94
	<i>Ympäristötekijät</i>	<i>94</i>
5.1.6	Esitys tilikauden 2018 tuloksen käsittelystä.....	94
5.2	Talousarvion toteutuminen.....	94
5.2.1	Käyttötalouden toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutuminen	94
5.3	Tilinpäätöslaskelmat.....	97
5.3.1	Vesihuoltolaitoksen tuloslaskelma.....	97
5.3.2	Vesihuoltolaitoksen tase	98
5.3.3	Vesihuoltolaitoksen rahoituslaskelma.....	99
5.4	Vesihuoltolaitoksen liitetiedot.....	100
5.4.1	Vesihuoltolaitoksen tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot.....	100
5.4.2	Tuloslaskelmaa koskevat liitetiedot	100
5.4.3	Tasetta koskevat liitetiedot	100
5.4.4	Vakuuksia, vastuusitoumuksia ja taseen ulkopuolisia järjestelyjä koskevat liitetiedot.....	102
5.4.5	Henkilöstöä ja intressitapahtumia koskevat liitetiedot	102
6	PÄLKÄNEEN KUNNAN TILINPÄÄTÖKSEN ALLEKIRJOITUKSET JA MERKINNÄT	104
7	LUETTELOT JA SELVITYKSET	106

KUNNANJOHTAJAN KATSAUS

Vuonna 2017 alkanut positiivinen kehitys maailman ja Suomen taloudessa jatkui edelleen vuonna 2018, mutta hidastuen. Parantunut yleinen taloudellinen tilanne näkyy Pälkäneelläkin työttömien määrän merkittävänä laskuna. Sen sijaan Pirkanmaan hyvä väestökehitys ei ole ulottunut Pälkäneelle vaan kunnan väkiluku vähenee jatkuvasti. Asukasluvun kehitys on käytännössä koko kuluvan vuosikymmenen ajan ollut negatiivinen. Väestön väheneminen ja samalla tapahtuva väestörakenteen muutos haastavat kunnan tuottamat palvelut. Mikäli kehitys jatkuu edellisten vuosien kaltaisena, tulee kunnan palveluverkkoa kehittää vastaamaan muuttuvaa tarvetta.

Kertomusvuonna kunnan talouden suunta kääntyi negatiiviseksi. Vuonna 2018 tilikauden tulos oli -2,15 milj. euroa, josta poistoerojen vähennysten jälkeen alijäämäksi jäi -1,49 milj. euroa. Vuotta aiemman tilikauden tulos oli maltillisen positiivinen. Yllätyksiä talouteen toivat sosiaali- ja terveyspalveluiden käytön perusteella lisääntyneet kulut, ulkoisten toimintatuottojen ja ulkoisten toimintakulujen jääminen arvioitua alemmiksi, verotulojen toteutuminen arviota alemmina sekä valtionosuuksien ylittyminen talousarviolukuihin verrattuna. Kunnan vuosikate ei riitä kirjanpidon poistoihin eikä muutosta ole näköpiirissä taloussuunnitelmavuosiinakaan. Pälkäneen kunnan suuri haaste on talouden tasapainottaminen. Tasapainottamistoimia on jo tehty vuoden 2018 taloussuunnittelussa ja valtuuston 28.6.2018 tekemällä erillispäätöksellä, mutta toimet eivät ole riittäviä. Talouden tasapainottaminen edellyttää toiminnan tehostamista ja vaikuttavuuden lisäämistä sekä monia suunnitelmallisia kipeitä päätöksiä, joilla vaikutetaan kunnan kustannusrakenteeseen.

Vuosi 2018 oli kunnalle monenlaisen rakentamisen vuosi. Pälkäneen liikuntakeskuksen Kostia-areenan rakentaminen oli valtaisia panostus kuntalaisten hyvinvointiin ja terveyteen. Kokonaisuudessaan 6,3 milj. euron investoinnissa on pyritty yhdistämään koulujen, seurojen ja kuntalaisten tarpeet. Lisäksi Kostia-areena tulee jatkossa olemaan kunnan vetovoimaisuutta lisäävä tekijä. Kostia-areenan kynnyks on matala kaikenlaisille liikunnanharrastajille.

Toinen kunnan mittava rakennushanke oli Roholan asuntoalueen kunnallistekniikan rakentamisen aloittaminen. Roholan alueen sijainti on mainio; kirkonkylän palveluiden kupeessa, joen rannalla järvimaisemissa ja aivan Tampere-Lahti-tien tuntumassa. Ensimmäisen rakennusvaiheen tontit ovat myynnissä ja rakennettavissa vaikka heti. Monipuolinen Roholan alue tulee valmistuttuaan tarjoamaan uusille pälkäneläisille kodin yli kahdellasadalla tontillaan.

Kunnan konserniyhtiö Pälkäneen Valokuitu Oy jatkoi kuituverkonrunkoreitin ja liittymien rakentamista. Paikallisella aktiivisuudella rakennettava valokuituverkko mahdollistaa ajasta ja paikasta riippumattoman työn, yritystoiminnan ja opiskelun sekä digitaalisten ja sähköisten palveluiden käyttöönoton ja hyödyntämisen. Valokuituyhteys vähentää asiointiin liittyvää liikkumistarvetta sekä helpottaa yritystoiminnan arkea. Toimivien ja nopeiden tietoliikenneyhteyksien myötä välimatkat osittain menettävät merkitystään ja mahdollistavat erilaisten palveluratkaisujen käyttöönoton kuntalaisten arjen helpottamiseksi.

Tilinpäätöksessä on kysymys jälkijättöisestä retrospektiivisestä talouden ja toiminnan tarkastelusta, josta pitää ottaa oppia tulevaa varten. Kuitenkin todellista tulevaisuuden tekemistä ja siihen vaikuttamista on strategian laatiminen ja sen toteuttaminen. Pälkäneen uusi kuntastrategia hyväksyttiin valtuustossa 3.5.2018. Pälkäneen visio on, että vuoteen 2028 mennessä asukasluku on kasvanut tuhannella uudella tyytyväisellä asukkaalla. Strategia ohjaa toimintaa ja se saadaan toteutettua rakentamalla keskinäisen luottamuksen, yhteistyön ja tulevaisuuden uskon ilmapiiri. Lämmin kiitos kuluneesta vuodesta kunnan työntekijöille, luottamushenkilöille kolmannen sektorin toimijoille, yrittäjille ja aktiivisille kuntalaisille!

Anitta Hietaniemi

Kunnanjohtaja v.t.

1 TOIMINTAKERTOMUS

1.1 Kunnan hallinto

Kunnan ylin päättävä toimielin on kunnanvaltuusto, joka vastaa kunnan toiminnasta ja taloudesta sekä käyttää kunnan päätösvaltaa. Pälkäneen kunnanvaltuustoon kuuluu 27 valtuutettua. Kuntavaalit järjestettiin huhtikuussa 2017 ja uusi kunnanvaltuusto ja muut uudet luottamushenkilöt aloittivat tehtävässään 1.6.2017.

Luottamushenkilöorganisaatio

vuonna 2018

Valtuusto

27 jäsentä

KOK 11, KESK 7, SDP 6, VIHR 2, VAS 1

Valtuuston puheenjohtajisto:

Puheenjohtaja Mirva Kittilä (KESK),
1. varapuheenjohtaja Erkki Hyöki (KOK)
2. varapuheenjohtaja Pauliina Jaakkola (SDP)

Kunnanhallitus

9 jäsentä

Kunnanhallituksen puheenjohtajisto:

Puheenjohtaja Eero Laesterä (KOK)
1. varapuheenjohtaja Ahola Jyrki (KESK)
2. varapuheenjohtaja Aho Maria (SDP)

Lautakunnat

sivistyslautakunta (9 jäsentä)

tekninen lautakunta (9)

tarkastuslautakunta (7)

keskusvaalilautakunta (5)

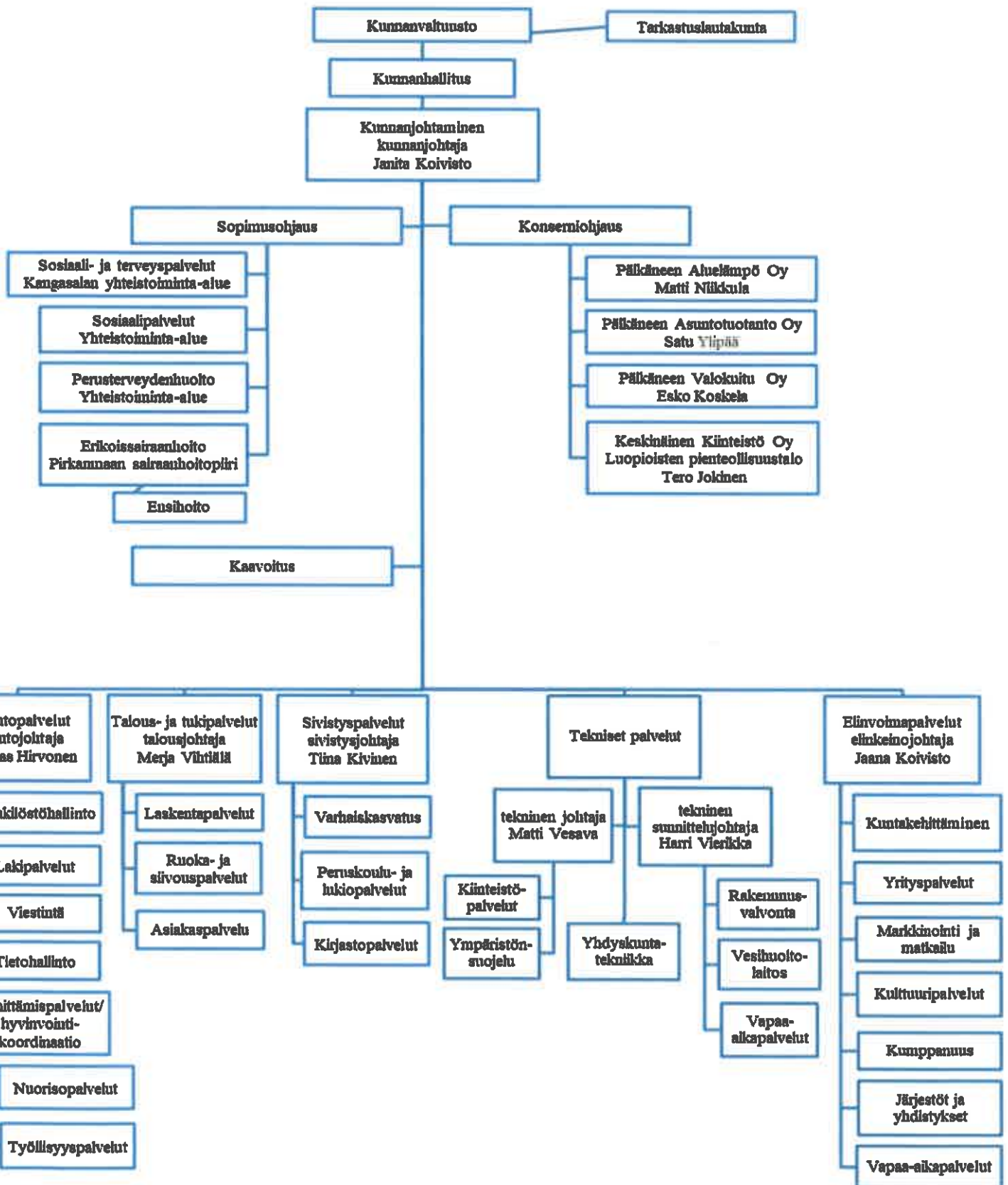
elinvoimalautakunta (9)

rakennus- ja ympäristöjaosto (5 jäsentä)

Kunnanhallituksen esittelijä: kunnanjohtaja Janita Koivisto 1.1. - 31.1.2018 ja 1.8. - 31.12.2018, vs. kunnanjohtaja
Petri Härkönen 1.2.-31.7.2018

Pöytäkirjanpitäjä: hallintojohtaja Tuomas Hirvonen

Kunnan hallinto-organisaatio 31.12.2018



1.2 Valtakunnallinen talouden kehitys

Suomen talouden tuotanto lisääntyi vuonna 2018, mutta tuotannon lisäys oli edeltävää vuotta hitaampaa. Vuosi 2017, jolloin BKT:n kasvu oli 2,8 prosenttia, näyttää jäävän tämän suhdannenousun nopeimmaksi kasvuvaiheeksi ja BKT:n kasvuvauhdin ennustetaan jatkavan hidastumisestaan. Vuonna 2018 BKT kasvoi 2,5 prosenttia. Vuoden 2018 aikana teollisuusyritysten tuotanto-odotukset ovat maltillistuneet, työvoiman saatavuusongelmat ovat lisääntyneet ja myönnettyjen rakennuslupien määrä on kääntynyt laskuun. (Taloudellinen katsaus, VM, 332/2018.)

Suomen vienti kehittyi vuonna 2018 odotettua heikommin ja viennin kehitys oli hitaampaa kuin maailmankaupan kasvu. Maailmankaupan nopeimman kasvun vaihe on ohitettu ja kasvu hidastuu lähivuosina. Myös euroalueen näkymät ovat heikentyneet vuoden 2018 aikana. Viennin heikentymiseen vaikuttaa osaltaan Suomelle tärkeiden vientimaiden kuten Saksan ja Venäjän taloudellisten näkymien heikkeneminen. Tuonnin määrä kasvoi alkuvuonna nopeasti, mutta hidastui loppuvuotta kohti. (Taloudellinen katsaus, VM, 332/2018.)

Yksityisen kulutuksen kasvu hidastui vuonna 2018, vaikka kotitalouksien käytettävissä olevien reaalityulojen kasvu kiihtyi yli kahteen prosenttiin. Vuoden 2018 aikana inflaatio kiihtyi edeltävään vuoteen nähden. Kuluttajahintoja korottivat erityisesti muutokset energiahinnoissa, sillä öljyn hinta oli edeltävää vuotta korkeammalla tasolla ja sähkön hintakin lähti nousuun vuoden puolivälistä lähtien. Yksityisten investointien kasvuvauhti osoittautui ennakoitua matalammaksi. Myönnettyjen rakennuslupien määrän väheneminen kertoo asuntoinvestointien määrän vähenemisestä. (Taloudellinen katsaus, VM, 332/2018.)

Vuonna 2018 työttömyys laski ripeästi ja työttömyysaste yli prosenttiyksikön 7,4 prosenttiin. Työttömien määrä laski kaikilla alueilla ja kaikissa ikäryhmissä. (Taloudellinen katsaus, VM, 332/2018.) Avoimien työpaikkojen määrä suhteessa työttömien työnhakijoiden määrään kasvoi nopeasti vuonna 2019. Tämä kertoo osaltaan yritysten kasvavista haasteista löytää sopivaa työvoimaa ja tämä voi hidastaa työllisyyden kasvua jatkossa. Työvoiman saatavuudesta kärsii varsinkin rakennusala. Talouden ja työllisyyden kasvusta huolimatta inflaatio pysyi maltillisena; kuluttajahinnat kohosivat 1,3 prosenttia vuoden takaisesta. (Euro & Talous, Suomen Pankin ajankohtaisia artikkeleita taloudesta 16.1.2019)

Suomen talouden hyvä suhdannetilanne on kohentanut julkisen talouden tilaa. Julkisten menojen kasvua hillitsevät toimet ovat myötävaikuttaneet alijäämän pienenemiseen. Julkiset kulutusmenot kääntyivät kuitenkin kasvuun vuonna 2018. Talouskasvun ennakoidaan jatkuvan vielä vuonna 2019, mikä tasapainottaa julkisen talouden rahoitusasemaa. Vuosikymmenen alussa talouskasvun kuitenkin ennakoidaan hidastuvan ja sitä myöten julkisen talouden rahoitusasema alkaa heiketä jälleen. Talouden suotuisa suhdannevaihe on peittänyt alleen pidemmän aikavälin rakenteelliset ongelmat. Julkista taloutta heikentää väestön ikääntyminen, joka kasvattaa vuosi vuodelta eläke-, terveys- ja hoivamenoja. Valtionhallinto on julkisen talouden sektoreista alijäämäisin. Paikallishallinnon alijäämäkin kasvoi vuonna 2018, kun kuntien verotulot laskivat edeltävästä vuodesta, vaikka kulutus- ja investointimenot kasvoivat. Kulutusmenoja kasvattivat mm. väestön ikääntymisestä johtuvat hoito- ja hoivamenojen kasvu, päivähoitomaksujen alentaminen, maakunta- ja sote-uudistuksen valmistelu sekä ansiotason nousu kunta-alalla. (Taloudellinen katsaus, VM, 332/2018.)

Kuntien tilinpäätösarvioiden mukaan vuoden 2018 tulos painui negatiiviseksi 196 kunnassa eli noin kahdessa kolmasosassa kunnista. Vuotta aiemmin alijäämäisiä kuntia oli 55 kappaletta. Tilinpäätösarviot kertovat, että verotulot ja valtionosuudet tippuivat vuonna 2018, kun taas menot kasvoivat yli 3 prosenttia. Kuntien velkamäärä kasvoi reilut kolme prosenttia ja kuntayhtymien velkamäärä kasvoi yli 11 prosenttia lukuisten sairaalahankkeiden seurauksena. Vuonna 2017

vuosikate oli negatiivinen neljässä kunnassa, kun tilinpäätöskäytösten mukaan negatiivisia vuosikatteita olisi vuonna 2018 ollut jo 38 kunnassa. (kuntaliitto.fi 13.2.2019)

1.3 Kunnan toiminnan ja talouden tarkastelu

Luopioisten ja Pälkäneen kunnat lakkautettiin 31.12.2006 ja uusi Pälkäneen kunta aloitti toimintansa 1.1.2007. Vuosi 2018 oli uuden Pälkäneen kunnan 12. toimintavuosi.

1.3.1 Kunnan väestön ja työllisyyden kehitys

Pälkäneen kunnan väestökehitys oli vuosina 2007 – 2010 positiivinen ja parhaimmillaan asukasluku kävi vuonna 2009 yli 7 000 asukkaan rajan. Vuodesta 2010 lähtien Pälkäneen kunnan asukasluku on kuitenkin laskenut.

Pirkanmaan väkiluku on kasvanut hyvin voimakkaasti 2000-luvun kuluessa. Väestönkasvun odotetaan jatkuvan, joskin maltillisemmin kuin 2000-luvun alussa. Pirkanmaalla suurin väestönkasvuun vaikuttanut tekijä on ollut maassamuutto. Puolen miljoonan asukkaan rajapyykin Pirkanmaa ylitti vuonna 2013. Vuoden 2017 lopussa Pirkanmaalla oli asukkaita 512 081 (vuoden 2016 lopussa 509 356). Pirkanmaalla asuu 9,3 prosenttia maan koko väestöstä. Väestönkasvu on keskittynyt etenkin Tampereen seutukunnalle ja keskittymisen odotetaan jatkuvan. Sen sijaan maakunnan reuna-alueet ovat kärsineet negatiivisesta väestönkehityksestä. Väestörakenne muuttuu eritoten ikääntymisen myötä. (Tilastokeskus, Pirkanmaan liitto)

Pälkäneen väkiluku jatkoi laskemistaan edellisestä vuodesta. Pälkäneläisiä oli 31.12.2018 Facta-kuntarekisterin Väestö-järjestelmän mukaan 6 495. Tilastokeskuksen 29.1.2019 tietojen mukainen ennakkoväkiluku 31.12.2018 on 6 499 henkilöä eli 4 henkilöä enemmän. Tilastokeskuksen lopulliset väkilukutiedot valmistuvat 29.3.2019. Oheisissa tarkemman tason taulukoissa on käytetty Factan tietoja.

Vuosi	Miehiä	Naisia	Yhteensä	Muutos
2012	3 402	3 436	6 838	- 45
2013	3 399	3 396	6 795	- 43
2014	3 368	3 354	6 722	- 73
2015	3 337	3 339	6 676	- 46
2016	3 315	3 312	6 627	- 49
2017	3 287	3 280	6 567	- 60
2018	3 257	3 242	6 499	- 68

Taulukko: Pälkäneen kunnan väestökehitys 2012 – 2018, Tilastokeskus

Vuonna 2018 syntyneitä oli 48 ja kuolleita 78, väestön väkiluvun vähentymisestä 30 selittyy syntyneiden lukumäärän pienuudella kuolleiden lukumäärään nähden (v. 2017 syntyneet 42, kuolleet 67, erotus 25).

Ikäluokka	31.12.2018
0 – 6 v.	376
7 – 16 v.	749
17 – 64 v.	3 499
65 – 74 v.	1 018
75 - 100+	853

Taulukko: Pälkäneen kunnan väestön ikärakenne 2018, Facta-kuntarekisteri

ALUE	31.12.2018
Sappee	4
Puutikkala	77
Kuohijoki	43
Lammi	19
Salmentaka	223
Raikka	76
Kaivanto	25
Pälkäne	3 405
Pitasmäki	379
Laitikkala	207
Aitto	542
Luopioinen	770
Rautajärvi	344
Kyynärö	173
Valkeakoski	59
Muu	149
PÄLKÄNE	6 495

Taulukko: Pälkäneen kunnan väestön rakenne alueittain 2018, Facta-kuntarekisteri

Työttömyys

Työttömien työnhakijoiden lukumäärä oli Pirkanmaalla vuoden 2018 joulukuussa yli viidenneksen alempi kuin vuoden 2017 joulukuussa. Työttömiä työnhakijoita Pirkanmaalla oli vuoden 2017 joulukuussa 22 659 henkilöä, laskua oli vuositasolla 5 900 henkilöä eli kaksikymmentä prosenttia. Pirkanmaan työttömyysaste oli 9,3 prosenttia. Vastaavasti koko maassa työttömyysaste oli keskimäärin 9,7 prosenttia. Avoimien työpaikkojen korkea määrä mahdollisti positiivisen suunnan Pirkanmaan työttömyyden kehityksessä.

Työttömät työnhakijat				Avoimet työpaikat					
Työvoima	Työttömien työnhakijoiden osuus % työvoimasta	Joulukuu 2018	Joulukuu 2017	Muutos Joulukuun 2018 Joulukuun 2017	Miehet	Naiset	Joulukuu 2018	Joulukuu 2017	Muutos Joulukuun 2018 Joulukuun 2017
244 958	9,3	22 659	28 553	-5 894	12 545	10 114	3 768	4 378	-610

Taulukko: Työttömät työnhakijat ja avoimet työpaikat TE-toimistossa Pirkanmaalla

Kaikissa Pirkanmaan kunnissa työttömien työnhakijoiden määrä laski, parissa jopa merkittävän paljon eli yli kolmekymmentä prosenttia, kun verrataan vuoden 2018 lukumäärää vuoden 2017 vastaavaan ajankohtaan. Juupajoella muutos ylitti 40 prosenttia.

Pälkäneellä työttömyys laski huomattavasti muutoksen ollessa 19 prosenttia. Työttömyysaste kuntatasolla laski 9,1 prosentista 7,4 prosenttiin. Joulukuussa 2018 työttömänä oli 216 pälkäneläistä, joista alle 25-vuotiaita oli 27 henkilöä, kun joulukuussa 2017 vastaava luku oli 14. (Pirkanmaan Työllisyyskatsaus joulukuun 2018)

Työttömät työnhakijat				Avoimet työpaikat					
Työvoima	Työttömien työnhakijoiden osuus % työvoimasta	Joulukuu 2018	Joulukuu 2017	Muutos Joulukuun 2018 Joulukuun 2017	Miehet	Naiset	Joulukuu 2018	Joulukuu 2017	Muutos Joulukuun 2018 Joulukuun 2017
2 933	7,4	216	267	-51	102	114	28	17	11

Taulukko: Työttömät työnhakijat ja avoimet työpaikat TE-toimistossa Pälkäneellä joulukuun 2018 lopussa.

1.3.2 Kunnan talous vuonna 2018

Käyttötalous

Pälkäneen kunnanvaltuusto vahvisti 14.12.2017 §96 vuoden 2018 talousarvion. Talousarviossa tilikauden tuloksen ennakoitiin olevan -1,7 miljoonaa euroa ja 466 000 euron poistoerojen vähennysten jälkeisen alijäämän -1,3 miljoonaa euroa.

Kunnanvaltuusto hyväksyi 13.12.2018 § 54 sosiaali- ja terveystalouteen 1,0 miljoonan euron suuruisen lisämäärärahan. Lisämäärärahan perusteluiden mukaan Kangasalan kaupunki oli hyvittänyt vuoden alkupuolen ennakkoa matalamman palveluiden käytön perusteella 350 000 euroa hyväksytyyn 14,85 miljoonan euron tarjoukseen nähden. Yhteistoiminta-alueen palveluiden ennakoitiin toteutuvan 14,5 miljoonan euron suuruisina. Erikoissairaanhoidon oli varattu talousarvioon 8,5 miljoonaa euroa ja sairaanhoitopiirin toteuman ennakoitiin ylittävän noin 1,4 miljoonalla eurolla. Erikoissairaanhoidon ennakoitun ylityksen ja yhteistoiminta-alueen ennakoitun säästön erotus 1,0 miljoonaa euroa hyväksyttiin tilikauden 2018 lisämäärärahaksi.

Tilikauden 2018 tulos oli -2 150 111 euroa ja poistoerojen vähennysten jälkeiseksi alijäämäksi muodostui -1 490 527 euroa. Vuoden 2018 aikana kunnan verotuloennusteet vaihtelivat merkittävästi. Ennusteiden tarkennuttua ja tulosennusteen heikettyä vuoden jälkimmäisellä puoliskolla kunnanhallitus määräsi 11.9.2018 §166 hankinta- ja rekrytointikiellon vuoden 2018 loppuun asti. Päätöksen mukaisesti kaikkiin hankintoihin tarvittiin toimialajohtajan hyväksyntä. Henkilöstöasioiden osalta lyhytaikaiset sijaisuudet hyväksyi toimialajohtaja; pidemmät sijaisuudet, hanketyöntekijät ja työllistetyt päätti kunnanjohtaja ja vakituisten virkojen/tehtävien täytöstä päätti kunnanhallitus.

Ulkoisissa toimintatuotoissa jäätiin budjetoidusta tasosta 340 000 euroa. Seuraavat yksittäiset erät toteutuivat budjetoitua korkeammalla tasolla ja edesauttoivat tuloksen muodostumista: metsän myynnin toteutuminen 380 000 euron edestä budjetoidun 150 000 euron sijaan ja pysyvien vastaavien myyntivoittojen toteutuminen 248 000 euron määrässä budjetoidun 200 000 euron sijaan. Erien osalta tulee huomioda, että tuotot vaihtelevat vuosittain; vuonna 2017 metsän myyntiä toteutui 207 000 euron edestä ja pysyvien vastaavien myyntivoittoja 113 000 eurolla. Harjutuulen toiminnan päättyminen helmikuussa 2018 vähensi kunnan ulkoisia vuokra- ja palvelutuottoja noin 600 000 euroa talousarvioon verrattuna.

Ulkoiset toimintakulut toteutuivat 703 000 euroa alle muutetun talousarvion kulujen. Merkittävin ero on henkilöstökuluissa, joiden määrä jäi 688 000 euroa budjetoitua alemmaksi ja toteutui vuotta 2017 alemmalla tasolla. Lähes kaikilla toimialoilla henkilöstökulut alittivat talousarvioon varatun määrärahan. Henkilöstökulujen toteutumiseen budjetoitua alemmalla tasolla ovat vaikuttaneet mm. touko-kesäkuussa käytyjen yt-neuvotteluiden aiheuttama rekrytointikielto, syyskuussa määrätty hankinta- ja rekrytointikielto sekä tiettyjen virkojen ja tehtävien väliaikaiset täyttämättä olemiset henkilöiden vaihtuessa. Palkkakulujen budjettia alempi toteutuminen vaikutti myös henkilösivukulujen alempaan määrään. Aineiden, tarvikkeiden ja tavaroiden hankittu määrä jäi noin 250 000 euroa edeltävää vuotta ja talousarviota alemmalle tasolle. Syynä on hankinta- ja rekrytointikiellon aiheuttama hankintojen vähentäminen vuoden viimeisellä kolmanneksella ja ruoka- ja siivouspalveluissa Harjutuulen keittiön toiminnan päättyminen. Palvelujen ostot ylittivät sairaanhoitopiirin ja yhteistoiminta-alueen lisälaskujen vuoksi, joihin haettu lisämääräraha osoittautui riittämättömäksi. Palveluostojen määrää vähentää Aitoon puhdistamon purkuun tilikaudella 2017 tehdyn varauksen purkaminen purkukustannuksen ylittävältä osalta. Purkukustannuksen ylittävä osa varauksesta oli noin 125 000 euroa.

Sisäiset toimintatuotot ja -kulut toteutuivat kokonaisuutena budjetoidulla tasolla. Vuoden 2018 sisäisiä eräiä verratessa vuoden 2017 lukuihin tulee huomioda, että vuonna 2017 laskutettiin sisäinen hallintopalveluveloitus, jonka laskuttamisesta luovuttiin vuoden 2018 alusta. 700 000

euron sisäinen hallintopalvelutuotto kirjattiin hallintopalveluihin ja kulut kohdistuivat sivistys-, ruoka- ja siivous-, vapaa-aika- ja teknisiin palveluihin sekä rakennusvalvontaan ja ympäristönsuojeluun.

Verotulot olivat 22,2 miljoonaa euroa ja toteutuivat 378 000 euroa budjetoitua alemmalla tasolla. Tästä 246 000 euroa muodostui kunnan tuloverosta ja 140 000 euroa yhteisöveron tuotosta, kun taas kiinteistöverotulot toteutuivat 8 000 euroa budjetoitua korkeampina. Vuoden 2017 verotulojen tasosta jäätin 876 000 euroa. Valtionosuudet toteutuivat 192 000 euroa paremmin kuin talousarviossa.

Rahoitustuottoihin kirjattiin Pirkanmaan sairaanhoitopiiriltä saatu 290 000 euron suuruinen ylijäämän palautus, joka parantaa kunnan tulosta. Palautus perustuu sairaanhoitopiirin valtuuston päätökseen, jonka mukaan jäsenkunnille palautettiin edellisten vuosien taseeseen kertynyttä ylimäärää peruspääomaosuuksien mukaisessa suhteessa. Rahoituskulut toteutuvat budjetoitua alempana. Vuodelle 2018 budjetoitiin 6,5 miljoonan euron lainan nosto ja sen korkokulut arvion mukaan. Tieto lainatarpeesta muuttui vuoden aikana siten, että lainaa nostettiin 4,5 miljoonaa euroa ja laina nostettiin loka- ja joulukuussa.

Tilinpäätöksen 2017 yhteydessä kunnan poistoerojen kirjauskäytäntöä on muutettu siten, että poistoeroa on alettu purkaa täysimääräisesti koko suunnitelman mukaisen poiston verran. Kirjanpidolliset poistoerot perustuvat aiemmin tehtyihin investointivarauxsiin, joilla katetaan pysyvien vastaavien hyödykkeiden hankintamenoa. Vuonna 2018 poistoeroa purettiin 660 000 eurolla, mikä vähentää tilikauden alijäämää.

Investoinnit

Kunnan investointimenojen kokonaismäärä oli talousarviossa 8 811 000 euroa ja tulojen määrä 702 500 euroa. Investointien toteumaksi muodostui menojen osalta 4 887 000 euroa ja tulojen osalta 460 000 euroa.

Merkittävimmät vuoden 2018 investointihankkeet olivat Kostia-areenan toteutukseen varattu 2,9 miljoonaa ja Roholan alueen kunnallistekniikkaan ja siirtolinjan suunnitteluun varattu 3,3 miljoonaa euroa. Kostia-areenan kokonaisinvestointi vuosina 2016-2018 oli suunnittelukustannuksineen yhteensä 6,3 miljoonaa euroa ja siitä 900 000 euroa katettiin Opetus- ja kulttuuriministeriöltä saadulla avustuksella. Kostia-areena on uuden Pälkäneen historian tähän asti merkittävin investointi. Kostia-areena otettiin käyttöön syyskuussa 2018 ja virallisia avajaisia vietettiin 1.10.2018. Roholan kunnallistekniikan rakentaminen alkoi 26.7.2018 ja alkuperäisen sopimuksen mukaan töiden piti olla valmiina 31.10.2018. Maapohjan haasteista johtuen urakoitsija pyysi urakan toteuttamiselle lisäaikaa 30.6.2019 asti ja jatko aika myönnettiin esitetysti.

Kunnanhallituksen alaisissa investoinneissa atk-hankintoja eivät toteutunut lainkaan. Ruoka- ja siivouspalvelujen hankinnat toteutuivat 31-prosenttisesti. Tarpeet, joihin oli varauduttu, eivät realisoituneet vuoden aikana. Budjetointiprosessin kehittämistä jatketaan atk- ja ruoka- ja siivouspalveluiden investointihankintojen suunnittelun osalta.

Teknisen lautakunnan alaisissa investoinneissa jäi toteuttamatta useita kohteita. Peruskorjaushankkeissa jäi toteuttamatta suurimpana Viirikukon päiväkodin pihan korjaus, koska kunnan talouden tasapainotusohjelman päätöksiin 28.6.2018 (kunnanvaltuusto §35) kuului, että yksityinen palveluntuottaja rakentaa uuden päiväkodin Onkkaalan alueelle ja mm. Viirikukon päiväkodin toiminta päättyy. Kunnanvaltuusto kumosi päätöksen 1.11.2018 §55, mutta pihaa ei ehditty kunnostaa vuoden 2018 puolella. Kaavateiden rakentamiskohteista jäi toteuttamatta tievalaistuksen rakentaminen, jonka toteuttaminen aloitetaan vuonna 2019. Tommolan alueen ja Lastenlinnan metsän kaavateiden rakentaminen sekä Lastenlinnantien saneeraus jäivät odottamaan kaavamuutosta, joka hyväksyttiin vuoden 2019 puolella. Kaavoituksen keskeneräisyys vaikuttaa myös vesilaitoksen investointien toteuttamiseen. Kunnanviraston peruskorjaukseen varattiin

200 000 euroa ja kiinteistöön tehtiin tutkimuksia ja alustavia suunnitelmia. Vuoden aikana korjaustöitä ei kuitenkaan aloitettu, sillä arvioitiin myös ajatusta siirtää kunnanviraston toiminnot tyhjäksi jääneeseen palvelukeskus Harjutuuleen. Vesilaitoksen putkistosaneerauksia ei toteutettu vuoden 2018 aikana, vaan putkistojen osalta keskityttiin suunnitteluun.

Rahoitus

Talousarvion mukainen lainannostotarve oli 6,5 miljoonaa euroa. Investointisuunnitelmaa alemman investointien ennakoitun toteuman vuoksi kunta kilpailutti ja nosti lainasta yhteensä 4,5 miljoonaa euroa kahdessa erässä loka- ja joulukuussa. Tilinpäätöshetkellä kunnan lainojen määrä oli 11,5 miljoonaa euroa ja asukasta kohti laskettu velkamäärä oli 1 765 euroa/asukas. Vuoden 2017 lopussa kunnan velka per asukas oli 1 197 euroa. Tilastokeskuksen tietojen mukaan koko maan vuoden 2017 keskimääräinen lainakanta/asukas vuoden lopussa oli 2 933 euroa/asukas ja Pirkanmaalla kuntien lainakanta oli keskimäärin 2 453 euroa/asukas.

Poikkeamat talousarviosta

Pälkäneen kunnan talousarviossa valtuustoon nähden sitova taso on tuottojen ja kulujen erotus eli netto. Tuottojen ja kulujen erotuksesta käytetty nimitys on toimintakate. Prosentuaalisesti suurimmat poikkeamat toimintakatteesta on sosiaali- ja terveystaloudessa, maankäytössä ja kaavoituksessa sekä hallintopalveluissa ja talous- ja tukipalveluissa. Euromääräisesti suurimmat poikkeamat ovat sivistyspalveluissa ja sosiaali- terveystaloudessa. Hallinto-, talous- ja tuki- ja sivistyspalveluissa sekä maankäytössä ja kaavoituksessa toimintakate on toteutunut parempana kuin talousarviossa, mutta sosiaali- ja terveystaloudessa määräraha ja lisämäärä ylittivät.

Hallintopalveluiden ja talous- ja tukipalveluiden toimintakatteet toteutuivat noin 90-prosenttisesti. Hallintopalveluissa pysyvien vastaavien myyntivoitot ylittivät budjetoidun, mikä johti toimintatuottojen ylittymiseen. Toimintakuluissa molemmilla toimialoilla saavutettiin säästöä pääasiassa henkilöstökuluissa, mutta myös muissa hankinnoissa johtuen kesän yt-neuvotteluiden aiheuttamasta rekrytointikiellosta ja syyskuussa määrätystä hankinta- ja rekrytointikiellosta.

Maankäytön ja kaavoituksen toimintakate toteutui 52 000 euroa alle budjetoidun, joka vastaa 39 prosenttia toimintakatteesta. Henkilöstökulut toteutuivat budjetoitua alemmalla tasolla työntekijän vaihtumisen vuoksi. Palvelujen ostot jäivät budjetoidusta, koska vuodelle 2018 oli aikataulutettu kaavoja, joiden hyväksyminen siirtyi vuodelle 2019. Lisäksi Pälkäneveden yritysalueen kaava oli aikataulutettu vuodelle 2018, eikä kaava edennyt vuoden 2018 aikana.

Sivistyspalveluiden toimintakate toteutui 95-prosenttisesti. Euromääräisesti toimintakate toteutui 550 000 euroa talousarviota alemmalla tasolla. Yksittäisistä eristä henkilöstökulut ja muut toimintakulut toteutuivat budjetoitua alemmalla tasolla. Kesän yt-neuvotteluiden aiheuttama rekrytointikielto ja syyskuussa määrätty hankinta- ja rekrytointikielto vaikuttivat myös sivistyspalveluiden toteumaan kuluja vähentävästi.

Sosiaali- ja terveystaloudisiin myönnettiin 1 000 000 euron lisämääräraha, mutta toimialan toteuma ylitti talousarvion 445 000 eurolla. Sosiaali- ja terveystaloudisten lisäkulut perustuvat käyttöön ja lopulliset tiedot käytön määrästä saatiin helmikuussa 2019. Vuoden 2018 aikana ei pystytty tästä syystä hakemaan riittävää lisämäärärahaa palveluihin.

Talouden tasapainotus

Vuosien 2017 ja 2018 talousarviokirjoissa on esitetty suunniteltuja tasapainotustoimenpiteitä, jotka ovat toteutuneet seuraavassa taulukossa esitetyllä tavalla. Euromääräisiä säästö- / tulon lisäysvaikutuksia ei pysty luotettavasti toteamaan.

	TA 2017	TA 2018	Toimenpiteen toteutuminen
Kunnanhallitus			
Kirjanpidon ulkoistaminen ja järjestelmien nykyaikaistaminen	-42 000	-42 000	ulkoistaminen toteutunut 2017
Sivistyspalvelut			
Tuntikehys	-33 700	-46 600	toteutuneet 2017
Koulunkäynninohjajaresurssin tiukentaminen	-69 000	-95 000	
Tekniset palvelut			
1. Tiet, puistot ja yleiset alueet			
Puistoalueet: määritetään hoitoluokat	-5 000	-5 000	toteutunut 2017
Leikkikenttien vähentäminen	-3 000	-4 000	ei toteutunut
Uimarantojen hoito	-2 000	-2 000	ei toteutunut
2. Kiinteistöt			
Vähällä käytöllä olevien kohteiden myynti/tehostettu käyttö/vuokraus	50 000	50 000	ei toteutunut
Asuinhuoneistojen myynti	20 000	20 000	ei toteutunut
Kunnan omistamien vuokra-asuntojen tehokas vuokraus/myynti	30 000	30 000	yksi osakehuoneisto myyty 2017
Eri kiinteistöjen vuokraustason hintojen tarkastelu	-4 000	-4 000	vuokraushintoja päivitetty 2018
3. "Toivelden tynnyri"	-15 000	-15 000	ei toteutunut
esim. 50 000 euron kiinteistöjen vuosikorjausbudjetista kiinni pitäminen			
4. Henkilöstö			
täyttämättä jättäminen/uudelleenorganisointi sijaiskäytäntöjen tarkastelu		-35 000	toteutui 2018
		-5 000	määräaikaista puutarhuria ei palkattu 2018
Vesihuoltolaitos			
Puhtaan veden ja jäteveden hinnankorotus	130 500	130500	toteutui 2017 ja 2018

Pälkäneen kunnanvaltuusto teki 28.6.2018 tasapainotuspäätöksiä, joista kaksi sivistyspalveluita koskevaa päätöstä kumottiin kunnanvaltuuston kokouksessa 4.11.2018. Vuonna 2018 tuli päätösten mukaan toteuttaa seuraavat toimenpiteet:

- teknisten palveluiden ja rakennusvalvonnan muut toimenpiteet, vaikutus 152 500 euroa
- hallintopalvelut, vaikutus 4 000 euroa
- talouspalvelut, vaikutus 9 000 euroa

	Euroa	Toimenpiteen toteutuminen
Teknisten palveluiden ja rakennusvalvonnan muut toimenpiteet	152 500	puun myynti toteutui yli budjetoidun; rakennus- ja ympäristövalvonnan taksojen päivitys (rakennus- ja ympäristöjaosto 5.9.2018 §53)
Hallintopalvelut	4 000	toteutui
Talouspalvelut	9 000	toteutui

1.3.3 Olennaiset muutokset kunnan toiminnassa ja taloudessa

Kunnan historian mittavin investointi Kostia-areena valmistui syksyllä 2018. Kostia-areenan arvioidut kiinteistökustannukset ovat vuosittain noin 130 000 euroa ja poistot noin 282 000 euroa. Palveluiden järjestämisen arvioidut kustannukset tulevat olemaan noin 64 000 euroa vuodessa ja palveluihin liittyvät tuotot yhteensä 56 000 euroa vuodessa. Vuodesta 2019 lähtien Kostia-areenan kulut ja tuotot tulevat toteutumaan vuosittain täysimittaisesti, mikä vaikuttaa kunnan talouteen.

Tilinpäätöksen 2016 ylijäämästä muodostettiin 1 000 000 euron suuruinen investointivaraus Kostia-areenan rakentamiseen. Varauksesta muodostettiin samansuuruinen poistoero tilinpäätöksessä 2018 ja poistoero voidaan purkaa vuosittain rakennuksen suunnitelmanmukaisten poistojen verran. Poistoeroa riittää purettavaksi alkuvuoteen 2022 asti.

Muilta osin kunnan toiminnassa ja taloudessa ei tapahtunut olennaisia muutoksia vuoteen 2017 nähden.

1.3.4 Kunnan henkilöstö

Vuodenvaihteessa 31.12.2018 voimassaolevia palvelussuhteita oli 264. Palvelussuhteiden kokonaisluvusta on vähennetty pitkät palkattomat poissaolot (vuorotteluvapaa, opintovapaa, kokonaan palkattomaksi muuttunut pitkä sairausloma, kuntoutus, äitiysvapaa, vanhempainvapaa ja hoitovapaa sekä toisen tehtävän hoito samassa julkisyhteisössä). Luku sisältää kaikki kyseisenä ajankohtana virka- ja työsuhteessa kuntaan olevat mukaan lukien työllistetyt ja oppisopimussuhteiset. Voimassa olevien palvelussuhteiden määrä on laskenut 2 henkilöllä 31.12.2017 tilanteesta.

Vakituisia työntekijöitä oli 199, joista naisia oli 161 ja miehiä 38. Määräaikaisia oli vuoden lopussa 65. Henkilöstön keski-ikä oli 46,1 vuotta. Vanhuuseläkkeelle siirtyneiden keski-ikä oli 63,6 vuotta.

	2018	2017
Henkilöstön määrä,	264	266
- vakituiset	199	203
- määräaikaiset	65	63
Keski-ikä	46,1	45,2
Sairauspöissaoloprosentti	4,53	4,35
Henkilöstökulut	10 840 420	10 953 021

Taulukko: Informatiiviset tunnusluvut

Henkilöstökulut vuonna 2018 olivat 10 840 420 euroa, joista palkat ja palkkiot olivat 8 421 525 euroa ja henkilösivukulut 2 418 895 euroa. Henkilöstökulut laskivat edelliseen vuoteen verrattuna 112 602 euroa. Keskimäärin kuntatyönantajan sosiaalivakuutusmaksut suhteessa maksun perustana olevaan palkkasummaan olivat 25,29 prosenttia, kun vuotta aiemmin osuus oli 26,53. Kuntatyönantajan keskimääräiset sosiaalivakuutusmaksut siis laskivat 1,25 prosenttiyksiköllä.

Kunta laatii henkilöstöraportin, jossa esitetään yksityiskohtaisemmat tiedot henkilöstöön liittyvistä tunnusluvuista.

1.3.5 Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä ja arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä sekä kunnan muista toiminnan kehittämiseen vaikuttavista seikoista

Suomen kuntien tulevaan kehitykseen vaikuttavat olennaisesti muutokset toimintaympäristössä. Toimintaympäristöön vaikuttavat mm. mahdolliset kuntiin kohdistuvat säästötoimenpiteet valtion taholta ja lainsäädännölliset muutokset. Merkittävä kuntiin vaikuttanut tekijä on ollut valmisteilla

ollut maakuntauudistus sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenneuudistuksineen. Uudistuksen oli tarkoitus tulla voimaan 1.1.2021. Uudistuksen yhteydessä oli tarkoitus perustaa uudet maakunnat, uudistaa sosiaali- ja terveydenhuollon rakenne, palvelut ja rahoitus sekä siirtää maakunnille uusia tehtäviä. 8.3.2019 kuitenkin tuli tieto, että sote- ja maakuntauudistuksen valmistelu ei jatku hallituksen esityksen pohjalta. Sosiaali- ja terveystalouden kehittämiseen Kangasalan yhteistoiminta-alueella on edeltävinä vuosina vaikuttanut oletus tulevasta maakuntauudistuksesta. Sosiaali- ja terveystalouden kustannusten valtakunnallinenkin kasvu väestön ikääntyessä johtaa siihen, että palveluiden tuotantoa ja kustannuksia tullaan tarkastelemaan.

Kunnan haasteena on, että talous ei ole tasapainossa. Kunta on toteuttanut talouden tasapainotusohjelmia vuosina 2010-2013 ja 2014-2016. Vuosien 2017-2018 talousarviokirjoissa on esitetty vuosille 2017-2019 tasapainotustoimenpiteitä. Pälkäneen kunnanvaltuusto teki 28.6.2018 vuosia 2018-2020 koskevia tasapainotuspäätöksiä, joista kaksi sivistyspalveluita koskevaa päätöstä kumottiin kunnanvaltuuston kokouksessa 4.11.2018. Kunnanvaltuusto vahvisti 1.11.2018 §57 vuoden 2019 tuloveroprosentiksi 21,50 % ja määräsi kiinteistöveroprosentit seuraavasti: yleinen 1,10 %, vakituiset asunnot 0,48 %, muut asuinrakennukset 1,10 % ja yleishyödylliset yhteisöt 0,00 %. Vuoden 2019 talousarvio valmisteltiin sitoviin raameihin ja talousarvioon sisällytettiin pääasiassa sivistyspalveluissa toimenpidesuunnitelma palveluverkon tiivistämiseksi sekä toiminnan uudelleenorganisoinniseksi. Talouden tasapainotusta jatketaan vuonna 2019.

Kunnan vuosikate ei riitä kattamaan kirjanpidon poistoja, eikä tilanne muutu talousarvio- ja taloussuunnitelmavuosina. Kunnan aleneva väestömäärä johtaa siihen, että palveluiden maksajien lukumäärä vähenee. Kunnan laaja pinta-ala ja toisaalta vähenevä asukaslukumäärä aiheuttavat haasteen palveluverkolle. Kunnan investointien kuten Kostia-areenan ja Roholan asuinalueen toivotaan tuovan rakentamiskustannusten ja poistojen lisäksi myös elinvoimaa ja uusia asukkaita houkuttelevaa vetovoimaa alueelle.

1.3.6 Ympäristöasiat

Vuoden 2018 aikana tehtiin osa ympäristölupavollisten laitosten suunnitelmallista valvontaa ohjelman mukaisesti, mutta kaikkia tarkastuksia ei ehditty suorittamaan henkilöstövaihdoksista johtuen. Pinta- ja pohjavesien seuranta jäi henkilöstövaihdoksista johtuen tekemättä. Vuotta rasittivat pohjavesiä koskevat hankkeet, pohjavesien rajauksen muutos, haastavat riita-asiat ja henkilöstön vaihdos. 30.8.2018 korkein hallinto-oikeus antoi päätöksensä Tavasea koskevasta riita-asiasta. Pälkäneen kannalta päätös oli positiivinen.

Järvillä tehtiin vähäisissä määrin sinilevähavaintoja. Järviä sekä virkistyskäyttäjiä haittasi enemmän vesistöjen pintojen lasku. Huhti-toukokuussa vedenpinnat olivat nousussa, mutta kesäkuusta syksyyn vedenpinnat olivat laskusuuntaiset. Loka-marraskuussa vedet lähtivät nousemaan ja joulukuussa vedenkorkeus oli 1910-2016 keskiarvoa selkeästi alempana. Virallisten uimarantojen vesiä tarkkailtiin normaalisti vuositarkkailun mukaan.

1.3.7 Muut ei-taloudelliset asiat

Kunta huomioi toiminnassaan korruption ja lahjonnan torjunnan sekä ihmisoikeusasiat.

1.4 Kunnanhallituksen selonteko kunnan sisäisen valvonnan järjestämisestä

Sisäisen valvonnan on tarkoitus varmistaa, että kunnan toiminta on taloudellista ja tuloksellista, päätösten perusteena oleva tieto on riittävää ja luotettavaa ja että lain säännöksiä, viranomaisohjeita

ja toimielinten päätöksiä noudatetaan ja että omaisuus ja voimavarat turvataan. Sisäinen valvonta on osa päivittäistä johtamista, ohjaamista ja työn toteuttamista.

Kunnan hallintosäännön 92 §:n mukaan kunnanhallitus vastaa kokonaisvaltaisen sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja yhteensovittamisesta. Hallintosäännön 94 §:n mukaan kunnanjohtaja sekä toimialojen johtavat viranhaltijat vastaavat sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toimeenpanosta ja tuloksellisuudesta toimialallaan, ohjeistavat alaisiaan toimintayksiköitä sekä raportoivat kunnanhallituksen antamien ohjeiden mukaisesti.

Kunnanhallitus on hyväksynyt sisäisen valvonnan ohjeet 22.11.2010 osana kokonaisuutta, joka sisältää sisäisen valvonnan, hanketoiminnan sekä laskutus- ja perintäohjeen. Kunnanvaltuusto on hyväksynyt 18.12.2014 sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet ja vuonna 2015 toteutettiin koko kunnan riskienarviointimenettely, jossa määritettiin merkityksellisimmät riskikohteet ja asetettiin tavoitteet riskien vähentämiseksi.

Sisäisen valvonnan selonteon tueksi on toteutettu toimialajohtajille (hallintojohtaja, talousjohtaja, sivistysjohtaja, elinkeinojohtaja, tekninen johtaja, tekninen suunnittelujohtaja) kirjallinen arviointi, jossa otetaan kantaa sisäisen valvonnan ja siihen sisältyvän riskienhallinnan järjestämiseen sekä siihen, onko kuluneella tilikaudella havaittu puutteita sisäisessä valvonnassa. Lisäksi otetaan kantaa tiedonkulkuun ja siihen, mitä kehittämistarpeita on havaittu sisäisessä valvonnassa ja miten tarpeisiin aiotaan reagoida.

Toimialajohtajien laatimien lomakkeiden perusteella nousi esiin seuraavia havaintoja:

- Organisaatiouudistus tapahtui 1.6.2017 ja vuotta 2017 leimasi vahvasti organisaatiomuutos ja uuden rakenteen ja uusien tehtävien opettelu. Vuonna 2018 toimialojen toiminta alkoi olla jo vakiintunutta, mutta organisaatorakenteessa on edelleen kehitettävää.
- Hallintosääntöä korjattiin kesäkuussa 2018 yhteistyötoimikuntaa koskevalta osalta. Hallintosäännön päivittämistä oli suunniteltu tehtäväksi syksyyn 2018 mennessä, mutta talouden tasapainotus- ja strategiaproessin vuoksi uudistustyö siirtyi vuodelle 2019.
- Kunnan strategia vuosille 2018-2028 vahvistettiin toukokuussa 2018. Strategian jalkautukseen ja toimeenpanon käynnistämiseen perustettiin lokakuussa 2018 työryhmiä. Ryhmien työ jatkuu vuonna 2019 siten, että niiden tulee 5.8.2019 mennessä toimittaa kunnanhallitukselle raportti ja kunnan strategiaan ja säästötavoitteeseen pohjautuvan suunnitelma. Strategian jalkautus oli talousarviota laadittaessa kesken, mutta toimialojen talousarviotavoitteet pyrittiin johtamaan strategiasta.
- Talouden tasapainotusprosessin, kunnan taloustilanteen tiukkenemisen, loppuvuonna olleen hankinta- ja rekrytointikiellon ja talouteen liittyvän viestinnän vuoksi kunnan henkilöstön taloustietoisuus on kohentunut. Talous- ja kustannustietoisuuden ilmapiiriä tulee kuitenkin vahvistaa edelleen.
- Palveluverkon supistamistarpeen mukaisten päätösten puuttuminen on hankaloittanut suunnittelua, johtamista ja ennakkointia.
- Hallinto-organisaatio on kapea ja henkilöstön poissaolot ja vaihtuvuus kuormittavat henkilöstöä ja näkyvät joiltain osin ulospäin esimerkiksi palvelujen vasteajoissa. Osaan avoimista tehtävistä/viroista on saatu vähän hakemuksia ja henkilöstön saaminen on joihinkin tehtäviin osoittautunut haastavaksi.
- Kaikkia viranhaltijapäätöksiä ei julkaistu asianmukaisesti kunnan verkkosivuilla. Asiaan tulee kiinnittää huomiota.
- Yhtenäisiä ohjeistuksia ja linjauksia tulee edelleen kehittää ja kirjallisia ohjeistuksia laatia läpi organisaation.
- Vuonna 2018 aloitettiin esimieskoulutusta, mutta sitä tulee jatkaa. Kehityskeskusteluiden merkitystä painotettiin.
- Henkilöstön tehtävänkuvia päivitettiin. Osalla henkilöstöstä ei ollut kirjallisia tehtävänkuvia ja näitä luotiin ensimmäistä kertaa. Tehtävien vaativuuden arviointi siirtyi osalle henkilöstöstä tehtäväksi vuoden 2019 aikana.
- Kunnan kiinteistöomaisuuden hallintaan tulee luoda suunnitelma. Kiinteistökantaa on pyrittävä vähentämään ja kunnostetaan vain tarvittavat kiinteistöt, koska suuri kiinteistöjen määrä aiheuttaa kunnossapidon ja mahdollisten korjausten kannalta taloudellisen riskin.
- Turvallisuusriskin aiheuttaa, että kiinteistöihin, teknisen työn tiloihin, liikuntasalien kalusteisiin ja koulujen pihoihin liittyvät säännölliset kuntotarkastukset ja huoltotoimet puuttuvat tai eivät ole riittävät.
- Sisäinen tiedonkulku on melko toimivaa, ulkoisessa tiedonkulussa täytyy tehdä yhteisiä linjauksia ja ratkaista resurssikysymys.
- Riskien tunnistamiseen ja torjuntaan on tarvetta edelleen panostaa ja niiden läpikäyminen ja torjuminen on tärkeää.

Vastausten perusteella voidaan todeta, että kehityskohteita on tunnistettu. Kehittämistoimenpiteitä on tehty vuoden 2018 aikana ja toimenpiteet jatkuvat vuonna 2019.

1.5 Tilikauden tuloksen muodostuminen ja toiminnan rahoitus

Tilikauden tuloksen muodostuminen kuvataan tuloslaskelmassa ja toiminnan rahoitus rahoituslaskelmassa. Molempien laskelmien ja niistä laskettavien tunnuslukujen tehtävänä on osoittaa, miten kunnan rahoitus on riittänyt tilikaudella.

Tunnuslukujen laskentaperusteet on esitetty kirjanpitolautakunnan kuntajaoston yleisohjeessa kunnan ja kuntayhtymän tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimisesta (2017).

1.5.1 Tuloslaskelma 2018 ja sen tunnusluvut

Tilikaudelle jaksotettujen tulojen riittävyys jaksotettaviin menoihin osoitetaan tuloslaskelman välitulosten eli toimintakatteen, vuosikatteen ja tilikauden tuloksen avulla. Arvioinnissa käytetään lisäksi tuloslaskelman eristä ja välituloksista laskettuja tunnuslukuja.

Tuloslaskelma (ulkoiset, 1000 teur) ja tunnusluvut

	2018	2017
	1000 €	1000 €
Toimintatuotot	4 837	4 988
Toimintakulut	-43 647	-43 058
Toimintakate	-38 810	-38 090
Verotulot	22 205	23 080
Valtionosuudet	16 539	16 501
Rahoitustuotot ja -kulut		0
Korkotuotot	2	3
Muut rahoitustulot	400	398
Korkokulut	-86	-50
Muut rahoituskulut	-1	-6
Vuosikate	248	1 837
Poistot ja arvonalentumiset	-2 398	-2 368
Tilikauden tulos	-2 150	-531
Tilinpäätössiirrot	660	596
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	-1 491	64

Toimintakate on toimintatuottojen ja -kulujen erotus, joka osoittaa verorahoituksen osuuden toiminnan kuluista. Toimintakate heikkeni vuosien 2017 ja 2018 välillä 720 000 euroa, joka on 1,9 prosenttia. Toimintakatteen heikkenemiseen vaikutti suurimpana tekijänä sosiaali- ja terveyspalveluiden kulujen nousu 1 350 000 eurolla edeltävään vuoteen nähden. Toimintakulujen määrä nousi 591 000 euroa, joka on 1,4 prosenttia. Toimintakulujen määrä kasvoi eniten palvelujen ostoissa. Henkilöstökulujen ja aineiden, tarvikkeiden ja tavaroiden määrä taas väheni.

Verotulot laskivat merkittävästi. Verotulot vähenivät 875 550 eurolla, joka on 3,79 prosenttia. Valtionosuuksissa ei tapahtunut olennaista muutosta edeltävään vuoteen nähden, sillä valtionosuudet olivat 38 000 euroa suuremmat. Muita rahoitustuottoja kasvatti poikkeuksellinen Pirkanmaan sairaanhoitopiirin 290 000 euron suuruinen ylijäämän palautus, joka saatiin myös vuonna 2017. Kuntayhtymästä saadun tiedon mukaan ylijäämää ei ole enempää jaettavaksi tulevina vuosina.

Vuosikate osoittaa tulorahoituksen, joka jää käytettäväksi investointeihin, sijoituksiin ja lainan lyhennyksiin. Vuosikate on keskeinen kateluku arvioitaessa tulorahoituksen riittävyyttä. Vuosikate heikkeni 1 588 960 eurolla eli 86 prosentilla. Kunnan poistosuunnitelman muuttuminen on vuodesta 2015 alkaen johtanut siihen, että vuosikate ei riitä kattamaan kunnan poistosuunnitelman mukaisia poistoja. Tilinpäätössiirroissa poistoeroa purettiin enimmäismäärä, joka kyseisenä vuonna voidaan purkaa.

Tilikauden tulos on tilikaudelle jaksotettujen tulojen ja menojen erotus, joka lisää tai vähentää kunnan omaa pääomaa. Kunnan tilikauden alijäämä on 1 490 526,68 euroa.

TULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT		
	2 018	2 017
Toimintatuotot/Toimintakulut, %	11,1	11,5
Vuosikate/Poistot, %	10	78
Vuosikate, euroa/ asukas	4	280
Asukasmäärä	6 499	6 567

Toimintatuotot/toimintakulut, % -tunnusluvun arvoon vaikuttavat kunnan koko, toimintojen yhtiöittäminen, liikelaitostaminen ja oppilaitosten ylläpitäminen ja oheiset tekijät selittävät kuntakohtaisia eroja.

Vuosikate/poistot, % -tunnuslukua tulkitaan siten, että jos tunnusluvun arvo on 100 %, oletetaan kunnan tulorahoituksen riittävän. Oletusta voidaan kuitenkin pitää pätevänä vain, mikäli poistot vastaavat kunnan keskimääräistä vuotuista investointitasoa. Investoinneilla tarkoitetaan tällöin poistonalaisten investointien omahankintamenoa, joka saadaan vähentämällä hankintamenoista valtionosuudet, liittymismaksut ja rahoitusosuudet.

Vuosikate euroa/asukas -tunnuslukua käytetään yleisesti tulorahoituksen riittävyyden arvioinnissa. Keskimääräistä, kaikkia kuntia koskevaa tavoitearvoa ei kuitenkaan voida asettaa.

1.5.2 Rahoituslaskelma 2018 ja sen tunnusluvut

Rahoituslaskelmassa esitetään kunnan tilikaudenaikaiset rahan lähteet ja niiden käyttö. Rahoituslaskelma kuvaa kirjattujen liiketapahtumien vaikutusta kunnan rahavaroihin eli sitä, miten kunnan rahavarat muuttuvat toiminnan johdosta tilikauden aikana. Tuloslaskelman ja taseen tavoin rahoituslaskelmassa esitetään ainoastaan kirjanpidon erät, jotka ovat syntyneet liiketapahtumista kunnan ja kuntaan kuulumattomien toimijoiden välillä.

Toiminnan rahavirta, tulorahoitus, kuvaa tuloslaskelmassa esitettyjen tuottojen ja kulujen vaikutusta rahavaroihin. Se kertoo siitä, kuinka paljon varsinainen toiminta on tuottanut tilikauden aikana rahavaroja käytettäväksi investointeihin ja rahoituksellisen aseman muutokseen.

Investointien rahavirta kuvaa pysyvien vastaavien hyödykkeiden investointeihin käytetyn ja niiden myynnistä saadun rahan vaikutusta rahavaroihin.

Rahoituksen rahavirta kuvaa niitä rahavirtoja, jotka on tarvittu varsinaisen toiminnan ja investointien rahoittamiseksi sekä rahoitusaseman muuttamiseksi tilikauden aikana.

Rahoituslaskelma (1000 teur) ja tunnusluvut

	2018 1000 €	2017 1000 €
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	248	1 837
Tulorahoituksen korjauserät	-398	70
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-4 886	-4 948
Rahoitusosuudet Inv.menoihin	261	749
Käyttöomaisuuden myynnit	273	287
Toiminnan ja investointien rahavirta	-4 503	-2 006
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäys	0	-28
Antolainasaamisten vähennys	18	171
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	4 500	4 000
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-888	-621
Muut maksuvalmiuden muutokset	2 174	547
Rahoituksen rahavirta	5 803	4 069
Rahavarojen muutos	1 301	2 063
Rahavarojen muutos		
Rahavarat 31.12.	5 248	3 947
Rahavarat 1.1.	3 947	1 884
	1 301	2 063

TP Rahoituslaskelma + tunnusluvut	2018	2017
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuoc	-9 671	-5 764
Investointien tulorahoitus, %	5	44
Lainanhoitokate	0,3	2,8
Kassan riittävyys, pv	38,7	29,6
Asukasmäärä	6 499	6 567

Rahoituslaskelman välitulokseksi toiminnan ja investointien rahavirta itsessään on jo tunnusluku, jonka positiivinen määrä ilmaisee, kuinka paljon rahavirrasta jää nettoantolainaukseen, lainojen lyhennyksiin ja kassan vahvistamiseen. Negatiivinen määrä ilmaisee sen, että menoja joudutaan kattamaan joko olemassa olevia kassavaroja vähentämällä tai ottamalla lisää lainaa.

Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä viideltä (5) vuodelta -tunnusluvun avulla voidaan seurata investointien omarahoituksen toteutumista pidemmällä aikavälillä. Omarahoitusvaatimus täyttyy, jos kertymä viimeksi päättyneenä tilinpäätösvuonna on positiivinen. Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä ei saisi muodostua pysyvästi negatiiviseksi.

Investointien tulorahoitus -tunnusluku kertoo, kuinka paljon investointien omahankintamenosta on rahoitettu tulorahoituksella. Tunnusluku vähennettynä sadasta osoittaa prosenttiosuuden, joka on jäänyt rahoitettavaksi pääomarahoituksella eli pysyvien vastaavien hyödykkeiden myynnillä, lainalla tai rahavarojen määrää vähentämällä. Pälkäneen kunnan investointimenot olivat vuonna

2018 vuoden 2017 tavoin poikkeuksellisen suuret ja pääomarahoituksella rahoitettavaksi jäävä osuus oli edeltävää vuotta korkeampi. Vuonna 2018 vuosikate oli heikko ja sen myötä investointien tulorahoituksen tunnusluku on erittäin matala.

Lainanhoitokate kertoo kunnan tulorahoituksen riittävyden vieraan pääoman korkojen ja lyhennysten maksuun. Tulorahoitus riittää lainojen hoitoon, jos tunnusluvun arvo on 1 tai suurempi. Kun tunnusluvun arvo on alle 1, joudutaan vieraan pääoman hoitoon ottamaan lisälainaa, realisoimaan kunnan omaisuutta tai vähentämään kassavaroja.

Kassan riittävyys-tunnusluku ilmaisee, monenko päivän kassastamaksut voidaan kattaa kunnan kassavaroilla. Kassastamaksuina käytetään kuukauden kassastamaksuja ja päiväkertoimena 30 pv.

1.6 Rahoitusasema ja sen muutokset

Tunnuslukujen laskentaperusteet on esitetty kirjanpitolausakunnan kuntajaoston yleisohjeessa kunnan ja kuntayhtymän tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimisesta (2017).

1.6.1 Tase 2018 ja sen tunnusluvut

Tase (1000 teur) ja tunnusluvut

VASTAAVAA	2018 1000 €	2017 1000 €
A PYSYVÄT VASTAAVAT	42 912	40 727
I Aineettomat hyödykkeet	165	123
2. Tietokoneohjelmit	24	56
3. Muut pitkävaikutteiset menot	141	67
II Aineelliset hyödykkeet	35 879	34 036
1. Maa- ja vesialueet	5 198	5 159
2. Rakennukset	19 579	15 989
3. Kiinteät rakenteet ja laitteet	9 771	9 995
4. Koneet ja kalusto	238	162
6. Ennakkomaksut ja keskenkäiset hankinnat	1 093	2 730
III Sijoitukset	6 868	6 568
1. Osakkeet ja osuudet	6 637	6 319
3. Muut lainasaamiset	192	209
4. Muut saamiset	40	40
B TOIMEKSIANTOJEN VARAT	431	427
2. Lahjoitusrahastojen varat	431	427
C VAIHTUVAT VASTAAVAT	6 226	5 314
II Saamiset	978	1 367
Lyhytaikaiset saamiset	978	1 367
1. Myyntisaamiset	404	398
2. Lainasaamiset	20	10
3. Muut saamiset	267	324
4. Sääntösaamiset	288	635
IV Rahat ja pankkisaamiset	5 248	3 947
VASTAAVAA YHTEENSÄ	49 569	46 468
VASTATTAVAA	2018 1 000 €	2017 1 000 €
A OMA PÄÄOMA	24 368	25 858
I Peruspääoma	15 061	15 061
IV Edellisten tilikauden yli-/alijäämä	10 797	10 733
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	-1 491	64
B POISTOERO JA VAPAAEHTOSET VARAUKSET	4 474	5 133
1. Poistoeero	4 474	4 133
2. Vapaaehtoiset varaukset	0	1 000
C PAKOLLISET VARAUKSET	0	150
2. Muut pakolliset varaukset	0	150
D TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	630	699
2. Lahjoitusrahastojen pääomien	630	699
E VIERAS PÄÄOMA	20 098	14 627
I Pitkäaikainen	13 901	10 376
2. Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	10 343	6 876
3. Lainat julkisyhteisöiltä	81	97
7. Muut velat	3 477	3 403
II Lyhytaikainen	6 197	4 251
2. Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	1 032	872
3. Lainat julkisyhteisöiltä	17	16
5. Saadut ennakot	186	118
6. Ostovelat	2 188	1 993
7. Muut velat	231	221
8. Siirtovelat	2 543	1 032
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	49 569	46 468

TASEEN TUNNUSLUVUT:	2018	2017
Omavaraisuusaste, %	58,4	66,9
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	45,7	32,6
Velat ja vastuut prosenttia käyttötuloista, %	45,7	32,6
Kertynyt yli-/alijäämä, 1000€	9 306	10 797
Kertynyt yli-/alijäämä, €/asukas	1 432	1 644
Lainakanta 31.12., 1000€	11 473	7 861
Lainakanta 31.12., €/asukas	1 765	1 197
Lainasaamiset, 1000€	192	209
Asukasmäärä	6 499	6 567

Omavaraisuusaste mittaa kunnan vakavaraisuutta, alijäämän sietokykyä ja sen kykyä selviytyä sitoumuksista pitkällä tähtäimellä. Omavaraisuuden hyvänä tavoitetasona voidaan pitää kuntatalouden keskimääräistä 70 prosentin omavaraisuutta. 50 prosentin tai sitä alempi omavaraisuusaste merkitsee kuntataloudessa merkittävän suurta velkarasitetta.

Suhteellinen velkaantuneisuus on omavaraisuusastetta käyttökelpoisempi tunnusluku kuntien välisessä vertailussa, koska käyttöomaisuuden ikä, käyttöomaisuuden arvostus tai poistomenetelmä eivät vaikuta tunnusluvun arvoon. Mitä pienempi velkaantuneisuuden tunnusluvun arvo on sitä paremmat mahdollisuudet kunnalla on selviytyä velan takaisinmaksusta tulorahoituksella.

Kunnan lainakannalla tarkoitetaan korollista vierasta pääomaa. Kunnan lainamäärä nousi tilikauden aikana 4,5 miljoonan euron talousarviolainan noston vuoksi.

Lainasaamisilla tarkoitetaan pysyviin vastaaviin merkittyjä antolainoja kunnan omistamien ja muiden yhteisöjen investointien rahoittamiseen.

1.7 Kokonaistulot ja -menot 2018

Kokonaistulojen ja -menojen laskelma laaditaan tuloslaskelmasta ja rahoituslaskelmasta, jotka sisältävät vain ulkoiset tulot, menot ja rahoitustapahtumat. Kokonaistulo- ja meno -käsitteet kattavat laskelmassa varsinaisen toiminnan ja investointien tulot ja menot sekä rahoitustoiminnan rahan lähteet ja käytön.

Kokonaistulot ja -menot (1000 teur)

TULOT	1000 €	MENOT	1000 €
Toiminta		Toiminta	
Toimintatuotot	4 837	Toimintakulut	43 647
Verotulot	22 205	- Valmistus omaan käyttöön	
Valfonosuudet	16 539	Korkokulut	86
Korkotuotot	2	Muut rahoituskulut	1
Muut rahoitustuotot	400	Tulorahoituksen korjaukset	
Tulorahoituksen korjaukset		Pakollisten varauksen muutos	150
- Pysyvien vastaavien		- Pakollisten varauksen lis. (+), väh. (-)	150
hyödykkeiden luovutusvoitot	-248	- Pysyvien vastaavien	0
		hyödykkeiden luovutusvoitot	
Investoinnit		Investoinnit	
Rahoitusosuudet investointimenoihin	261	Investointimenot	4 886
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	273	Rahoitustoiminta	
Rahoitustoiminta		Antolainasaamisten lisäykset	
Antolainasaamisten vähennykset	18	Pitkääkajisten lainojen vähennys	888
Pitkääkajisten lainojen lisäys	4 500	Lyhytkaajisten lainojen vähennys	1 000
Lyhytkaajisten lainojen lisäys	1 000	Kokonaismenot yhteensä	50 658
Kokonaistulot yhteensä	49 785		
Kokonaistulot - Kokonaismenot	-873		
Muut maksuvalmiuden muutokset	2 174		
Rahavarojen muutos	1 301		
Erotus	873		

1.8 Kuntakonsernin toiminta ja talous

Hallintosäännön mukaan kunnan konsernijohtoon kuuluvat kunnanhallitus, kunnanjohtaja, hallintojohtaja ja talousjohtaja. Kunnanhallitus vastaa hallintosäännön mukaan mm. omistajapolitiikan, omistajaohjauksen periaatteiden ja konserniohjeen kehittämisestä ja valmistelusta valtuustolle. Omistajaohjauksella tarkoitetaan kuntalain 46 §:n mukaan toimenpiteitä, joilla kunta omistajana tai jäsenenä myötävaikuttaa yhtiön ja muun yhteisön hallintoon ja toimintaan.

1.8.1 Kuntakonserniin kuuluvat yhteisöt

Pälkäneen kunta		
Tytäryhtiöt	Kuntayhtymät	Osakkuusyhtiöt
Pälkäneen Asuntotuotanto Oy Pälkäneen Aluelämpö Oy Pälkäneen Valokuitu Oy Keskinäinen Kiinteistö Oy Luopioisten pienteollisuustalo	Pirkanmaan sairaanhoitopiiri Valkeakosken seudun koulutuskuntayhtymä Pirkanmaan liitto Koulutuskuntayhtymä Tavastia	Luopioisten vesihuolto Oy As Oy Rantakukkia As Oy Luopioisten Retkitie As Oy Aitoonrivi As Oy Luopioisten Retkipirtti As Oy Kyläkantola As Oy Tiilivakki As Oy Luopioisten Kokinrivi Kiinteistö Oy Pälkäneen Liikekeskus

Kunnalla on lisäksi sääntöihin perustuva määräysvalta Pälkäneen Tauko osuuskunnassa, joka on rekisteröity elokuussa 2018 ja aloittanut toimintansa syyskuussa 2018.

	Yhdistely konsernitilinpäätökseen	
	Yhdistelty	Ei yhdistelty
Tytäryhtiöt		
Pälkäneen Asuntotuotanto Oy	x	
Pälkäneen Aluelämpö Oy	x	
Pälkäneen Valokuitu Oy	x	
Keskinäinen Kiinteistö Oy Luopioisten pienteollisuustalo	x	
Kuntayhtymät		
Pirkanmaan sairaanhoitopiiri	x	
Valkeakosken seudun koulutuskuntayhtymä	x	
Pirkanmaan liitto	x	
Koulutuskeskus Tavastia	x	
Osakkuusyhtiöt		
Luopioisten vesihuolto Oy	x	
As Oy Rantakukkia		x
As Oy Luopioisten Retkitie		x
As Oy Aitoonrivi		x
As Oy Luopioisten Retkipirtti		x
As Oy Kyläkantola		x
As Oy Tiilivakki		x
As Oy Luopioisten Kokinrivi		x
Kiinteistö Oy Pälkäneen Liikekeskus		x
Sääntöihin perustuva määräysvalta		
Pälkäneen Tauko osuuskunta		x

Osakkuusyhteisöistä (omistus vähintään 20 %, mutta alle 50 %) on jätetty yhdistelemättä konsernitilinpäätökseen asunto-osakeyhtiöt ja Kiinteistö Oy Pälkäneen Liikekeskus, koska niiden merkitys on riittävän vähäinen oikean ja riittävän kuvan antamiseksi konsernin toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta. Pälkäneen Tauko osuuskunta on jätetty yhdistelemättä konserniin samoilla perusteilla.

1.8.2 Konsernille asetettujen toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Pälkäneen Asuntotuotanto Oy

Yhtiön toimialana on tuottaa ja ylläpitää vuokra-asuntoja sekä tässä tarkoituksessa omistaa ja hallita kiinteistöjä Pälkäneen kunnassa.

Sanallisten tavoitteiden toteutuminen:

Kehittämisvisio:

Vuokra-asuntotarpeen kartoittaminen ja tyydyttäminen sekä asuntotarpeen jatkuva tarkastelu suhteessa kunnan alueiden kehitykseen.

Vuokra-asuntojen tarpeen tyydyttäminen on toteutunut vuoden aikana. Luopioisten ja Aitoon alueilla toteutettujen korjaushankkeiden urakoitsijoiden käyttöön vuokratut asunnot nostivat kesän toiminnallisen käyttöasteen n. 94 %:n tasolle. Vuoden vaihteen käyttöaste (92,92 %) on hieman korkeampi kuin vuonna 2017 (92,6%).

Omistuksessa olevan kiinteistönkannan kustannustehokas elinkaaren hallinta.

Energiatehokkuuden lisääminen ja energiatietoisuuden lisääminen asiakkaille.

Sähköisen asioinnin kehittäminen.

Sähköistä asiointia voidaan tehdä täyttämällä asuntohakemus pälkäneenasuntotuotanto.fi sivuilla ja Realian asuntovuokraus.fi sivujen kautta. Maaliskuussa 2019 vapaiden asuntojen ilmoitukset nousevat vuokraovi.com ja oikotie.fi vuokrausilmoituksiin, asunnonhakijoiden yleisin kanava tulee käyttöön tämän avulla.

Omistajan asettamat tavoitteet:

Yhtiön tulorahoitus riittää kattamaan rahoituskulut ja vuosittaiset vuokra-asuntojen peruskorjaukset.

Kustannustehokkuutta osoittaa kiinteistöjen ylläpidon kustannusten pysyminen hyvin budjetissa, toteutuneet kustannukset ovat pienemmät kuin vuonna 2017. Tulorahoitus ei riitä kattamaan isompia peruskorjaustasoisia korjauksia, vuoden aikana lisälainaa jouduttiin ottamaan Uutanantie 6 vesikaton uusimiseen (OP:n kolmen vuoden laina 32 100 euroa). Korjaustarpeita havaitaan muuttotarkastuksissa ja asukkaiden asumisen aikaisten vikailmoitusten kautta. Asumisterveellisyys ja –turvallisuuden varmistamiseksi tehtävissä kosteuskartoituksissa havaitaan välillä vaurioita ja niiden seurauksena tehtävät huoneistokorjaukset aiheuttavat ennakoimattomia korjauskustannuksia. Korjausvelkaa pienentävät pitkän tähtäimen kiinteistökorjaukset siirtyvät toteutettavaksi huoneistokorjausten kustannusten aiheuttamien paineiden takia.

Pidettävästä asuinkannasta ja asuinympäristöstä huolehtiminen

Uudistuotannon tarpeen selvittäminen

5.12.2018 hallituksen kokouksessa on käyty läpi kunnan pyytämä lausunto kunnan asuntotuotannosta. Lausunnossa 7.12.2018 on arvioitu, ettei asuntojen määrän kannalta uudisrakentamiseen ole tarvetta. Lähinnä asukkaiden ikääntyminen,

kysynnän kohdistuminen pieniin asuntoihin ja nykyisten kiinteistöjen sijainti tai päätös rakennuksen purkamisesta voisivat aiheuttaa asuntokannan uusimisen tarpeen. Uudiskohteen rahoituksen suunnittelu suhteessa vuokratasoon olisi mietittävä tarkkaan, jotta rahoituskustannukset eivät muodosta lisää paineita yhtiön taloudelle.

Riskienhallinnan kehittäminen

Yhtiön toimenpiteet tavoitteiden toteuttamiseksi:

Yhtiön liiketoiminta- ja kiinteistöstrategian päivittäminen.

Uusi hallitus aloitti työskentelynsä kokoontumalla 13.2.2019, toimintasuunnitelmaa kehitetään ja päivitetään vuoden 2019 aikana.

Asuntotarpeen kartoitus

Jatkuvuussuunnitelman ajantasaistamisen sekä tarkistaminen ja kiinteistöjen salkuttaminen.

Kunnanhallitukselle antamassaan lausunnossa yhtiön hallitus on arvioinut suuntauksena olevan asuntokannan optimoiminen ja pienentäminen, jolloin jäljelle jääviä kiinteistöjä voidaan korjata suunnitelmallisesti tasoa nostaen. Vuoden aikana tehtiin päätös kahden kohteen purkamisesta. Salkuttamisen tueksi teetettiin selvitystyö kolmen kohteen tervehdyttämissuunnitelmasta Wise Group Finland Oy:llä, toimenpidesuunnitelman ehdotukset kohdistuvat lähinnä energian säästöihin ja niitä edistäviin korjauksiin ja lämmitysmuodon muutoksiin.

Talousarvion suunnittelu kattamaan asetetut tavoitteet ja toteutumisen seuranta.

Kustannusseurantaa tehtiin hallituksen kokouksissa kvartaaleittain läpikäytävien budjettivertailujen kautta. Vuoden aikana toteutettiin vuokratarkistus ja kustannusten hallinta on budjettiin ja vuoteen 2017 verrattuna toteutunut tehokkaasti. Vuokrauksen tilannetta seurataan hallituksen kokouksissa tarkasteltavien kuukausitasolla mitattavien käyttöasteiden avulla. Isännöinti ja vuokraus arvioivat arjessa kustannusten ja tuottojen kertymistä.

Riskeihin liittyvien toiminta-alueiden kartoitus ja tarkastelu

Tytär-yhtiö: Pälkäneen Asuntotuotanto Oy	Toteutuminen	Tavoite	Toteutuminen
Mittari	2017	2018	2018
Käyttöaste % (Vuokratuotot maksimivuokratuotosta)	92,60 %		92,62 %
Yhtiö kattaa vuokratuloilla käyttömenot sekä ylläpitoinvestoinnit ilman kunnan avustuksia	toteutunut	Talousarvio vuodelle 2018	Käyttömenot toteutuneet budjetin mukaisesti. Lisälaina 32 100 euroa vesikaton uusimiseen. Ei kunnan avustuksia.
Yhtiön kanssa käydään vuosittain kehityskeskustelu	toteutunut		toteutunut
Jatkuvuussuunnitelman toteutuksen aloittaminen 2014	toteutunut	päivittäminen	Hallituksen kokous 5.12.2018; lausunto kunnanhallitukselle 7.12.2018
Kuntakonsernin yhteiseen riskienhallintoprosessiin siirtyminen			
Yhtiön tunnusluvut	TP 2017	TA 2018	TP 2018
Läikevaihto	1 178 026		1 318 416
Materiaalit ja palvelut	-843 900		-1 001 656
Henkilöstökulut	-30 284		-20 193
Poistot ja arvonalentumiset	-130 944		-125 672
Liiketoiminnan muut kulut	-2 704		-9 495
Liikevoitto (-tappio)	170 194		161 400
Rahoitustuotot ja -kulut	-22 009		-15 576
Tilinpäätössiirrot	-148 160		-145 800
Tuloverot	0		
Tilikauden voitto/tappio	26		25
Lainat rahoituslaitoksilta	1 438 795		1 331 561
Lainat kunnalta	97 147		91 648
Omavaraisuusaste	63		63
Tot. vuokra/m ² keskimäärin	9,54		9,54
Lainavastuut, euroa/asm ²	132		122

Pälkäneen Aluelämpö Oy

Yhtiön toimialana on lämmön kehittäminen ja hankkiminen sekä jakelu liiketaloudellisten periaatteiden mukaisesti kohtuullista hintatasoa noudattaen. Yhtiö voi toimintaansa varten omistaa ja hallita kiinteistöjä.

Tytäryhtiö: Pälkäneen Aluelämpö Oy			
Mittari	Toteutuminen 2017	Tavoite 2018	Toteutuminen 2018
Kaukolämmön myynti MWh/vuosi	7196	7 587	7 128
Kaukolämpöt. hyötysuhde (myyty/tuotettu MWh)	87 %	84 %	84 %
Kaukolämmön kokonaishinta €/MWh	120	117	115
Yhtiö kattaa liiketoimintatuloilla käyttömenot sekä ylläpitoinvestoinnit ilman konserniemion avustuksia	toteutunut		toteutunut
Yhtiön kanssa käydään vuosittain kehityskeskustelu	ei toteutunut		ei toteutunut
Osinkotuottotavoite	ei jaettava osinkoa		ei jaettava osinkoa
Yhtiön tunnusluvut	TP 2017	TA 2018	TP 2018
Liikevaihto	695 460	697 795	660 722
Liiketoiminnan muut tuotot	1 000		1 006
Materiaalit ja palvelut	-256 687	-308 270	-275 646
Henkilöstökulut	-26 930	-32 000	-26 348
Poistot ja arvonalentumiset	-82 191	-82 125	-82 488
Liiketoiminnan muut kulut	-119 702	-117 100	126 722
Liikevoitto (-tappio)	210 950	158 300	150 525
Rahoitustuotot ja -kulut	-42 758	-34 000	-35 682
Tilinpäätössiirot	0	0	0
Tilikauden verot	-34 742	-26 100	-23 671
Tilikauden voitto/tappio	133 450	98 200	91 173
Lainat rahoituslaitoksilta	1 250 000	1 111 111	1 111 110
Lainat kunnalta	0	0	0
Omaisuusaste	28,3 %	30,0 %	32,7 %

Pälkäneen Valokuitu Oy

Yhtiön tavoitteena on pyrkiä toiminnassaan taloudelliseen tasapainoon. Yhtiön tarkoituksena on valokuituyhteyksien rakentaminen ja ylläpitäminen Pälkäneen kunnan alueella. Yhtiön toiminnan tarkoituksena ei ole voiton tuottaminen osakkeenomistajille.

Tytäryhtiö: Pälkäneen Valokuitu Oy	Toteutuminen	Tavoite	Toteutuminen
Mittari	2017	2018	2018
Viestintäviraston laajakaistatuen piiriin kuuluva valokuituverkon rakentaminen alkaa Pälkäneen kunnan alueella	100 %		100 %
Vakituisten asuntojen liittymäpenetraatio %	39 %		20 %
Yhtiön kanssa käydään vuosittain kehityskeskustelu	100 %		0 %
Yhtiö toteuttaa voimassa olevaa liiketoimintasuunnitelmaa	60 %		35 %
Yhtiön tunnusluvut	TP 2017	TA 2018	TP 2018
Liikevaihto	7 004	116 100	36 042
Liiketoiminnan muut tuotot	64 631		
Materiaalit ja palvelut	0	-60 000	-19 280
Henkilöstökulut	-115 918	-100 000	-124 612
Poistot ja arvonalentumiset	-16 598		-22 237
Liiketoiminnan muut kulut	-53 705	-100 000	-85 967
Liikevoitto (-tappio)	-114 587	-143 900	-216 064
Rahoitusuotot ja -kulut	-5 957	-7 550	-38 756
Tilinpäätössiirrot	0		
Tilikauden verot	0		
Tilikauden voitto/tappio	-120 543	-151 450	-254 820
Liittymismaksut	66 231	750 000	261 546
Viestintäviraston tuki		315 407	340 386
Kunnan tuki	100 000	400 000	84 271
SVOP-sijoitukset			315 729
Vieras pääoma	2 000 000	2 500 000	4 000 000

Keskinäinen Kiinteistö Oy Luopioisten plenteollisuustalo

Kunnan omistamat osakkeet oikeuttavat tilojen hallintaan Luopioisissa sijaitsevassa hallirakennuksessa. Tiloissa on vuokralainen.

Tytäryhtiö: Keskinäinen Klinteistö Oy Luopioisten pienteollisuusalo	Toteutuminen	Tavoite	Toteutuminen
Mittari	2017	2018	2018
Yhtiön kanssa käydään vuosittain kehityskeskustelu	yhtiö tulut tytäryhtiöksi tilikaudella 2017	ei talousarviokirjassa asetettuja tavoitteita	
Yhtiön tunnusluvut	TP 2017	TA 2018	TP 2018
Liikevaihto	5 652	3 912	3 912
Materiaalit ja palvelut	0	0	
Henkilöstökulut	0	0	
Poistot ja arvonalentumiset	-4 784	0	
Liiketoiminnan muut kulut	-3 610	-3 912	-6 029
Liikevoitto (-tappio)	-2 742	0	
Rahoitustuotot ja -kulut	5 102	0	
Tilinpäätössiirot	0	0	
Tuloverot	0	0	
Tilikauden voitto/tappio	2 360	0	-2 117
Lainat rahoituslaitoksilta	0	0	
Lainat kunnalta	0	0	
Omavaraisuusaste			

1.8.3 Selonteko konsernivalvonnan järjestämisestä

Kunnan hallintosäännön 94 § mukaan konsernijohto vastaa konserniyhteisöjen ohjauksesta sekä yhteisöjen sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisen ja tuloksellisuuden valvonnasta.

Pälkäneellä kuntakonsernia ohjaava asiakirja on konserniohje, joka on hyväksytty vuonna 2009 ja jota on täydennetty ja tarkistettu kunnanvaltuuston päätöksillä 10.12.2012 ja 13.2.2014. Konsernin sisäistä valvontaa koskevia ohjeet on esitetty kunnanvaltuuston 18.12.2014 hyväksymässä Pälkäneen kunnan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet -asiakirjassa. Vuoden 2018 aikana 100-prosenttisesti omistettujen tytäryhtiöiden hallituksissa oli jäsenenä ja puheenjohtajina johtoryhmän jäseniä.

Kunnanvaltuusto määrittelee kunnan tavoitteet ja sen mukaiset kunnan omistajapoliittiset linjaukset, päättää pääsääntöisesti talousarvion yhteydessä kuntakonserniin kuuluvien yhteisöjen toiminnallisista ja taloudellisista tavoitteista ja hyväksyy konserniohjeet.

Konserniohjeen mukaan konserniyhteisön johto vastaa siitä, että sillä toiminnan luonne ja laajuus huomioon ottaen on riittävä riskienhallintasuunnitelma.

1.8.4 Olennaiset konsernia koskevat tapahtumat

Pälkäneen Asuntotuotanto Oy:n isännöinnin ja kirjanpidon hoito siirtyi vuoden 2017 alusta Ovenia Oy:lle, jonka nimi yrityskauppojen seurauksena muuttui Colliers International Finland Oy:ksi. Colliers myi heinäkuussa toimialan isännöintiliiketoiminnan Realialle ja Pälkäneen Asuntotuotannon asiakkuus siirtyi Realian omistamalle Arenna Oy:lle. Realia Management Oy hoitaa Pälkäneen Asuntotuotanto Oy:n isännöintitehtävät.

Vuoden 2018 aikana Pälkäneen Asuntotuotanto Oy päätti purkaa kaksi rakennusta, Rajalantie 5 – kohteen Luopioisissa ja Vuorensyrjäntie 2 A-talon. Toteutus jäi vuodelle 2019 ja purkuun haetaan purkuavustusta. Muilta osin toiminta jatkui edellisten vuosien tapaan.

Pälkäneen Valokuitu Oy:n toiminta eteni suunnitelluilla reiteillä vuonna 2018. Kaikilla neljällä verkkoalueella saatiin tilattuja liittymiä rakennettua käyttövalmiiksi. Rakentamisen aikatauluista kuitenkin jäätin jälkeen lähinnä resurssivajeiden takia. Rakentamista saatiin valmiiksi Pälkänevedentien reitillä Onkkaalasta Rautajärvelle. Aitoon taajama, merkittävä osa Luopioisten keskustaa sekä osa Rautajärven taajamaa saatiin valmiin verkon piiriin 2018-2019 vuodenvaihteeseen mennessä. Onkkaalassa edettiin Kostianvirran pohjoispuolelle. Etelässä pääosa Äimälän ja Kärväntälän alueista saatiin valmiiksi. Merkittävin viivästymä oli Epaala/Pappila – Pohjalahti -projektin viivästyminen ja käyttöönottojen siirtyminen vuodelle 2019. Rakentaminen jatkui edelleen suunnitellusti tukirahoituksen ja lainojen varassa. Kunnan tukien osuus oli 400 000 euroa ja lainoja nostettiin yhteensä 2 000 000 euroa. Liittymämäärä vuoden lopussa oli 510 kappaletta, joista valmiiksi rakennettuja 216 kappaletta.

Pälkäneen Aluelämpö Oy:n toiminta jatkui edellisten vuosien tapaan.

Keskinäinen Kiinteistö Oy Luopioisten pienteollisuustalolle ei asetettu talousarviotavoitteita vuodelle 2018. Kiinteistöyhtiön toiminnassa ei tapahtunut olennaisia muutoksia vuoden 2018 aikana.

1.8.5 Arvio konsernin todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Pälkäneen kunnan konsernissa ei ole arvion mukaan tapahtumassa olennaisia muutoksia. Nykyinen yhtiörakenne vastaa tämän hetken tarpeita.

Konserniohjausta tullaan todennäköisesti kehittämään jatkossa ja konserniohje on aiheellista päivittää.

1.8.6 Konsernin tuloslaskelma 2018 ja sen tunnusluvut

KONSERNITULOSLASKELMA (tEUR)	2018	2017
Toimintatuotot	24708	23182
Toimintakulut	-62503	-59723
Osuus osakkuusyhteisöjen voitosta (tappiosta)	4	44
TOIMINTAKATE	-37791	-36797
Verotulot	22205	23080
Valtionosuudet	16755	16501
Rahoitustuotot ja -kulut	177	161
Korkotuotot	5	8
Muut rahoitustuotot	117	118
Korkokuht	-222	-169
Muut rahoituskulut	-77	-80
VUOSIKATE	992	2962
Poistot ja arvonalentumiset	-3390	-3437
Suunnitelman mukaiset poistot	-3390	-3307
TILIKAUDEN TULOS	-2398	-190
Tilinpäätössirrot	0	0
Tilikauden verot	-66	-64
Laskennalliset verot	-19	-219
Vähemmistöosuus tilikauden tuloksesta	-63	-59
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	-2546	-531

Tuloslaskelman tunnusluvut	2018	2017
Toimintatuotot/Toimintakulut, %	39,5 %	38,8 %
Vuosikate/Poistot, %	29,3 %	89,6 %
Vuosikate, €/asukas	153	451
Asukasmäärä	6499	6568

1.8.7 Konsernin rahoituslaskelma 2018 ja sen tunnusluvut

Konsernin rahoituslaskelma (tEUR)	2018	2017
Toiminnan rahavirta	661	3015
Vuosikate	992	2962
Tilikauden verot	-66	-64
Tulorahoituksen korjauserät	-265	117
Investointien rahavirta	-8374	-7148
Investointimenot	-9525	-8526
Rahoitusosuudet investointimenoihin	261	850
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	890	528
Toiminnan ja investointien rahavirta	-7713	-4133
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset	45	44
Antolainasaamisten lisäykset	0	-29
Antolainasaamisten vähennykset	45	73
Lainakannan muutokset	7265	4797
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	8631	6043
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-1352	-1254
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-14	7
Oman pääoman muutokset	-33	78
Muut maksuvalmiuden muutokset	2297	840
Rahoituksen rahavirta	9574	5759
Rahavarojen muutos	1861	1626
Rahavarat 31.12.	8834	6973
Rahavarat 1.1.	6973	5348
Rahavarojen muutos	1861	1626

Rahoituslaskelman tunnusluvut	2018	2017
Investointien tulorahoitus, %	10,7 %	42,3 %
Lainanhoitokate	0,8	2,4
Kassan riittävyys, pv	43,7	36,4

1.8.8 Konsernitase 2018 ja sen tunnusluvut

TASE, VASTAAVAA (tEUR)	2018	2017
PYSYVÄT VASTAAVAT	56000	50840
Aineettomat hyödykkeet	642	393
Aineettomat oikeudet	74	89
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hyödykkeet	5	0
Muut pitkävaikutteiset menot	563	303
Aineelliset hyödykkeet	53163	48267
Maa- ja vesialueet	5730	5690
Rakenmukset	27597	23163
Kiinteät rakenteet ja laitteet	10514	10654
Koneet ja kalusto	2064	1904
Muut aineelliset hyödykkeet	716	548
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	6542	6289
Sijoitukset	2194	2200
Osakkuusyhteisöosakkeet ja -osuudet	1569	1582
Muut osakkeet ja osuudet sekä osakkeiden arvonorotukset	479	426
Muut lainasaamiset	122	115
Muut saamiset	24	76
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	557	505
VAIHTUVAT VASTAAVAT	12703	10299
Vaihto-omaisuus	243	230
Saamiset	3626	3096
Pitkäaikaiset saamiset	43	28
Lyhytaikaiset saamiset	3583	3068
Rahoitusarvopaperit	68	96
Rahat ja pankkisaamiset	8767	6877
VASTAAVAA	69260	61644

TASE VASTATTAVAA (tEUR)		
OMA PÄÄOMA	29171	31719
Peruspääoma	15061	15061
Yhdistysten ja säätiöiden peruspääoma	4	4
Arvonkorotusrahasto	7	7
Muut omat rahastot	20	21
Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)	16624	17157
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	-2546	-531
VÄHEMMISTÖOSUUDET	317	286
POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET	0	0
Poistoero	0	0
Vapaaehtoiset varaukset	0	0
PAKOLLISET VARAUKSET	777	820
Eläkevaraukset	0	0
Muut pakolliset varaukset	777	820
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	849	853
VIERAS PÄÄOMA	38146	27966
Pitkäaikainen korollinen vieras pääoma	21990	15004
Pitkäaikainen koroton vieras pääoma	4205	3942
Lyhytaikainen korollinen vieras pääoma	1690	1410
Lyhytaikainen koroton vieras pääoma	10261	7609
VASTATTAVAA	69260	61644

Taseen tunnusluvut	2018	2017
Omavaraisuusaste, %	42,7 %	52,1 %
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	59,6 %	44,3 %
Velat ja vastuut prosenttia käyttötuloista, %	62,6 %	47,4 %
Kertynyt ylijäämä (alijäämä)	14 078 146	16 625 709
Kertynyt ylijäämä (alijäämä), €/asukas	2 166	2 531
Lainakanta	23 679 677	16 414 281
Lainakanta, €/asukas	3 644	2 499
Lainasaamiset	121 738	115 092

1.9 Tilikauden tuloksen käsittely

Kuntalain 115 §:n mukaan kunnanhallituksen on toimintakertomuksessa tehtävä esitys tilikauden tuloksen käsittelystä.

Kunnan tilikauden tulos muodostui 2 150 111,25 euroa alijäämäiseksi. Kunnanhallitus esittää valtuustolle tilikauden tuloksen käsittelyä seuraavasti:

- tuloutetaan poistoeroja 659 584,57 euroa
- tilikauden alijäämä 1 490 526,68 euroa siirretään tilikauden yli-/alijäämätilille.

2 TALOUSARVION TOTEUTUMINEN

2.1 Strategian seuranta

Pälkäneen kunnanvaltuusto hyväksyi 3.5.2018 Pälkäneen uuden kuntastrategian vuosille 2018 - 2028. Vuoden 2018 talousarviotavoitteet on asetettu vuosille 2013-2018 hyväksytyyn strategiaan mukaisesti, joten strategian seurannassa tarkastellaan tavoitteiden toteutumista.

Toimenpideohjelman seuranta

1. Kaavoitus ja maapolitiikka

Toimenpide	Aikataulu	Vastuu	Mittari	Toteutuminen
1. Sitoutuminen Pälkäneen alueen kehittämiseen				
1.1 Maankäytön suunnittelun toteuttamisohjelma (Harava-työkalu) kehityskuvan jatkoksi: edesauttaa sitoutumista	2013-2014	pilottiryhmä: kunnanjohtaja, aluearkkitehti, kehittämisspällikkö	Toteutuminen (aluearkkitehti)	Ei sovelnut käyttöön.
2. Aktiivinen maaseutumaisen rakentamisen tukeminen				
2.1 Riittävä tonttikoko				
2.2 Rakennusjärjestyksen tarkistaminen (vrt. kehityskuva vapaa-ajan asunnot vakituiseksi ja haja-asutusalueen rakentaminen)	2013 -	johtoryhmä, kaavoittaja, rak.valvonta	Myönnettyt haja-asutusalueen rakennusluvut: ja perustelut	Tonttikoko on pääsääntöisesti riittävä uusilla rakennuspaikoilla ja uudemmilla kaava-alueilla. Tonttien koko ja rakennusoikeus usein riittämätön nykytarpeisiin vanhoilla kaava-alueilla sekä täydennysrakentamisessa. Rakennusjärjestys päivitetty 14.12.2016, päivitystarvetta on jälleen ilmennyt. Päivitettävä 2019 aikana ja otettava huomioon tulevaisuuden vaatimukset ja käyttötarkoituksen muutosmahdollisuus vakituiseen asumiseen, selkeää tarvetta on ilmennyt haettujen poikkeamislupien muodossa. Tarvetta on ilmennyt, että tulisi sallia useamman erillisen asunnon rakentaminen yhdelle rakennuspaikalle. Rakennusjärjestystä on selkeytettävä, koska on huomattu, että sitä ei lueta.
2.3 Kriteeristön käyttöönotto mökin muuttamisesta omakotitaloksi (mitä useampi kriteeri täyttyy, muutos mahdollinen)	2013 -	johtoryhmä	Kehityskuvan määrittelemät kriteeristöt, muutettujen mökkien määrä	Määriteltävä alueet ja tehtävä alueellinen suunnittelutarveratkaisu koko kuntaan, jotta voidaan hakea suoraan rakennusluvalla käyttötarkoituksen muutosta vakituiseksi asunnoksi ilman poikkeamislupaa. Rakennuksen on täytettävä käyttötarkoituksen muutosluban hakuhetkellä

				kulloinkin voimassa olevat määräykset.
3. Teollisuusalueiden kaavoitus				
3.1 Kaavoitettavien alueiden kartoitus kuntakeskuksessa (vrt. kehityskuva)	2013	johtoryhmä, kaavoittaja	Tehty selvitys	Kuntakeskuksen kaavat vaativat päivittämistä. Uusia alueita on kartoitettu ja tullaan ottamaan mukaan kaavoitukseen
3.2 Kehityskuvatyössä määriteltujen alueiden kaavoituksen toteuttaminen	2013 -	kunnanjohtaja, kaavoittaja	Kehityskuvatyön seurantamittarit	Pälkäneveden yritysalueen asemakaavahanke käynnistetty 2017.
3.3 Kevyen liikenteen väylien, maisemapolkujen ym. alueiden suunnittelu (vrt. kehityskuva)	2013 -	kunnanjohtaja, kaavoittaja	Kehityskuvan mukaiset tavoitteet	Kevyenliikenteenväylien, maisemapolkujen ym. alueiden suunnittelu huomioitu kaavahankkeissa.

2. Talouden ja palveluiden tasapaino				
Toimenpide	Aikataulu	Vastuu	Mittari	Toteutuminen
1. Kunta täyttää terveen talouden tunnusmerkit				
1.1 Laadittavaksi tulevan talouden tasapainotusohjelma ja sen toteuttaminen: kaikki toimijat sisältäen kolmannen sektorin	2013-2018	luottamuselimet, työntekijät: vastuu johtajilla	Sektorikohtainen arviointi	<p>Tekniset palvelut: Talouden tasapainotus liittyy oleellisesti kiinteistöihin ja niiden myyntiin. Ylimääräisestä kiinteistökannasta on pystyttävä luopumaan. Katuvalaistuksen muuttaminen led -valoiksi on iso kokonaisuus, mutta se on jäänyt aloittamatta. Muilta osin tasapainotukseen sisältyy teknisen työnohtajan paikan täyttämättä jättäminen, määräaikaisen puutarhurin palkkaamatta jättäminen, vuosikorjausmäärärahaerikkaus ja kiinteistöjen vuokraustaksojen nosto sekä muiden taksojen nostot.</p> <p>Vesihuoltolaitos: Talouden tasapainotuksessa on tehty käyttömaksujen ja perusmaksujen tarkistuksia ja nostoja.</p> <p>Rakennusvalvonta: Käyty läpi maksuperusteiden rakennetta ja tehty perusteiden tarkastelu, tarkastelussa on nostettu lupamaksuja. Taksa tullaan vielä kokonaisuudessa päivittämään vuoden 2019 aikana</p> <p>Sivistyspalvelut: Tasapainottamispäätökset sisälsivät kouluverkon osalta ehtoja, joten toteutuminen epävarmaa. Varhaiskasvatuksen osalta päätökset peruttiin ja tehtiin uusi tarkastelu. Tavoitteena lisätä kustannustehokkuutta keskittämällä varhaiskasvatus päiväkotimuotoiseen toimintaan. IP-toiminta järjestellään uudelleen. Euromääräiset säästöt kohdennettiin kirjastoon ja kansalaisopistoon.</p> <p>Hallintopalvelut, talous- ja tukipalvelut: Palkka- ja taloushallinto ulkoistettiin vuoden 2017 alusta. Ruoka- ja siivouspalveluiden selvitys aloitettiin marraskuussa 2018 ja toimenpiteet ajoittuvat vuodelle 2019.</p>
2. Kunnalla on toimivat peruspalvelut				
2.1 Arvioidaan palveluiden toteuttamistapa tasapainoisesti koko kunta huomioiden (palveluiden taso ja laatu,	2013-2014	kunnanhallitus, lautakunnat	Kustannustehokkuus Kustannusseurantaa Vertailukunnat Palvelujen laadun arviointi	<p>Tekniset palvelut: Palvelujen ostot ovat jonkin verran lisääntyneet. Palveluntarjonta ja kilpailutus ovat välillä hankalaa mm. tarjoajien vähyyden takia.</p> <p>Vesihuoltolaitos: Palvelut pysyivät vuoden 2018 korkealla tasolla. Putkirikkojen määrä oli kohtuullinen ja talousveden laadunvalvonta näytteet täyttivät kaikki sille asetetut kriteerit ja puhdistamot toimivat ympäristölupien</p>

toimijatahojen määrittely)				<p>rajoissa</p> <p>Rakennusvalvonta: Rakennusvalvonnan henkilöstön vaihtuvuus ja lupien ruuhkautuminen laskee palveluiden tasoa entisestään. Palvelu hidastui kohtuuttomasti ja ruuhka lisääntyi. Palvelus pyrittiin parantamaan palkkaamalla lisähenkilöstöä rakennusvalvonnalle, mutta suurempi ongelma on pysyvän henkilöstön vakiinnuttaminen</p> <p>Sivistystoimi: Palveluverkko on laaja, mutta ei kustannustehokas. Perusopetuksen oppilaskohtainen hinta Tampereen kaupunkiseudun korkein. Päiväkotihoidon kustannustehokasta. Muut varhaiskasvatuksen muodot kalliita toteuttaa. Lapsi- ja oppilasmäärä on voimakkaassa laskussa. Palveluverkko tulee sopeuttaa palvelutarpeeseen. Osa yksiköistä jo niin pieniä, että toiminnan järjestäminen on hankalaa.</p> <p>Hallintopalvelut: Vuonna 2018 hallintopalveluissa keskityttiin mm. GDPR- ja tiedonohjaussuunnitelman laatimisen (TOS) –projekteihin.</p> <p>Talous- ja tukipalvelut: Ruoka- ja siivouspalveluiden selvitystä alettiin tehdä marraskuussa 2018 ja selvityksen mukaisiin toimenpiteisiin ryhdytään vuoden 2019 aikana.</p>
----------------------------	--	--	--	--

3. Kunnan veroprosentit ovat kohtuulliset

3.1 Käytetään tarkkaa harkintaa kokonaisvaltaisesta määrittäessä kunnan veroprosenttia (arvioidaan säästökohteet uudestakin näkökulmasta, tehdään pitkän tähtäimen suunnittelua)	Arvioidaan vuosittain erikseen	Valtuusto	Seurantavertailu, Keskiarvo ja sen kehitys	<p>Toteutuminen (talousjohtaja)</p> <p>Kunnallisveroprosentti, Pälkäne ja keskiarvovertailut</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th>2016</th> <th>2017</th> <th>2018</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Pirkanmaan keskiarvo</td> <td>20,24</td> <td>20,27</td> <td>21,15</td> </tr> <tr> <td>5001-10000 as kunnat</td> <td>20,60</td> <td>20,67</td> <td>20,80</td> </tr> <tr> <td>Pälkäne</td> <td>21,00</td> <td>21,00</td> <td>21,00</td> </tr> </tbody> </table> <p>Kiinteistöveroprosentti, Pälkäne ja Pirkanmaan keskiarvot</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th>2016</th> <th>2017</th> <th>2018</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Pirkanmaa yleinen kiinteistövero, ka.</td> <td>1,02</td> <td>1,09</td> <td>1,07</td> </tr> <tr> <td>Pälkäne yleinen kiinteistövero</td> <td>1,00</td> <td>1,00</td> <td>1,00</td> </tr> <tr> <td>Pirkanmaa vakituisten asuntojen kiinteistövero, ka.</td> <td>0,49</td> <td>0,53</td> <td>0,53</td> </tr> <tr> <td>Pälkäne vakituisten asuntojen kiinteistövero</td> <td>0,45</td> <td>0,45</td> <td>0,45</td> </tr> <tr> <td>Pirkanmaa muu kuin vakituinen asuinrakennus, ka.</td> <td>1,08</td> <td>1,09</td> <td>1,12</td> </tr> <tr> <td>Pälkäne muu kuin vakituinen asuinrakennus</td> <td>1,05</td> <td>1,05</td> <td>1,05</td> </tr> </tbody> </table>		2016	2017	2018	Pirkanmaan keskiarvo	20,24	20,27	21,15	5001-10000 as kunnat	20,60	20,67	20,80	Pälkäne	21,00	21,00	21,00		2016	2017	2018	Pirkanmaa yleinen kiinteistövero, ka.	1,02	1,09	1,07	Pälkäne yleinen kiinteistövero	1,00	1,00	1,00	Pirkanmaa vakituisten asuntojen kiinteistövero, ka.	0,49	0,53	0,53	Pälkäne vakituisten asuntojen kiinteistövero	0,45	0,45	0,45	Pirkanmaa muu kuin vakituinen asuinrakennus, ka.	1,08	1,09	1,12	Pälkäne muu kuin vakituinen asuinrakennus	1,05	1,05	1,05
	2016	2017	2018																																													
Pirkanmaan keskiarvo	20,24	20,27	21,15																																													
5001-10000 as kunnat	20,60	20,67	20,80																																													
Pälkäne	21,00	21,00	21,00																																													
	2016	2017	2018																																													
Pirkanmaa yleinen kiinteistövero, ka.	1,02	1,09	1,07																																													
Pälkäne yleinen kiinteistövero	1,00	1,00	1,00																																													
Pirkanmaa vakituisten asuntojen kiinteistövero, ka.	0,49	0,53	0,53																																													
Pälkäne vakituisten asuntojen kiinteistövero	0,45	0,45	0,45																																													
Pirkanmaa muu kuin vakituinen asuinrakennus, ka.	1,08	1,09	1,12																																													
Pälkäne muu kuin vakituinen asuinrakennus	1,05	1,05	1,05																																													

3. Henkilöstöpolitiikka

Toimenpide	Aikataulu	Vastuu	Mittari	Toteutuminen
1. Hallittu henkilöstöpolitiikka palveluiden ja laadun turvaamiseksi				
1.1 Henkilöstöresurssi suunnataan ja mitoitetaan oikein	2013-	Esimiehet	Työn kuormittavuus, tehtäväkuvat	Tekniset palvelut: Henkilöstön vaihtuvuus on

				<p>kuormittanut henkilöstöä. Työnkuvat ovat laajat ja tehtäväkuvien lähekkäisyyksien johdosta tehtävienjako ei ole selkeää. Organisaatiomuutos on aiheuttanut hieman sekaannusta työtehtävissä.</p> <p>Sivistyspalvelut: Henkilöstöresurssin mitoittamiseen kiinnitettävä erityistä huomiota lapsi- ja oppilasmäärän laskiessa. Määräaikaisia virka- ja työsuhteita on edelleen paljon.</p> <p>Hallintopalvelut: Vuoden 2018 aloitettiin ICT-palveluiden tehtävien uudelleenorganisointi. Vuonna 2018 toteutettu TVA-prosessi työllisti esimiehiä ja hallintopalveluiden henkilöstä, TVA-prosessi jatkuu vuonna 2019.</p> <p>Talous- ja tukipalvelut: Ruoka- ja siivouspalveluiden vuoden 2019 tammikuussa hyväksytyllä uudella palveluiden järjestämistavalla tavoitellaan henkilöstöresurssin taloudellista ja tehokasta käyttöä.</p>
1.2 Esimiesten tehtävien selkeyttäminen ja johtamisosaamisen kehittäminen	2013-	Koko työyhteisö: vastuu esimiehillä	Tehtäväkuvat	<p>Hallintopalvelut: Vuoden 2018 aikana laadittiin esimiesten käyttöön kirjallisia ohjeita ja aiemmin laadittuja ohjeita päivitettiin.</p>
1.3 Suunnitellaan toiminta ja muutokset henkilöstön kanssa: sitoutuminen ja motivointi	2013-	Esimiehet	Henkilöstön osallistuminen	<p>Sivistyspalvelut: Talouden tasapainottamisohjelman laatiminen ei ollut osallistavaa, mikä aiheutti epävarmuutta henkilöstölle ja teki johtamisen normaalia haastavammaksi. Opetustoimessa panostettiin toiminnan yhteissuunnitteluun.</p>
1.4 Työyhteisötaitojen kehittäminen: koulutus	2013-	Johtoryhmä, esimiehet	Koulutuspäivät, asiakaspalaute	<p>Hallintopalvelut: Esimiehiä koulutettiin kehityskeskustelukäytäntöihin liittyen. Syksyllä 2018 suunniteltiin kevään 2019 esimieskoulutusten sisältö.</p>
1.5 Henkilöstön kustannustietoisuuden	2013-	Osastajohtajat (toimialajohtajat),	Taloudellinen ja tehokas toiminta	<p>Sivistyspalvelut: Kustannustietoisuutta</p>

lisääminen		esimiehet		edelleen vahvistettava. Hallinto- ja talous- ja tukipalvelut: Vuoden aikana käyty talouden tasapainotusprosessi, kunnan heikentynyt taloustilanne ja loppuvuoden hankinta- ja rekrytointikielto vaikuttivat kustannustietoisuuteen, mutta kustannustietoisuutta on edelleen vahvistettava.
1.6 Perehdytys	2013-	Esimiehet	Tsekkilista	Hallintopalvelut: Uusi perehdytysohje valmistui vuonna 2017 ja ohje otettiin käyttöön vuoden 2018 alusta.
2. Hyvinvoiva henkilöstö palveluiden ja laadun turvaamiseksi				
2.1 Luottamuksen kehittäminen työyhteisössä	2013-	Koko työyhteisö	Seurataan kaikkia toimenpiteet 2.1-2.8: Työhyvinvointikysely: palaute, seuranta ja toimenpiteet Kehityskeskustelut vuosittain ja sisältö (Populuksen pohja), raportointi Säännölliset tiimipalaverit, osastokokoukset Poissaolot Henkilöstön vaihtuvuus: loppuhaastattelu	Teknisen palvelut: Henkilöstön vaihtuvuudesta johtuen tekniikan johtoryhmiä ei pidetty säännöllisesti. Tekniikan miesten palaverit pidettiin säännöllisesti ja uutena teknisen lautakunnan puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja pyydettiin operatiivisiin palaveriin mukaan. Vesihuoltolaitos piti tasaisin väliajoin omia vesipalaverit. Sivistyspalvelut: Työhyvinvointikyselyn perusteella käynnistetyt toimenpiteet jatkuivat. Tiimipalaverit ym kokoukset säännöllisiä ja toimintaa ohjaavia. Hallintopalvelut: Pyritty parantamaan tiedotusta ja vuorovaikutteista viestintää. Intran kehittäminen on vielä kesken.
2.2 Henkilöstön hyvinvointi- ja terveystietoisuus	2013-	Työsuojelu-, työterveys		Työterveyden kanssa käydään säännöllisesti yhteistyöpalaverit. Työterveyshuolto tekee säännöllisesti työpaikkaselvitykset.
2.3 Hyvän työyhteisön pelisäännöt	2013-	Lähiesimiehet, jory		Hallintopalvelut: Työyhteisön pelisäännöt on kirjattu Intraan henkilöstökäsikirjaan.
2.4 Ongelmiin puututaan heti	2013-	Lähiesimiehet		Hallintopalvelut: Aktiivisen tuen toimintamalli päivitettiin ja otettiin käyttöön 1.1.2019. Teemaa jatkettiin alkuvuodesta 2019.
2.5 Työergonomia ja ohjaus, työtilat	2013-	Lähiesimies, työntekijä, työsuojeluhenkilöstö		Hallintopalvelut: Työergonomiaa käydään läpi työpaikkaselvityksissä ja

2.6 TYHY -toimintaan panostaminen: henkilöstö mukaan suunnitteluun, mm. kehittämispäivät	2013-	Hallintojohtaja, työsuojelupäällikkö, lähiesimies		henkilöstön pyynnöstä useamminkin. Tyky-toimintaan varataan vuosittain määräraha, jonka puitteissa tyky-ryhmä organisoii toimintaa.
2.7 Työsuojelu ja työturvallisuus	2013-	Työsuojelupäällikkö, työsuojeluvaltuutetut		Yhteistyötoimikunta toimii työsuojelutoimikuntana.
2.8 Aloittekipailu hyvinvoivan henkilöstön lisäämistä tekijöistä	2013-	Yt-toimikunta		Hallintopalvelut: Kunnassa on sovittu vuonna 2017 selkeät ohjeet aloitteellisuuden palkitsemisesta.

4. Elinkeinpolitiikka

Toimenpide	Aikataulu	Vastuu	Mittari	Toteutuminen
1. Maaseutuyrittäjyyden edistäminen				
1.1 Yritysmyönteinen neuvonta, asiakaspalvelu-koulutus	Heti	Kunnan johto henkilöstöjohtaminen	Asiakaspalaute jatkuva	Kunnassa on helposti saavutettavat neuvontapalvelut sekä alkaville että toimiville yrittäjille. Ensisijainen kontakti on elinkeinojohtaja, jolla on ajantasaiset tiedot Pirkanmaan verkostoista, joiden kautta yrityksille löytyy apuja kehittämiseen. Asiakaspalaute on ollut pääosin positiivista.
1.2 Tonttien kaavoitus rakentamiskelvolliselle, logistisesti hyvälle paikalle, kunnallistekniikka valmiiksi	Koko ajan. alkupainotteinen	Kunnan johto, kaavoitus	Yritystonttien määrä	Uuden Pälkänevedentien yritysalueen kaavoitus on aloitettu 2017 ja toistaiseksi kaavoitus on pysähdyksissä, kunnallistekniikan suunnittelulle on varattu määräraha 2019. Kunnalla on myytävänä vapaita yritystontteja tällä hetkellä 7 kpl.
2. Matkailun edistäminen				
2.1 Sappeen ja sen vaikutusalueen vetovoimaisuuden ja toiminnan kehittäminen	Koko aika	Kunnan johto, elinkeinopalvelut, kehittämispalvelut	Asiakasmäärä, liikevaihto, htv, rakennuskanta	Sappeen asiakasmäärät ovat hyvässä nousussa.
2.2 Matkailua tuottavien yhdistyksien mm. Mikkolan navetan kulttuurin ja sen kohteiden kehittäminen	2013 –		Sopimus	Mikkolan navetan sopimus on voimassa. Kulttuuripalveluiden hankkeessa kehitetään uudenlaista toimintamallia.
2.3 Kunnan vapaiden	Koko aika		Kiinteistöjen	Ei toimenpiteitä 2018.

kiinteistöjen hyödyntäminen matkailuyrityksille (lunastus vuokranmaksulla tms.) 2.4 Kuntamarkkinoinnin kehittäminen: imago, vetovoimaisuus	Koko aika	Kehittämispalvelut, vastaava toimikunta	myynti- /vuokraussopimukset Asukas- ja yritysmäärän kasvu	Kunnan brändi ja visuaalinen ilme on uusittu 2016-2017. Markkinointia on toteutettu aktiivisesti vuonna 2018.
3. Työpaikkaomavaraisuus: Olemassa olevien yritysten tukeminen ja yritysten säilyminen				
3.1 Omien työttömien nuorten työllistäminen, asenteisiin vaikuttaminen	Koko aika, alkupainotteinen	Työpaja, elinkeinopalvelut	Työttömien määrä, työllisyysaste	Työttömien määrä on ollut hyvässä laskusuhdanteessa.
3.2 Yrityskampanja työllistämistä ja sen keinoista, ml. kunta työnantajana	2013	Elinkeinopalvelut, työpaja	Työllistävät yritykset, uudet työpaikat	2017-2018 on järjestetty rekrymessut. Työpaikat ovat lisääntyneet hyvin, tällä hetkellä ongelmana on työvoiman saatavuus.
3.3 Yrityskoulutuksia sidosryhmien kautta	Koko aika	3.3.-3.5: Elinkeinopalvelut	Osallistuvat yritykset	Yrityskoulutuksia on järjestetty säännöllisesti ajankohtaisista asioista.
3.4 Toimivat yrityspalvelut: neuvonta-, sijoituspalvelut	Koko aika		Uudet yritykset, yrit. nettomäärä	Yrityksiä perustettiin vuonna 2018 noin 50 kpl.
3.5 Yhteiskunnallisten yritysten kehittäminen ja tuki	Koko aika		Asiakaspalaute	Neuvontapalvelut kattavat myös yhteiskunnalliset yritykset.

2.2 Käyttötalouden toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Määrä raha on valtuuston talousarviossa toimielimelle myöntämä euromäärältään ja käyttötarkoitukseltaan rajattu valtuutus varojen käyttämiseksi määrätyn tehtävän suorittamiseksi tai hankkeen toteuttamiseksi. Talousarviossa osoitetaan myös suoraan tuloslaskelma- ja rahoitusosaan merkittäviin menoihin määrärahat.

Toteutumisvertailuissa esitetään määrärahat ja tuloarviot sekä niihin talousarviovuonna tehdyt muutokset, toteutuneet menot ja tulot sekä niiden erotus.

Valtuustoon nähden sitova taso on tuottojen ja kulujen erotus eli netto. Tuottojen ja kulujen erotuksesta käytetty nimitys on toimintakate.

TOIMIELIN:
TOIMIALA:
TILIVELVOLLINEN:

Tarkastuslautakunta
Tarkastustoimi

Tarkastuslautakunta valmistelee valtuuston päättämät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat sekä arvioi, ovat valtuuston asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet toteutuneet.

Tavoitteet

Tavoite 1	Seurata, että kunnanhallituksen asettama talouden tasapainotuksen ohjausryhmä tekee tarvittavat toimenpide-esitykset valtuustolle	
	Mittari Seuranta, että ryhmä esittää toimenpiteet aikataulun mukaisesti	Tavoitetaso Ohjausryhmä on esittänyt toimenpiteet valtuustolle
Toteutuminen	Valtuusto on käsitellyt talouden tasapainotuksen ohjausryhmän toimenpide-esityksiä. Tarkastuslautakunta on kuullut kokouksessaan ohjausryhmän puheenjohtajaa.	

	TP 2017	Aikuperäinen TA 2018	TA-muutokset	Muutettu TA 2018	TP 2018	Polkkeama	Polkkeama %
Tarkastustoimi							
Tuloarvot ja määrärahat							
Henkilöstökulut	-3 005	-4 099		-4 099	-3 752	348	-8,48%
Palvelujen osiot	-7 572	-11 954		-11 954	-8 077	5 877	-49,16%
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-47	-50		-50	-23	27	-54,80%
Toimintamenot	-10 624	-16 103		-16 103	-9 852	6 252	-38,82%
<i>josta sisäiset</i>	-105	-94		-94	-4	90	-95,37%
Toimintakate (netto)	-10 624	-16 103		-16 103	-9 852	6 252	-38,82%
<i>josta sisäiset</i>	-105	-94		-94	-4	90	-95,37%
Laskennalliset kustannukset						0	
Tehtävien kokonaiskustannukset	-10 624	-16 103	0	-16 103	-9 852	6 252	-38,82%

TOIMIELIN:
TOIMIALA:
TILIVELVOLLINEN:

Kunnanhallitus
Hallintopalvelut
Hallintojohtaja

Hallintopalveluiden toimialue sisältää vaalien, luottamushenkilöjohdon, kunnanjohtajan, henkilöstöhallinnon, lakipalveluiden, viestinnän, kehittämisspalveluiden ja hyvinvointikoordinoinnin, tietohallinnon, nuorisopalveluiden ja työllisyyspalveluiden määrärahat.

Hallintopalveluiden tehtäväalueen tehtävänä on tuottaa kunnanjohtajan sekä toimialojen tueksi kuntakonsernin hallinto-, henkilöstö-, hyvinvointi-, nuoriso-, työllisyys-, hankinta-, laki- sekä tietojohdantamisen palvelut. Edelleen keskeinen tehtävä on toimia luottamushenkilöiden sekä toimielinten päätöksenteon valmistelun ja täytäntöönpanon koordinointi.

Tavoitteet

Tavoite 1	Uuden kuntastrategian laadinta siten, että strategia saadaan jalkautettua kunnan operatiiviseen toimintaan strategiassa määritettyjen painopistevalintojen, menestystekijöiden ja niistä johdettujen toimenpiteiden kautta. Toimenpiteiden seuranta, arviointi ja mittarit kytetään aikaisempaa vahvemmin ja selkeämmin talousarviokirjaan.
------------------	---

	<p>Mittari</p> <p>Luodaan uusi kuntastrategia Määritetään strategiset painopistevalinnat ja kunnan menestystekijät Menestystekijöistä on määritetty selkeät toimenpiteet Jokaiselle toimenpiteelle määritetään mittarit ja tavoitteiden toteutumista seurataan talousarviossa</p>	<p>Tavoitetaso</p> <p>Uusi kuntastrategia on laadittu Strategiset painopistevalinnat ja menestystekijät on määritetty Menestystekijöistä on määritetty selkeät toimenpiteet Jokaiselle tavoitteelle on määritetty mittarit ja tavoitteiden toteutumista seurataan talousarviossa</p>
Toteutuminen	<p>Valtuusto on hyväksynyt uuden kuntastrategian 3.5.2018 § 25. Strategiassa on valittu painopistealueet ja menestystekijät. Menestystekijöistä on määritetty toimenpiteet. Tarkempien toimenpiteiden määrittämistä varten on perustettu strategiatyöryhmät jokaisesta menestystekijästä. Tavoitteiden toteutumista varten ei olla säädetty mittareita. Strategian yhdistämistä talousarvioon ja kunnan toiminnanohjauksen muuhun seurantaan tulee vielä arvioida.</p>	

Tavoite 2	Tietohallintasuunnitelman laadinta	
	<p>Mittari</p> <p>Laaditaan tietohallintasuunnitelma, jossa kuvataan tietohallinnon nykytila, kartoitetaan resurssit, käytetyt tietojärjestelmät ja laitteistot, määritetään tavoitetila ja luodaan projektisuunnitelma jossa määritetään aikataulut ja kustannukset joilla tavoitetila saavutetaan.</p>	<p>Tavoitetaso</p> <p>Tietohallintasuunnitelma on laadittu ja sitä toteutetaan ohjelmassa määritetyn suunnitelman mukaisesti.</p>
Toteutuminen	<p>Tietohallinnosta ollaan tehty kehittämisohjelma. Lisäksi tietohallintopuolen organisaatio on määritetty uudelleen ja päätökset on pantu täytäntöön. Työ jatkuu projektisuunnitelman ja vuosittaisen toimintaohjelman koonnilla.</p>	

Tavoite 3	Työhyvinvointiohjelman luonti ja työhyvinvoinnin arvioinnin sekä henkilöstötuottavuuden mittaamisen ja arvioinnin mahdollistaminen.	
	<p>Mittari</p> <p>Luodaan työhyvinvointiohjelma, jossa ennakoidaan työkykyä uhkaavat riskit, asetetaan toiminnalle selkeät tavoitteet ja mittarit, tuetaan työn sujuvuutta ja hyvää esimiestyötä, varmistetaan sujuva työterveysyhteistyö, tuetaan henkilöstön palautumista sekä seurataan toiminnan tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta. Henkilöstön käsikirja valmistuu.</p>	<p>Tavoitetaso</p> <p>Työhyvinvointiohjelma on luotu. Henkilöstön käsikirja on valmistunut</p>
Toteutuminen	<p>Työ on yhdistetty henkilöstöstrategian tekemisen yhteyteen ja henkilöstöstrategia on valmisteilla. Henkilöstöstrategia valmistuu vuonna 2019 ja se on kytkettävä yhteen kuntastrategian kanssa kun sen tarkemmat toimenpiteet on saatu koostettua. Henkilöstön käsikirja on valmistunut ja koottu intraan.</p>	

Tavoite 4	Tiedonohjaussuunnitelman ja tietosuojan hallintamallin laatiminen	
	Mittari	Tavoitetaso
	Luodaan toimialat kattava tiedonohjaussuunnitelma jossa määritetään kunnan prosesseihin mm. tehtävänkuvaukset, niiden käsittelyvaiheet, järjestelmät, julkisuushuokat ja säilytystavat. Luodaan tietosuojan hallintamalli, jolla varaudutaan EU:n tietosuoja-asetuksen soveltamiseen 25.5.2018 alkaen.	Tiedonohjaussuunnitelma on saatu pääosin valmiiksi. Tietosuojan hallintamalli on käyttövalmis ennen 25.5.2018.
Toteutuminen	Tiedonohjaussuunnitelmasta on laadittu projektisuunnitelma, joka on täsmentänyt projektin etenemistä ja aikataulutusta. Suunnitelman mukaan Pälkäneen kunnalla on käytettävissä 1.1.2020 ajan tasalla oleva tiedonohjaussuunnitelma. Suunnitelmassa on nimetty projektin työvaiheet ja vastuutahot. Tietosuojan hallintamalli on käyttövalmis.	

Tavoite 5	Projektihallinnan kehittäminen	
	Mittari	Tavoitetaso
	Luodaan valmiudet selkeään projektienhallintaan kunnassa	Projektihallinnan malli on luotu ja käyttöön otettu
Toteutuminen	Projektihallinnan kehittämistä tulee jatkaa. Käyttöön ottoa varten on syytä arvioida vielä mahdolliset koulutus- ja ohjelmistokehitystarpeet.	

	TP 2017	Aikuperäinen TA 2018	TA-muutokset	Muutettu TA 2018	TP 2018	Poikkeama	Poikkeama %
Hallintopalvelut							
Tuloarviot ja määrärahat							
Myyntituotot	963 517	252 769		252 769	249 545	-3 225	-1,28%
Tuet ja avustukset	404 354	357 790		357 790	330 771	-27 019	-7,55%
Muut toimintatuotot	120 041	205 000		205 000	265 213	60 213	29,37%
Toimintatuotot joista sisäiset	1 487 912	815 559		815 559	845 528	29 969	3,67%
Henkilöstökulut	-1 196 830	-1 224 321		-1 224 321	-1 109 154	115 167	-9,41%
Palvelujen ostot	-775 048	-760 940		-760 940	-737 482	23 458	-3,08%
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-50 819	-51 750		-51 750	-35 968	15 784	-30,50%
Avustukset	-204 608	-222 500		-222 500	-207 313	15 187	-6,83%
Muut toimintakulut	-195 885	-213 138		-213 138	-233 733	-20 595	9,66%
Toimintamenoit joista sisäiset	-2 423 180	-2 472 649		-2 472 649	-2 323 847	148 802	-6,03%
Toimintakate (netto) joista sisäiset	-935 278	-1 657 090		-1 657 090	-1 478 119	178 971	-10,80%
Toimintakate (netto) joista sisäiset	803 499	79 684		79 684	75 279	-4 406	-5,53%
Laakennalliset kustannukset							
Polstot ja arvonalentumiset	-78 368	-9 933		-9 933	-37 641	-27 708	278,95%
Tehtävän kokonaiskustannukset	-1 013 646	-1 667 023	0	-1 667 023	-1 515 761	151 262	-9,07%

TOIMIELIN:
TOIMIALA:
TILIVELVOLLINEN:

Kunnanhallitus
Talous- ja tukipalvelut
Talousjohtaja

Talous- ja tukipalveluiden toimiala sisältää laskentapalveluiden, ruoka- ja siivouspalveluiden ja asiakaspalvelun määrärahat.

Tavoitteet

Tavoite 1	Tilausten ja asiakasviestinnän tekeminen Jamix ruokatuotanto-ohjelman kautta ja henkilökunnan kouluttaminen järjestelmän käyttöön kaikkien yksiköiden osalta.	
	Mittari Tilaukset tehdään kaikissa yksiköissä Jamix ruokatuotanto-ohjelman kautta 31.12.2018. Asiakasviestintä otettu käyttöön Jamixin kautta 31.12.2018.	Tavoitetaso Tilaukset tehdään kaikissa yksiköissä Jamix ruokatuotanto-ohjelman kautta 31.12.2018. Asiakasviestintä otettu käyttöön Jamixin kautta 31.12.2018.
Toteutuminen	Henkilökunta tekee kaikki tilaukset kaikissa yksiköissä Jamixin kautta 31.12.2018, tavoite on toteutunut. Jamix Menu –palvelun kautta saadaan kunnan internet-sivuille näkyville ruokalistat. Älypuheliimeen ja tabletille on saatavilla sovellus, josta löytyy kaikki samat tiedot kuin internet-sivujen kautta. Jamix Menu –palvelun myötä on mahdollisuus tarkastella aterian kokonaisuuden ja aterian eri osien ainesosa- ja ravintotietoarvoja. Tavoite 31.12.2018 ei toteutunut, vaan suunnitelman mukaan asiakasviestintä otetaan käyttöön elokuussa 2019.	
Tavoite 2	Yksikön osalta pysyminen budjetissa vuonna 2018.	

	<p>Mittari</p> <p>Henkilöstökulujen osalta budjetin toteutuminen.</p> <p>Tuotetun aterian keskimääräinen hinta: koulut alle 3 e, palvelukeskukset alle 5 e.</p>	<p>Tavoitetaso</p> <p>Muutosten (mm. Harjutuuli) läpivienti ja henkilöstömitoituksen päivittäminen. Henkilöstökulujen osalta budjetin toteutuminen.</p> <p>Odotetaan raaka-ainehintojen pysyvän vuoden 2017 tasolla, jolloin aterian keskimääräinen hintataso pystytään säilyttämään vuoden 2017 tasolla.</p>
Toteutuminen	<p>Ruoka- ja siivouspalveluihin budjetoitiin vuodelle 2018 koko vuoden tuotot ja kustannukset Harjutuulen palvelukeskuksen ruoka- ja siivouspalveluihin.</p> <p>Palvelukeskuksen toiminta päättyi helmikuussa 2018 ja toiminnan päättyminen vaikuttaa alentavasti sekä ruoka- ja siivouspalveluiden tuottoihin että kuluihin. Ruoka- ja siivouspalveluiden ulkoiset toimintatuotot toteutuivat 58,6 –prosenttisesti ja ulkoiset toimintakulut 81,8-prosenttisesti. Sisäiset tuotot toteutuivat 103,6-prosenttisesti ja sisäiset kulut 101,64-prosenttisesti. Kokonaisuutena ruoka- ja siivouspalveluiden tuotot toteutuivat 84-prosenttisesti ja kulut 83-prosenttisesti.</p> <p>Vuoden 2018 aloitettiin ruoka- ja siivouspalveluiden selvitys, jonka loppuraportti käsiteltiin kunnanhallituksessa 24.1.2019. Kunnanhallituksen päätöksen mukaisesti kunnan ruoka- ja siivouspalveluiden tuottamistapaa uudistetaan ja ruoantuotantoa keskitetään. Selvityksessä havaittiin myös kehittämistarpeita ruoka- ja siivouspalveluiden tuottamiseen liittyvien kustannusten kohdistamisessa. Muutoksia on tehty vuoden 2019 alusta.</p>	
Tavoite 3	<p>Hyvinvointia tukevan ravitsemuksen toteutuminen 2018</p>	
	<p>Mittari</p> <p>Salaatin ja kasvien menekin toteutuminen.</p> <p>Lounastajien määrän seuranta.</p>	<p>Tavoitetaso</p> <p>Valmistus- ja hävikin määrän suhteuttaminen asiakasmäärään päivittäin kaksi kertaa vuodessa n. kuukauden ajan. Salaatin ja kasvien tavoitemenekki joka toimipisteen osalta keskimäärin 50 g/annos (puoli lautasellista).</p> <p>Tavoitteena 100 % (asiakaskysely).</p>
Toteutuminen	<p>Seurannassa 5.11.-30.11.2018 salaatin keskimääräinen annoskoko on ollut 36 grammaa ja ruokailijamäärä oli 86 prosenttia.</p> <p>Lounastajien määrän seuranta on toteutunut. Asiakaskyselyä ei toteutettu vuonna 2018.</p>	

Tavoite 4	Talousraportoinnista saatavan tiedon hyödyntäminen tehokkaasti läpi organisaation ja taloustietämyksen paraneminen organisaatiossa	
	Mittari	Tavoitetaso
	Henkilöstölle pidettyjen talouskoulutusten lukumäärä	Kolme koulutusta havaituista aihepiireistä, joissa organisaatiossa tarvitaan lisäkoulutusta
	Muistiolla tehtävien korjausten lukumäärän väheneminen seuranta	Tehtyjen korjausten määrä virheellisten tiliointien takia vähenee
Toteutuminen	<p>Henkilöstölle on järjestetty arvonlisäverokoulutus elokuussa 2018 ja FPM-henkilöstöbudjetointikoulutus syyskuussa 2018. Lisäksi henkilöstölle on pidetty talousinfo syyskuussa 2018. Ohjeistusta mm. tiliointeihin ja yleisiin käytäntöihin liittyen lähetetään sähköpostitse pitkin vuotta.</p> <p>Muistioilla kirjataan korjauksien lisäksi myös mm. jaksotuksia, kassatilityksiä ja sisäinen laskutus pl. vesilaskutus. Muistioiden kokonaisuudessa ei ole tapahtunut olennaisia muutosta, mutta käytännön työssä on havaittu, että virheellisiä tiliointeja on todettu vähemmän ja näin ollen korjauksia on jouduttu tekemään vähemmän.</p>	

Tavoite 5	Kunnan sisäisen laskennan kehittäminen	
	Mittari	Tavoitetaso
	Sisäisen laskennan kehittäminen siten, että kulut ja tuotot saadaan kohdistettua oikeisiin kohteisiin	Sisäisen laskennan kehittämistyö aloitettu vuoden 2018 aikana; sisäinen vuokralaskutus perustuu todellisiin kuluihin ja toimii ohjelmasta toiseen
Toteutuminen	<p>Tekniset palvelut ovat hankkineet Haahtela-kiinteistötieto-ohjelman. Ohjelmaa on käyttöönotettu kesästä 2018 lähtien ja sisäiset vuokrat siirtyvät ohjelmasta laskutettavaksi vuoden 2019 aikana.</p> <p>Yksittäisiä kustannusten kohdennuksia on muutettu vuoden 2018 aikana ja talousarviota 2019 laadittaessa on muutettu aiempia kirjausperusteita mm. työterveyskulujen osalta. Kunnan laskennan kehittäminen jatkuu vuonna 2019.</p>	

	TP 2017	Aikuperäinen TA 2018	TA-muutokset	Muutettu TA 2018	TP 2018	Polkkeama	Polkkeama %
Talous- ja tukipalvelut							
Tuloarviot ja määrärahat							
Myyntituotot	1 998 460	2 135 270		2 135 270	1 784 467	-350 803	-16,43%
Tuet ja avustukset		14 210		14 210	23 635	9 425	66,32%
Muut toimintatuotot	7 093				3 611	3 611	
Toimintatuotot	2 005 554	2 149 480		2 149 480	1 811 712	-337 767	-15,71%
<i>joista sisäiset</i>	<i>1 260 598</i>	<i>1 231 920</i>		<i>1 231 920</i>	<i>1 267 910</i>	<i>35 990</i>	<i>2,92%</i>
Henkilöstökulut	-1 276 777	-1 417 416		-1 417 416	-1 238 318	179 098	-12,64%
Palvelujen ostot	-644 434	-511 075		-511 075	-434 957	76 118	-14,89%
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-485 264	-549 310		-549 310	-406 662	142 628	-25,96%
Muut toimintakulut	-134 792	-144 436		-144 436	-148 602	-4 166	2,86%
Toimintamenot	-2 541 267	-2 622 236		-2 622 236	-2 226 569	393 679	-15,01%
<i>joista sisäiset</i>	<i>-242 541</i>	<i>-150 808</i>		<i>-150 808</i>	<i>-155 467</i>	<i>-4 660</i>	<i>3,23%</i>
Toimintakate (netto)	-535 713	-472 756		-472 756	-416 846	55 912	-11,83%
<i>joista sisäiset</i>	<i>1 018 057</i>	<i>1 081 312</i>		<i>1 081 312</i>	<i>1 112 443</i>	<i>31 131</i>	<i>2,86%</i>
Laskennalliset kustannukset							
Poljet ja arvonalentumiset	-70 990	-74 654		-74 654	-46 584	28 070	-37,60%
						0	
Tehtävien kokonaiskustannukset	-606 703	-547 412	0.	-547 412	-463 430	83 982	-15,34%

TOIMIELIN:	Kunnanhallitus
TOIMIALA:	Maankäyttö ja kaavoitus
TILIVELVOLLINEN:	Kunnanjohtaja

Toimiala sisältää kunnan maankäytön ja kaavoituksen määrärahat.

Tavoitteet

Tavoite 1	Pälkäneveden yritysalueen asemakaava	
	Mittari	Tavoitetaso
	Lainvoiman saaminen	Tavoitteena valmistua vuoden 2018 aikana
Toteutuminen	Suunnittelualueen maaperä osoittautui haastavaksi, joten kaava on edelleen selvitysvaiheessa.	

Tavoite 2	Muikkutien asemakaava	
	Mittari	Tavoitetaso
	Lainvoiman saaminen	Kaavan on tavoite valmistua alkuvuodesta 2018
Toteutuminen	Kaava on hyväksytty kunnanvaltuustossa, mutta ei vielä kuulutettu lainvoimaiseksi. Kuulutus vuoden 2019 alussa.	

Tavoite 3	Tommolan asemakaavamuutos	
	Mittari	Tavoitetaso
	Lainvoiman saaminen	Kaavan on tavoite valmistua alkuvuodesta 2018
Toteutuminen	Kaavakarttaa muutettiin ehdotusvaiheen jälkeen merkittävästi, joten se vaati toisen ehdotusvaiheen nähtävilläolon. Ehdotus oli uudelleen nähtävillä elo-syyskuussa 2018, hyväksyminen alkuvuonna 2019.	

Tavoite 4	Lastenlinnan metsän asemakaavan muutos	
	Mittari	Tavoitetaso
	Lainvoiman saaminen	Kaavan on tavoitteena valmistua vuoden 2018 aikana
Toteutuminen	Kaavasta on laadittu 5 eri luonnosvaihtoehtoa, joiden perusteella päätetään maankäytön pääsuunnat. Kaavaluonnos nähtäville 2019 vuoden aikana.	

Tavoite 5	Pappilan asemakaava	
	Mittari	Tavoitetaso
	Lainvoiman saaminen	Kaavan on tavoitteena valmistua alkuvuodesta 2018
Toteutuminen	Alueille laadittu arkeologinen selvitys muutti kaavakarttaa niin, että on asetettava uudelleen ehdotuksena nähtäville. Aikataulu vielä auki.	

Edellä mainittujen kaavahankkeiden lisäksi Vohlisaaren asemakaavamuutos on edennyt luonnoksesta ehdotusvaiheeseen. Kaavaehdotus on nähtävillä marraskuussa 2018 ja eteni hyväksymiskäsittelyyn 2019 vuoden aikana.

Uutena kaavahankkeena on laadittu asemakaavamuutosta Lastenlinnantielle. Kaavaluonnos oli nähtävillä elokuussa 2018, ehdotusvaihe talvella 2018-2019.

	TP 2017	Aikuperäinen TA 2018	TA-muutokset	Muutettu TA 2018	TP 2018	Polkkeama	Polkkeama %
Maankäyttö ja kaavoitus							
Tuloarviot ja määrärahat							
Myyntituotot	3 279					0	
Maksettuotot	2 700	2 000		2 000	4 740	2 740	136,98%
Muut toimintatuotot					2 804	2 804	
Toimintatuotot	5 979	2 000		2 000	7 544	5 544	277,20%
Henkilöstökulut	-49 895	-53 259		-53 259	-39 961	13 297	-24,97%
Palvelujen ostot	-54 208	-76 892		-76 892	-44 049	32 843	-42,71%
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-812	-1 250		-1 250	-367	883	-70,82%
Muut toimintakulut	-3 372	-3 990		-3 990	-4 852	-862	21,62%
Toimintamenoet	-108 287	-135 390		-135 390	-89 230	46 160	-34,08%
<i>josta sisäiset</i>	<i>-3 215</i>	<i>-4 332</i>		<i>-4 332</i>	<i>-4 676</i>	<i>-345</i>	<i>7,96%</i>
Toimintakate (netto)	-102 308	-133 390		-133 390	-81 686	51 704	-38,76%
<i>josta sisäiset</i>	<i>-3 215</i>	<i>-4 332</i>		<i>-4 332</i>	<i>-4 676</i>	<i>-345</i>	<i>7,96%</i>
Laakennalliset kustannukset						0	
Tehtävien kokonaiskustannukset	-102 308	-133 390	0	-133 390	-81 686	51 704	-38,76%

TOIMIELIN: Kunnanhallitus
TOIMIALA: Sosiaali- ja terveystoimet
TILIVELVOLLINEN: Kunnanjohtaja

Kangasala toimii vastuukuntana Kangasalan ja Pälkäneen sosiaali- ja terveystoimien yhteistoiminta-alueella, joka järjestää ko. toimialueen palvelut Kangasalan kaupungin ja Pälkäneen kunnan asukkaille. Tampere toimii vastuukuntana yhteistoiminta-alueella (Tampere, Orivesi, Kangasala, Pälkäne, Valkeakoski, Urjala ja Akaa), joka järjestää ympäristöterveydenhuollon palvelut. Lisäksi Tampere hoitaa Pirkanmaan kuntien sosiaalipäivystyksen ja lastensuojelun sijaishuoltopaikkojen hankinnan, myös sosiaali- ja potilasasiain palvelut ostetaan Tampereen kaupungilta. Perusterveydenhuollon yö- ja viikonloppupäivystys järjestetään Valkeakosken aluesairaalassa.

Kangasalan kaupunki pyytää vuosittain ennen talousarviovalmistelua Pälkäneen kunnanhallitukselta lausuntoa asioita, joihin tulee talousarviovalmistelussa erityisesti kiinnittää huomiota. Vuoden 2018 tilausvalmisteluun liittyen Pälkäneen kunnanhallitus on 19.5.2017 §179 antanut lausunnon, jossa on esitetty, ettei vuoden 2017 kustannustasoon tulisi nousua.

Kangasalan kunnan Pälkäneen kunnalle järjestämien sosiaali- ja terveyspalvelujen määrärahavaraus vuodelle 2018 on kokonaisuudessaan ollut 14,8 miljoonaa euroa. Toteuman 1-6/2018 perusteella Pälkäneen ennakkolaskutusta on pienennetty 350 000 eurolla.

Pälkäneellä lastensuojelun kiireellisten sijoitusten määrä on vähentynyt seitsemällä vuoteen 2017 verrattuna (v. 2018:4, v. 2017:11). Lapsiperheiden avohuollon tukitoimien tarve on kuitenkin lisääntynyt merkittävästi, mistä johtuen lastensuojeluun varatut määrärahat ovat ylittyneet 767 000 eurolla. Loppuvuodesta 2018 pälkäneläisten kaupunginsairaalan käyttö on kasvanut merkittävästi ja pälkäneläisillä on ollut kaupunginsairaalassa 1 160 hoitopäivää enemmän kuin vuonna 2017 (v.2018: 5 785 hpv, v.2017: 4 625 hpv, v. 2016: 6 049 hpv). Harjutuulen vanhainkodin lakkautuksella on saavutettu 700 000 euron säästö, mikä on kattanut muun palvelutuotannon määrärahaylityksiä. Pälkäneen kunnan käyttämistä sosiaali- ja terveyspalveluista on syntynyt lisälaskutettavaa 856 000 euroa alkuvuoden toteuman perusteella alennettuun ennakkolaskutukseen nähden.

Sosiaali- ja terveyskeskus, vanhuspalvelut

Ikääntyneiden (75-vuotiaiden) arvioitu määrä Pälkäneellä on vuonna 2018 ollut noin 866 henkilöä, joka on 13,0 prosenttia kokonaisväestöstä. Vanhuspalvelulaki, valtakunnalliset suositukset, kunnan vanhuspalvelujen kehittämissuunnitelma ja palvelurakennemuutos velvoittavat ja ohjaavat tukemaan kotona asumista sekä vähentämään laitoshoidon määrää. Vanhuspalvelujen painopiste on entistä enemmän kotona asumisen tukemisessa kotihoidon palvelujen ja kuntoutuspalvelujen sekä asiakasneuvonnan ja -ohjauksen turvin.

Pälkäneen päivätoimintaa järjestetään Kukkiakodossa (31 paikkaa viikkotasolla) ja Kanervassa (33 paikkaa viikkotasolla). Pälkäneen Harjutuulen palvelukeskuksen toiminta on päättynyt 31.3.2018. Toiminnan lopettaminen on tehty asteittain. Muutoksen myötä Pälkäneen kotihoitoa on vahvistettu neljällä lähihoitajalla ja lyhytaikaishoitopaikat ovat siirtyneet Kukkiakotoon.

Sosiaali- ja terveyskeskus, terveyspalvelut

Yhteistoiminta-alueen terveyspalveluverkkoon kuuluvat Pälkäneellä Luopioisten ja Pälkäneen terveysasemat. Terveysasemilla toimivat lääkärin ja hoitajien vastaanotot, neuvolat ja suun terveydenhuolto. Fimlabin laboratoriopalveluita on tarjolla sekä Pälkäneen että Luopioisten terveysasemilla. Psykiatrista kuntoutustoimintaa toteutetaan Pälkäneellä.

Erikoissairaanhoidon palvelut poliklinikoiden lähetemäärä on kasvanut 2018 lähes kaikilla vastuualueilla, vaikka terveyskeskuslääkäreiden keskimääräinen lähetemäärä ei yhteistoiminta-alueella poikkeakaan Suomen tavanomaisesta tasosta.

Sosiaali- ja terveyskeskus, sosiaali- ja perhepalvelut

Pälkäneellä lastensuojelun avohuollon palveluita ostettiin perheille huomattavasti enemmän kuin edellisenä vuonna (v. 2018 470 000 eur, v. 2017 142 000 eur). Lyhytaikaiset (30 vrk) kiireelliset sijoitukset vähenivät vuoden 2017 yhdestätoista sijoituksesta neljään sijoitukseen vuonna 2018. Pidempiaikaisissa (keskimäärin 7 kk vuonna 2018) avohuollon sijoituksissa olevia lapsia oli seitsemän lasta ja määrä yli kaksinkertaistui vuodesta 2017 (3 lasta). Tämän vuoksi Pälkäneen sijaishuollon kustannukset olivat merkittävästi talousarviota korkeammat.

Pirkanmaan sairaanhoitopiirin tuottamat palvelut

Pälkäneen kunnan PSHP:n tilaus vuodelle 2018 oli noin 8,1 miljoonaa euroa (erikoissairaanhoito, ensihoito, kehitysvammahuolto), josta kehitysvammahuollon osuus oli noin 200 000 euroa. Pälkäneen kunnan osalta erikoissairaanhoidon laskutus kalliin hoidon tasauksen jälkeen oli noin 8,6 miljoonaa euroa. Kehitysvammahuollon toteuma ylitti tilauksen noin 200 000 eurolla ja budjetoidun noin 300 000 eurolla. Vuoden 2018 erikoissairaanhoidon tilaus vaikuttaa olleen liian matala suhteessa vuoden 2017 toteumaan.

	TP 2017	TA 2018	TA-muutokset	Muutettu TA 2018	TP 2018	Polkeama	Polkeama %
Sosiaalipalvelut	9 850 682	9 438 877	238 000	9 676 877	10 148 675	471 798	4,88 %
Perusterveydenhoito	5 158 989	5 518 064	-350 000	5 168 064	5 614 068	446 004	8,63 %
Ympäristöterveydenhuolto	125 948	136 934		136 934	101 455	-35 479	-25,91 %
Erikoissairaanhoito	8 454 209	8 349 000	1 112 000	9 461 000	9 078 567	-382 433	-4,04 %
Yhteensä	13 739 124	14 003 998		14 765 998	14 794 090	28 092	0,19 %
YHTEENSÄ	23 589 806	23 442 875	1 000 000	24 442 875	24 942 765	499 890	2,05 %

Henkilöstömenot muodostuvat pääosin eläkemenoperusteisista maksuista ja varhaiseläkemenoperusteisista eläkemaksuista. Eläkemenoperusteisia maksuja maksetaan niistä maksussa olevista eläkkeistä, jotka ovat kertyneet yhteisön palveluksessa ennen vuotta 2005. Varhaiseläkemenoperusteista eläkemaksua maksetaan työnantajan koon ja työnantajan palveluksessa olleiden työntekijöiden työkyvyttömyyseläkkeiden perusteella.

	TP 2017	Alkuperäinen TA 2018	TA-muutokset	Muutettu TA 2018	TP 2018	Polkeama	Polkeama %
Sosiaal- ja terveyspalvelut							
Tuloeriot ja määrärahat							
Myyntituotot	35 556				40 000	40 000	
Toimintatuotot	35 556				40 000	40 000	
Henkilöstökulut	-454 198	-505 307		-505 307	-450 359	54 948	-10,67%
Palvelujen ostot	-23 589 564	-23 414 675	-1 000 000	-24 414 675	-24 942 764	-528 089	2,16%
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-17				-19	-19	
Avustukset	-35 556				-40 000	-40 000	
Muut toimintakulut	-225	-28 200		-28 200	28 200	28 200	-100,00%
Toimintameno	-24 079 558	-23 948 183	-1 000 000	-24 948 183	-25 433 142	-484 960	1,94%
Toimintakate (netto) josta sisäiset	-24 044 002	-23 948 183	-1 000 000	-24 948 183	-25 393 142	-444 960	1,78%
Laskennalliset kustannukset						0	
Tehtävien kokonaiskustannukset	-24 044 002	-23 948 183	-1 000 000	-24 948 183	-25 393 142	-444 960	1,78%

TOIMIELIN:
TOIMIALA:
TILIVELVOLLINEN:

Elinvoimalautakunta
Elinvoimapalvelut
Elinkeinojohtaja

Toimiala sisältää elinkeinopalveluiden, kulttuuripalveluiden sekä liikunta- ja vapaa-aikapalveluiden määrärahat. Toimiala vastaa kuntakehittämisestä, yrityspalveluista, markkinoinnista ja matkailusta, kulttuuripalveluista, kumppanuuksista, järjestö- ja yhdistysyhteistyöstä ja vapaa-aikapalveluista.

Tavoitteet

Tavoite 1	Uusien yritysten perustamisen aktivointia lisätään ja yrittäjyyskasvatustoimintaa kehitetään edelleen.	
Yrityspalvelut	Mittari Järjestetään yrittäjyyttä aktivoivia tilaisuuksia: luentoja, koulutuksia eri yritysmuodoista. Otetaan opiskelijat mukaan järjestämään tapahtumia ja markkinoimaan kuntaa.	Tavoitetaso Tilaisuuksia ja koulutuksia on järjestetty ainakin viisi kappaletta vuoden aikana. Opiskelijat ovat mukana vähintään neljässä tapahtumassa vuoden aikana.
Toteutuminen	Tilaisuuksia on järjestetty kevätkaudella kolme kappaletta, syksyllä järjestettiin kaksi tilaisuutta. Kesällä työllistettiin paikallisia nuoria matkailuneuvontaan ja he osallistuivat samalla tapahtumiin sekä tuottivat markkinointimateriaalia. Yrittäjyyskasvatusta on edistetty tukemalla sekä lukion yrittäjyyskasvatustoimintaa että 4H-yhdistyksen vastaavan tyyppistä toimintaa. Lukion opiskelijat pyörittävät uuden liikuntahallin kahviota ja olivat järjestämässä mm. Vapaalla Pälkäneellä-messuja.	

Tavoite 2 Markkinointi	Toteutetaan tontti-, asukas- ja matkailumarkkinoinnin toimenpiteitä. Roholan omakotialue tulee myyntiin kesällä 2018 ja Pälkäneveden yritysalue alkuvuodesta 2019.	
	Mittari Toteutetaan omakotitonttien markkinointikampanjoita. Toteutetaan matkailumarkkinoinnin kampanjoita. Kehitetään matkailuinfoimintaa. Markkinoidaan yritystontteja. Roholan alueen innovaatiokumppanuus	Tavoitetaso Toteutetaan yksi iso omakotitonttien markkinointikampanja, osallistutaan markkinointitapahtumiin. Toteutetaan kaksi matkailumarkkinoinnin kampanjaa. Muodostetaan matkailuinfoiminnan malli. Osallistutaan Alihankintamessuille. Innovaatiokumppanuus toteutuu, tuo näkyvyyttä ja lisää tonttien kysyntää.
Toteutuminen	<p>Omakotitontteja on markkinoitu Rohola kärkeä yhdellä isolla kampanjalla sekä osallistamalla mm. Asta-messuille.</p> <p>Matkailumarkkinoinnissa on toteutettu kaksi kampanjaa: keväällä näkyvyyskampanja, kesällä Trendikkäin Pälkäne-kampanja. Osallistuttiin Kotimaan Matkailumessuille.</p> <p>Matkailuinfoimintaa on toteutettu kesällä 2018 ja kerätty siitä kokemuksia toimintamallin pohjaksi.</p> <p>Alihankintamessuille on osallistuttu ja markkinoitu olemassaolevia yritystontteja.</p> <p>Innovaatiokumppanuuskilpailutuksella ei löytynyt hyvää tarjousta toteutukseen.</p>	

Tavoite 3 Kulttuuripalvelut: seutumuseohanke	Pälkäneen museotilanteen kartoitus ja museoiden uudelleenjärjestely tarkoituksenmukaisella tavalla yhdessä Pälkäne-Seuran kanssa.	
	Mittari Pälkäneen museoiden ja esineistön kartoitus. Suunnitelma museoiden uudelleenjärjestelyistä. Rahoitus museoiden uudistamiseen.	Tavoitetaso Museot ja esineistö on kartoitettu. Suunnitelma museoiden uudelleenjärjestelyistä on tehty. Rahoitus museoiden uudistamiseen on haettu.
Toteutuminen	Myttälän koulun Heikkilän kokoelmat siirretään teknisten palveluiden osoittamaan varastotilaan Alkmainin talon kunnostukset jatkuvat Pälkäne-Seuralla suunnitelmien mukaisesti. Aapiskukon pihapiirissä olevan Tervapirtin lukutaitoaiheinen näyttely- ja matkailutila on suunniteltu valmistuvaksi yrittäjien kesänavauksen 2019 mennessä. Luopioisissa sijaitsevan ulkomuseon kunnostamiseen haettiin syksyn 2018 haussa rahoitusta museovirastolta.	

Tavoite 4	Kunnan taidekokoelmien kartoitus ja vieminen sähköiseen järjestelmään.	
Kulttuuripalvelut: taidekokoelmien saattaminen sähköiseen muotoon.	Mittari	Tavoitetaso
	Taidekokoelmien kartoittaminen. Aineiston vieminen sähköiseen järjestelmään.	Taidekokoelmat on kartoitettu. Aineisto on viety sähköiseen järjestelmään.
Toteutuminen	Taidekokoelmat on kartoitettu ja ne on tallennettuna kulttuuripalveluiden tiedostoihin.	

Tavoite 5	Pälkäneen liikuntakeskuksen toiminnan järjestäminen.	
Vapaa-aikapalvelut	Mittari	Tavoitetaso
	Liikuntakeskuksen toiminta organisoidaan tarkoituksenmukaisella tavalla ja myös muiden liikuntapaikkojen käyttö sopeutetaan uuden liikuntakeskuksen toimintaan nähden. Järjestetään Vapaalla Pälkäneellä-messut syksyllä 2018.	Liikuntakeskuksen toiminta ja muiden liikuntapaikkojen toiminta on järjestetty. Vapaalla Pälkäneellä-messut on järjestetty.
Toteutuminen	Liikuntakeskuksen toiminnan organisointi on aloitettu ja sitä edelleen kehitetään. Muiden liikuntapaikkojen toimintoja on arvioitu ja käytänteitä mm. laskutuksen osalta on kehitetty. Vapaalla Pälkäneellä-messut on järjestetty onnistuneesti.	

	TP 2017	Aikuperäinen TA 2018	TA-muutokset	Muutettu TA 2018	TP 2018	Polkkeama	Polkkeama %
Elinvoimapaalvelut							
Tuloarviot ja määrärahat							
Myyntituotot	25 013	6 200		6 200	66 169	59 969	967,24%
Maksutuotot	28 793	48 000		48 000	7 770	-38 230	-83,11%
Tuet ja avustukset	65 695	17 713		17 713	15 085	-2 628	-14,84%
Muut toimintatuotot	6 553				368	368	
Toimintatuotot	126 053	69 913		69 913	89 392	19 479	27,86%
<i>joista sisäiset</i>					5 910	5 910	
Henkilöstökulut	-222 732	-251 274		-251 274	-265 798	-14 523	5,78%
Palvelujen ostot	-155 163	-218 527		-218 527	-198 873	19 655	-8,99%
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-20 051	-15 500		-15 500	-11 275	4 225	-27,26%
Avustukset	-47 753	-42 000		-42 000	-47 253	-5 253	12,51%
Muut toimintakulut	-18 355	-106 982		-106 982	-147 548	-40 566	37,92%
Toimintameno	-464 055	-634 283		-634 283	-670 746	-36 463	5,75%
<i>joista sisäiset</i>	-34 218	-104 874		-104 874	-157 215	-52 540	50,19%
Toimintakate (netto)	-338 001	-564 370		-564 370	-581 354	-16 984	3,01%
<i>joista sisäiset</i>	-34 218	-104 874		-104 874	-151 305	-46 630	44,55%
Laskennalliset kustannukset							
Poistot ja arvonalentumiset	-9 764	-7 393		-7 393	-7 634	-241	3,25%
						0	
Tehtävien kokonaiskustannukset	-347 765	-571 763	0	-571 763	-588 988	-17 225	3,01%

TOIMIELIN:	Sivistyslautakunta
TOIMIALA:	Sivistyspalvelut
TILIVELVOLLINEN:	Sivistysjohtaja

Toimiala sisältää varhaiskasvatuksen, peruskoulu- ja lukiopalveluiden ja kirjastopalveluiden määrärahat. Kansalaisopistopalvelut ostetaan Valkeakoski-opistolta.

KESKITETYT OSASTOPALVELUT JA PERUSKOULUPALVELUT

Tavoitteena on toteuttaa laadulliset, tasapuoliset ja lähikouluperiaatteella toimivat perusopetuksen palvelut. Lähtökohtana on, että lapsille taataan opetukselliset ja sivistykselliset perusoikeudet. Pälkäneellä halutaan kasvattaa oppilaista vastuuntuntoisia, rehellisiä, tasapainoisia ja muita ihmisiä kunnioittavia lapsia ja nuoria, jotka käyttäytyvät hyvin, ovat suvaitsevaisia ja yhteistyökykyisiä. Opetus järjestetään siten, että se tukee oppilaan kulloistakin oppimis- ja kehitysvaihetta.

Perusopetuksessa otettiin käyttöön lukuvuonna 2016 - 2017 uusi perusopetussuunnitelma, joka tuli voimaan luokkien 1-6 osalta välittömästi, syksyllä 2017 perusopetuksen 7. luokalla, syksyllä 2018 8. luokalla ja syksyllä 2019 9. luokalla. Uudessa opetussuunnitelmassa halutaan vahvistaa oppilaan aktiivisuutta ja osallisuutta. Uudistuksen myötä oppimisympäristöjä uudistetaan ja otetaan aiempaa enemmän teknologia avuksi. Perusopetuksen tuntimäärä on Pälkäneen kunnassa 1.8.2016 alkaen 226 tuntia.

Opetushenkilöstön koulutukseen panostetaan edelleen opetussuunnitelman tavoitteiden toteuttamiseksi. Vuonna 2018 kunnan peruskoulut osallistuvat Liikkuva koulu – hankkeen toteutukseen. Tavoitteena on osallistua myös valtion erityisavustuksen saamiseen uuden pedagogiikan, uusien oppimisympäristöjen ja uusien opetussuunnitelmaperusteiden mukaiseen kehittämisen- ja koulutustoimintaan (hallituksen kärkihanke).

Yksikköhintaiset menot, euroa/oppilas

Oppilasennusteen 20.9.2018 mukaan. Mukana kunnassa nyt asuvat, muuttoliikettä ei ole ennakoitu.

Yksikkö	TA 2017	TA 2018	Oppilaita 20.9.2018	Oppilaita 2018	Oppilaita 1.8.2023
Aitoon koulu	11 423	11 047	46	45,5	41
Harhalan koulu	13 270	12 401	23	23,5	29
Kirkonkylän koulu	10 844	11 844	44	44	23
Kostian koulu	7 788	8 034	302	307	238
Rautajärven koulu	11 567	11 076	23	25,5	12
Pälkäneen yhteiskoulu	9 778	10 029	174	175	167
Anna Tapio			(59)	(59)	(59)
Oppilaita yht.			612	620,5	510 (569)

Koulukohtaiset henkilöstö- ja toimintakulut

Yksikkö	TP 2017 henkilöstö- kulut	TP 2017 toiminta- kulut	TA 2018 henkilöstö- kulut	TA 2018 toiminta- kulut	TP 2018 henkilöstö- kulut	TP 2018 toiminta- kulut
Aitoon koulu	276 291	472 198	281 342	502 640	251 671	497 210
Harhalan koulu	166 574	274 037	165 888	291 425	160 431	286 305
Kirkonkylän koulu	278 507	471 973	287 064	521 144	262 129	476 499
Kostian koulu	1 383 353	2 178 405	1 469 587	2 466 545	1 344 743	2 315 930
Rautajärven koulu	182 626	305 074	197 987	332 290	182 798	316 566
Pälkäneen yhteiskoulu	1 161 998	1 646 466	1 120 360	1 755 092	1 207 169	1 860 017

Tavoitteet

Tavoite 1	Laadukas perusopetus	
	Mittari Jatko-opintopaikan saaneiden 9.lk määrä % / peruskoulunsa päättäneet.	Tavoitetaso 100%
Toteutuminen	Ei täysin toteutunut. Tulos 98%.	

Tavoite 2	Laadukas perusopetus	
	Mittari Valtakunnalliset arvioinnit	Tavoitetaso Valtakunnallisissa arvioinneissa yli valtakunnallisen keskiarvon
Toteutuminen	Tieto ei saatavissa (otos liian pieni).	

Tavoite 3	Turvallinen ympäristö	
	Mittari Läheltä piti - / Turvallisuuden poikkeamailmoitusten määrä	Tavoitetaso Edellisvuotta pienempi
Toteutuminen	Ei toteutunut. Vuonna 2017 ilmoituksia 30 kpl; vuonna 2018 34 kpl.	

VARHAISKASVATUS

Varhaiskasvatuksen asiakasmaksut alenevat tammikuusta 2018 alkaen. Hallitus antoi 19.9. eduskunnalle esityksen varhaiskasvatuksen asiakasmaksulain muuttamisesta. Pieni- ja keskituloisen perheen maksut alenevat, ja toisesta lapsesta perittävä maksu alenee. Toisen lapsen maksu olisi esityksen mukaan enintään 50 prosenttia ensimmäisen lapsen maksusta eli enintään 145 euroa. Nykyään toisen lapsen ns. sisaralennus on 10 prosenttia. Seuraavien lasten sisaralennus olisi

edelleen 80 prosenttia nuorimman lapsen maksusta eli maksu olisi enintään 58 euroa. Esityksen mukaan maksutulosten menetykset kompensoidaan kunnille.

Esityksen tavoitteena on, että pieni- ja keskituloisilta perittäviä varhaiskasvatuksen asiakasmaksuja alennetaan. Alennuksilla halutaan purkaa kannustinloukkuja, lisätä työnteon kannustavuutta sekä parantaa perheiden taloudellista tilannetta. Ehdotuksen mukaan kenenkään maksut eivät nousisi. Ehdotuksen tavoitteena on myös, että entistä useamman lapsen osallistuminen varhaiskasvatukseen olisi mahdollista.

Pälkäneen varhaiskasvatuksen asiakasmaksuja kyseinen esitys toteutuessaan laskisi arviolta reilut 20 %. Toisaalta, jos perheet työllistyvät tällä toimenpiteellä paremmin, lasten määrä varhaiskasvatuksen piirissä tulee kasvamaan, mikä osaltaan kompensoi tulojen pientymää. Jotta tähän mahdolliseen lapsimäärän kasvuun voitaisiin vastata, meillä täytyy olla riittävä määrä varhaiskasvatuspaikkoja ja resursseja.

Uutena toimintamuotona varhaiskasvatuksessa aloitamme Nepsy-toiminnan. Tämä palvelu on perheille, joilla on haasteellisesti käyttäytyvä lapsi. Lapsella voi olla todettu ADHD; ADD, autismin kirjon häiriö, näiden piirteitä tai hänellä voi olla haastava temperamentti. Toinen erityisopettajamme vastaa tästä toiminnasta. Tämä toiminta osaltaan sisältyy meidän varhaisen tuen kokonaisuuteen, joka on yksi tärkeimmistä tulevan vuoden kehityskohteista. Tällä teemalla olemme mukana myös valtakunnallisessa Lape-hankkeessa.

Uusi varhaiskasvatussuunnitelmamme tuli voimaan 1.8.2017. Toiminnan kehittäminen edelleenkin sen mukaiseksi on suuri haasteemme.

Esiopetus

Ensi syksynä aloittavia esioppilaita tulee olemaan 76 (tällä hetkellä 64). Esiopetusryhmien muodostaminen tulee olemaan haasteellista samalla kun varhaiskasvatuksen paikkoja tulisi mahdollisesti lisätä resursseja lisäämättä.

Tavoitteet

Tavoite 1	Toiminnan kehittäminen uuden varhaiskasvatussuunnitelman mukaiseksi	
	Mittari	Tavoitetaso
	Koulutukset, kehityskeskusteluissa nousevat asiat. Muut kasvatukseen liittyvät yksiköissä.	Yhteisen kasvatuskulttuurin synnyttäminen yksiköihin.
Totentuminen	Koulutustilaisuudet jatkuvat. Henkilökunnalle tehty kysely suurimmista haasteista, jotka huomioitiin koulutuksissa. Näiden pohjalta otimme käyttöön mm. MiniVerso-sovittelumallin, joka tukee lasten osallistamista.	

Tavoite 2	Varhaisen puuttumisen kehittäminen sisältäen sekä Nepsy-toiminnan ja vartu-ryhmän toiminnan	
	Mittari Toiminnan piiriin kuuluvat lapset ja työntekijät. Tehdyt havainnot.	Tavoitetaso Työvälineiden luominen työntekijöille kohdatessa haastavia lapsia ja tilanteita. Lasten ja perheiden auttaminen selviytymään haastavissa tilanteissa ennakoiden mahdollisia kasvun ja oppimisen vaikeuksia.
Toteutuminen	Toisen veon toimesta sekä Nepsy-toiminta että vartu-työryhmä on aloittanut toimintansa. Päätettiin perustaa Nepsyväline-lainaamo perheiden käyttöön kirjastoon.	
Tavoite 3	Varhaiskasvatuksen palvelukyvyyn ylläpitäminen riittäväillä resursseilla ja paikkatarjonnalla	
	Mittari Varhaiskasvatuspaikka jonossa olevat lapset/paikan saaneet lapset	Tavoitetaso Kaikki paikan tarvitsijat saavat paikan viimeistään 4 kk:n sisällä hakemuksen jättämisestä.
Toteutuminen	Kaikki hakijat ovat saaneet hoitopaikan 4kk:n sisällä hakemuksen jättämisestä	

KIRJASTOPALVELUT

Kunnalla on pääkirjasto Onkkaalassa, lähikirjasto Luopioisissa ja lainausasemat Aitoossa, Laitikkalassa, Salmentakana ja Sappeessa. Kirjastoautopalveluita ostamme Padasjoen kunnalta ja Hämeenlinnan kaupungilta. Pälkäneen kirjasto kuuluu Pirkanmaan kirjastojen PIKI-yhteisjärjestelmään.

2017	Pälkäne	Maaseutumaiset kunnat	Koko maa
kirjaston palkkaamat htv:t/1000 asukasta	0,71	0,81	0,72
kokonaislainaus/asukasluku	15,6	14,09	15,6
toimintakulut/kokonaislainaus	3,79	4,54	3,7
toimintakulut/asukas	59,09	64,03	57,3
lainaus/aukiolotunti	20,79	21,66	51,7

Hankkeet:

Sujuvasti sähköisesti, toteutus vuoden 2018 aikana
Pälkäne on mukana Etelä-Pirkanmaan kirjastojen yhteishankkeessa Kirjastot yhteistyössä sosiaalipalvelujen kanssa Etelä-Pirkanmaalla. Hankkeessa on kaksi työryhmää: Kirjat kotiin sekä Potentiaaliset asiakkaat

Tavoitteet

Tavoite 1	Ajanmukaiset, kustannustehokkaat ja hyvin saavutettavat kirjastopalvelut	
	Mittari	Tavoitetaso
	- palvelupaikkojen sijainti ja aukioloajat; lainaus aukiolotuntia kohden - palvelujen ajanmukaisuus ja käyttö - toimintakulut	- käyttöön nähden kattava palveluverkko ja riittävät aukioloajat - käyttö ja toimintakulut maaseutumaisien kuntien keskiarvon tuntumassa tai paremmat
Toteutuminen	Palveluverkko on pysynyt kattavana ja kokonaisaukiolotuntimäärä on korkea, fyysisiä käyntejä oli Pälkäneellä 9,26 aukiolotuntia kohden ja 14,67 palveluaukiolotuntia kohden. Tämä on maaseutumaisissa kunnissa keskimäärin 13,21 ja koko maassa 30,4. Käyttö ja toimintakulut olivat maaseutumaisien kuntien keskiarvoa paremmat.	

	TP 2017	Aikuperäinen TA 2018	TA-muutokset	Muutettu TA 2018	TP 2018	Poikkeama	Poikkeama %
Ohjelyikekus							
Tuloarviot ja määrärahat							
Myyntituotot	285 333	224 253		224 253	327 990	103 737	46,26%
Maksettuotot	403 347	356 150		356 150	371 088	14 938	4,19%
Tuet ja avustukset	94 805	40 000		40 000	23 808	-16 093	-40,23%
Muut toimintatuotot	22 798	5 670		5 670	38 552	32 882	579,92%
Toimintatuotot	786 083	626 073		626 073	761 537	135 464	21,84%
Henkilöstökulut	-6 900 027	-7 147 317		-7 147 317	-8 914 760	-232 557	-3,25%
Palvelujen ostot	-3 560 448	-3 029 148		-3 029 148	-3 109 447	-80 299	2,65%
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-386 835	-334 550		-334 550	-314 824	19 726	-5,90%
Avustukset	-294 558	-315 000		-315 000	-255 657	59 343	-18,84%
Muut toimintakulut	-1 601 902	-1 855 304		-1 855 304	-1 872 026	183 278	-9,88%
Toimintamenot	-12 723 770	-12 681 319		-12 681 319	-12 266 713	414 606	-3,27%
<i>joista sisäiset</i>	<i>-3 202 937</i>	<i>-2 939 755</i>		<i>-2 939 755</i>	<i>-2 823 810</i>	<i>116 145</i>	<i>-3,95%</i>
Toimintatulos (netto)	-11 937 688	-12 055 246		-12 055 246	-11 605 176	450 070	-4,56%
<i>joista sisäiset</i>	<i>-3 202 937</i>	<i>-2 939 755</i>		<i>-2 939 755</i>	<i>-2 823 810</i>	<i>116 145</i>	<i>-3,95%</i>
Laskeennalliset kustannukset							
Poistot ja arvonalentumiset	-46 892	-30 301		-30 301	-42 972	-12 671	41,82%
						0	
Tehtävän kokonaiskustannukset	-11 984 579	-12 085 547	0	-12 085 547	-11 548 148	537 398	-4,45%

TOIMIELIN:

Tekninen lautakunta

TOIMIALA:

Tekniset palvelut

TILIVELVOLLINEN:

Tekninen suunnittelujohtaja

Toimiala sisältää yhdyskuntatekniikan, kiinteistöpalvelujen ja vapaa-aikapalvelujen kiinteistöjen määrärahat.

Tavoitteet

Tavoite 1	Liikenneväylien ja yleisten alueiden hoidon laatu
-----------	---

	Mittari Reklamaatiot	Tavoitetaso Hyvä hoitotaso kaikkia vuodenaikoina ja reklamaatioita alle 5kpl vuodessa.
Toteutuminen	Hyvää hoitotasoa ei ole saavutettu millään tasolla. Talven 2017-2018 välisenä aikana noin 20 kpl reklamaatiota. Kesäajalla hoidon laadusta on tullut muutamia reklamaatioita.	

Tavoite 2	Rakennetun omaisuuden hallinta	
Omaisuuden hallinta	Mittari	Tavoitetaso
	Kiinteistöjen hallinnan ohjelma hankittu ja ohjelmisto osittaisessa käytössä	ohjelmiston käyttö aloitettu
Toteutuminen	Teknisille palveluille on hankittu käyttöön Haahtela- kiinteistönhallinta- ja huoltotoimen toiminnohjausjärjestelmä. Ohjelman käyttöönottoa tehdään koko ajan ja se tulee lopullisesti käyttöön vuoden 2019 aikana	

Tavoite 3	Rakennetun ympäristön hallinta	
Omaisuuden hallinta	Mittari	Tavoitetaso
	Ympäristön tilan selvitys aloitettu	Katujen, leikkialueiden ja puistojen selvitys aloitettu
Toteutuminen	Rakennetun ympäristön hallintaa on parannettu. On selvitetty ja listattu kunnan kaavateitä ja tehty kiinteistöille salkutus. Lisäksi leikkialueiden tilaa on selvitetty.	

Tavoite 4	Kiinteistöjen hoidon laadukas taso	
Toimivat kiinteistöt	Mittari	Tavoitetaso
	Reklamaatiot	Kaikki toimii, reklamaatiot alle 10 kpl vuodessa
Toteutuminen	Kiinteistöillä saavutettiin hyvä hoidon taso. Reklamaatioita on tullut alle 10kpl	

	TP 2017	Alkuperäinen TA 2018	TA-muutokset	Muutettu TA 2018	TP 2018	Polkkeama	Polkkeama %
Tekniset palvelut							
Tuloarviot ja määrärahat							
Myyntituotot	243 488	165 300		165 300	418 822	253 522	153,37%
Maksutuotot	4 487	3 000		3 000	1 505	-1 485	-49,84%
Tuet ja avustukset	3 638	2 000		2 000		-2 000	-100,00%
Muut toimintatuotot	3 089 910	3 408 951		3 408 951	3 054 739	-352 212	-10,34%
Toimintatuotot	3 321 481	3 577 251		3 577 251	3 475 066	-102 185	-2,86%
<i>joista sisäiset</i>	<i>1 796 898</i>	<i>2 041 087</i>		<i>2 041 087</i>	<i>1 934 240</i>	<i>-106 847</i>	<i>-5,23%</i>
Henkilöstökulut	-489 905	-508 417		-508 417	-444 318	62 099	-12,26%
Palvelujen ostot	-1 672 834	-1 598 687		-1 598 687	-1 608 043	-7 356	0,46%
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-1 071 682	-1 085 408		-1 085 408	-983 584	101 814	-9,38%
Muut toimintakulut	-217 402	-100 038		-100 038	-141 711	-41 673	41,66%
Toimintameno	-3 451 633	-3 290 551		-3 290 551	-3 175 886	114 885	-3,49%
<i>joista sisäiset</i>	<i>-356 431</i>	<i>-200 219</i>		<i>-200 219</i>	<i>-178 239</i>	<i>21 980</i>	<i>-10,98%</i>
Toimintakate (netto)	-130 152	286 700		286 700	299 401	12 700	4,43%
<i>joista sisäiset</i>	<i>1 440 487</i>	<i>1 840 868</i>		<i>1 840 868</i>	<i>1 758 001</i>	<i>-84 867</i>	<i>-4,61%</i>
Laskennalliset kustannukset							
Poistot ja arvonalentumiset	-1 597 890	-1 712 804		-1 712 804	-1 692 804	19 800	-1,16%
Tehtävien kokonaiskustannukset	-1 728 041	-1 426 904	0	-1 426 904	-1 393 403	32 500	-2,28%

TOIMIELIN:	Rakennus- ja ympäristöjaosto
TOIMIALA:	Rakennusvalvonta ja ympäristönsuojelu
TILIVELVOLLINEN:	Tekninen suunnittelujohtaja

Toimiala sisältää rakennusvalvonnan ja ympäristönsuojelun tehtävät Pälkäneen kunnassa.

Tavoitteet

Tavoite 1	Lupa-asioiden käsittelyn sujuvuus ja tasapuolisen kohtelun varmistaminen	
Lupapalvelut (Rakennusvalvonta)	Mittari	Tavoitetaso
	Viranhaltijapäätökset	4 vko tarvittavien asiakirjojen saapumisesta
	Jaostopäätökset	5 vko tarvittavien asiakirjojen saapumisesta
Toteutuminen	Rakennusvalvonta on ruuhkautunut uuden järjestelmän, henkilöstön vaihtuvuuden ja poikkeuksellisen suuren lupamäärän takia. Ei ole pystytty pysymään tavoitetasossa. Tavoitetason saavuttamiseksi henkilöstöä on palkattu rakennusvalvontaan lisää	
Tavoite 2	Valvonnan tehokkuus ja kuntalaisten neuvonta	
Valvonta (Rakennusvalvonta)	Mittari	Tavoitetaso
	Luvaton rakentaminen	
Toteutuminen	Luvattoman rakentamisen valvonta on jäänyt vähäiseksi johtuen lupahakemusten poikkeuksellisen suuresta määrästä, ei ole pystytty tehokkaaseen valvontaan ja neuvontaan.	
Tavoite 3	Tehokas valvonta	
Valvonta (Ympäristönsuojelu)	Mittari	Tavoitetaso
	Lupalaitosten tarkastus	Suunnitelmaohjelman mukaiset tarkastukset
Toteutuminen	Ympäristönsuojelun tarkastukset ovat olleet suunnitelman mukaisia ja tapahtuneet vuosikellon mukaisesti. Henkilöstövaihdoksista johtuen varmuutta kaikkien tarkastusten suorittamisesta ei tällä hetkellä ole.	
Tavoite 4	Lupahakemusten vastaanottaminen	
Lupapiste (Rakennusvalvonta)	Mittari	Tavoitetaso
	Lupapisteeseen jätetyt hakemukset	80 % hakemuksista tulee lupapisteen kautta
Toteutuminen	Lupapisteen tehokas ottaminen on onnistunut hyvin. Yli 90% lupahakemuksista on tullut lupapisteen kautta.	

	TP 2017	Alkuperäinen TA 2018	TA-muutokset	Muutettu TA 2018	TP 2018	Poikkeama	Poikkeama %
Rakennus ja ympäristöjaosto							
Tuloarvot ja määrärahat							
Myyntituotot	12 447	12 100		12 100	6 764	-5 336	-44,10%
Maksutuotot	73 213	85 000		85 000	78 047	-6 953	-8,18%
Toimintatuotot	85 860	97 100		97 100	84 811	-12 289	-12,66%
<i>joista sisäiset</i>	1 260				220	220	
Henkilöstökulut	-157 129	-158 601		-158 601	-149 038	9 564	-6,03%
Palvelujen ostot	-91 892	-40 298		-40 298	-52 684	-12 385	30,73%
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-2 412	-3 150		-3 150	-1 458	1 692	-53,71%
Avustukset	-122 542	-128 000		-128 000	-110 710	17 290	-13,51%
Muut toimintakulut	-12 756	-19 087		-19 087	-18 224	863	-4,52%
Toimintameno	-386 730	-349 137		-349 137	-332 113	17 023	-4,88%
<i>joista sisäiset</i>	-58 922	-18 115		-18 115	-17 138	977	-5,39%
Toimintakate (netto)	-301 070	-252 037		-252 037	-247 303	4 734	-1,88%
<i>joista sisäiset</i>	-55 662	-18 115		-18 115	-16 918	1 197	-6,61%
Laskeennalliset kustannukset						0	
Tehtävän kokonaiskustannukset	-301 070	-252 037	0	-252 037	-247 303	4 734	-1,88%

2.3 Tuloslaskelmaosan toteutuminen

Tuloslaskelmaosassa seurattavia määrärahoja ja tuloarvioita ovat verotulot, valtionosuudet, rahoitustulot ja –menot sekä satunnaiset erät.

	Alkup. TA 2018	TA muutokset	Muutettu TA 2018	TP 2018	Poikkeama
Toimintatulot	8 734 427		8 734 427	8 334 947,12	-399 479,49
Myyntituotot	2 676 948		2 676 948	2 533 916,16	-143 031,84
Maksutuotot	492 150		492 150	463 149,17	-29 000,83
Tuet ja avustukset	431 713		431 713	393 397,80	-38 315,40
Muut toimintatuotot	1 577 334		1 577 334	1 448 182,06	-131 151,94
Sisäiset tuotot	3 556 282		3 556 282	3 498 299,13	-57 982,87
Toimintameno	-46 906 608	-1 000 000	-47 906 608	-47 145 421,22	761 187,10
Henkilöstömenot	-11 528 708		-11 528 708	-10 840 419,76	688 288,21
Palvelujen ostot	-29 502 149	-1 000 000	-30 502 149	-29 764 131,19	-281 982,19
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-2 176 430		-2 176 430	-1 910 966,64	265 463,36
Avustukset	-707 500		-707 500	-660 933,02	46 566,98
Muut toimintameno	-435 539		-435 539	-470 671,48	-35 132,48
Sisäiset menot	-3 556 282		-3 556 282	-3 498 299,13	57 982,87
Toimintakate	-38 172 182	-1 000 000	-39 172 182	-38 810 474,10	361 707,81
Verotulot	22 583 000		22 583 000	22 204 888,12	-378 111,88
Valtionosuudet	16 347 160		16 347 160	16 539 114,00	191 954,00
Rahoitustulot ja -menot	-84 460		-84 460	314 074,18	378 524,18
Korkotulot muilta	7 800		7 800	74 990,68	67 190,58
Muut rahoitustulot muilta	103 550		103 550	412 162,53	308 612,16
Korkomenot	-148 300		-148 300	-159 883,01	-11 583,01
Muut rahoitusmenot	-27 500		-27 500	-13 195,92	14 304,45
Vuositulokate	693 528	-1 000 000	-306 472	247 602,20	554 073,91
Polstot ja arvonsientumiset	-2 428 248		-2 428 248	-2 397 713,45	30 534,42
Suunnitelman mukaiset polstot	-2 428 248		-2 428 248	-2 397 713,45	30 534,42
Tilikauden tulos	-1 734 720	-1 000 000	-2 734 720	-2 150 111,25	584 608,33
Polsteron lisäys (-) tai vähennys (+)	465 684		465 684	-340 415,43	-806 099,43
Varausten lisäys (-) tai vähennys (+)				1 000 000,00	1 000 000,00
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	-1 269 036	-1 000 000	-2 269 036	-1 490 526,68	778 508,90

Verotulojen erittely

Verotulot	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama
Kunnan tulovero	19 093 000	0	0	18 847 097,33	245 902,67
Osuus yhteisöveron tuotosta	1 332 000	0	0	1 191 652,90	140 347,10
Kiinteistövero	2 158 000	0	0	2 166 137,89	-8 137,89

Taulukko: verotulot

Tuloveron määräytyminen	2018	2017	2016	2015	2014	2013
Tuloveroprosentti	21,00	21,00	21,00	21,00	20,50	20,00
Verotettava tulo / as *		13 570	13 924	13 734	13 468	13 272
Muutosprosentti		-2,54	1,38	1,97	1,48	3,5

Taulukko: tuloveroprosentti, verotettava tulo/asukas (eur) * Maksuunpantua kunnallisveroa vastaavat verotettavat tulot.

Kiinteistöveroprosentit			
Vuosi	Yleinen	Vakituinen asuinrakennus	Muut asuinrakennukset
2018	1,00	0,45	1,05
2017	1,00	0,45	1,05
2016	1,00	0,45	1,05
2015	1,00	0,45	1,05
2014	0,80	0,40	1,00
2013	0,80	0,40	1,00

Taulukko: kiinteistöveroprosentit

Valtionosuuksien erittely

Valtionosuudet	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus, ml. tasaukset	17 053 905	0	17 053 905	17 243 051	-189 146
Opetus- ja kulttuuritoimen muut valtionosuudet	-706 745	0	-706 745	-703 937	-2 808
Harkinnanvarainen valtionosuuden korotus	0	0	0	0	0

2.4 Investointien toteutuminen

Investointimenojen toteutumisaste oli 55 prosenttia (vuonna 2017 59 prosenttia). Tulojen toteutumisaste oli 65 prosenttia (vuonna 2017 212 prosenttia). Tulojen toteutuminen budjetoitua matalammalla tasolla johtui Kostia-areenan avustuksen maksatuksesta budjetoitua aikaisemmalla aikataululla. Investointien toteutumisasteen netto oli 55 prosenttia, kun se edellisellä vuonna oli 49 prosenttia.

Valtuustoon nähden sitova taso on esitetty sinisellä korostuksella.

Kunnanhallitus	TA 2018	TA muutos	TA muut jälk.	Toteutuma	Tot. %
Maa- ja vesialueet					
Menot	100 000		100 000	83 760	63,76
Tulot	200 000		200 000	272 640	136,32
Netto	-100 000		-100 000	-208 880	208,88
ATK - hankinnat					
Menot	50 000		50 000	0	0,00
Tulot					
Netto	50 000		50 000	0	0,00
Kunnan tukioisuus valokulttuurin rakentamisesta					
Menot	400 000		400 000	400 000	100,00
Tulot					
Netto	400 000		400 000	400 000	100,00
Ruoka- ja silvoushuollon kaluste- ja laitehankinnat*					
Menot	96 000		96 000	29 996	31,25
Tulot					
Netto	96 000		96 000	29 996	31,25
Menot yhteensä	646 000		646 000	493 756	76,43
Tulot yhteensä	200 000		200 000	272 640	136,32
Netto yhteensä	446 000		446 000	221 116	49,58
Ruoka- ja silvoushuollon kaluste- ja laitehankinnat*	TA 2018	TA muutos	TA muut jälk.	Toteutuma	Tot. %
Ruokahuolto-ohjelma Jamix	8 000		8 000	0	0,00
Kostian koulun linjaston muutos	25 000		25 000	0	0,00
Astianpesukonehankinnat	30 000		30 000	0	0,00
Silvoushuollon yhteiset kone- ja laitehankinnat	5 000		5 000	4 884	97,68
Liljuntakeskus Onkkaala silvouskalusto	28 000		28 000	25 112	89,69
Yhteensä	96 000		96 000	29 996	31,25

Tekninen lautakunta	TA 2018	TA muutos	TA muut. jälk.	Toteutuma	Tot. %
Yhteiskoulun välistötilan lunastaminen					
Menot	135 000		135 000	134 700	99,78
Tulot					
Netto	135 000		135 000	134 700	99,78
Yhteiskoulun katon kunnoitus					
Menot	30 000		30 000	17 046	56,82
Tulot					
Netto	30 000		30 000	17 046	56,82
Kostia-areena, toteutus					
Menot	2 900 000		2 900 000	3 082 443	106,29
Tulot	502 500		502 500	180 000	35,82
Netto	2 397 500		2 397 500	2 902 443	121,08
Peruskorjaushankkeet**					
Menot	200 000		200 000	39 246	19,62
Tulot					
Netto	200 000		200 000	39 246	19,62
Kaavateiden rakentamiskohteet***					
Menot	680 000		680 000	104 085	15,31
Tulot					
Netto	680 000		680 000	104 085	15,31
Kunnanviraston peruskorjaus					
Menot	200 000		200 000	0	0,00
Tulot					
Netto	200 000		200 000	0	0,00
Puistot, leikkikentät ja muut yleiset alueet					
Menot	30 000		30 000	0	0,00
Tulot					
Netto	30 000		30 000	0	0,00
Pätkäveden teollisuusalue					
Menot	30 000		30 000	15 670	52,23
Tulot					
Netto	30 000		30 000	15 670	52,23
Liikuntapaikat					
Menot	50 000		50 000	6 895	0,00
Tulot					
Netto	50 000		50 000	6 895	0,00
Toimintapulsto					
Menot	45 000		45 000	40 819	90,71
Tulot				7 000	
Netto	45 000		45 000	33 819	75,15
Roholan kunnallistekniikka					
Menot	2 700 000		2 700 000	653 985	24,22
Tulot					
Netto	2 700 000		2 700 000	653 985	24,22
Menot yhteensä	7 000 000		7 000 000	4 094 869	58,50
Tulot yhteensä	502 500		502 500	187 000	37,21
Netto yhteensä	6 497 500		6 497 500	3 907 869	60,14
Peruskorjaushankkeet (max. 250 000 e)**	TA 2018	TA muutos	TA muut. jälk.	Toteutuma	Tot. %
Viirikukon päiväkodin piha	150 000		150 000	21 155	14,10
Luopioisten kunnanviraston aita	10 000		10 000	0	0,00
Hemännin päiväkodin aita	40 000		40 000	18 091	45,23
Yhteensä	200 000		200 000	39 246	19,62
Kaavateiden rakentamiskohteet (max. 250 000 e)***	TA 2018	TA muutos	TA muut. jälk.	Toteutuma	Tot. %
Eri kohteet, päällystäminen	50 000		50 000	76 707	153,41
Tievalaistuksen rakentaminen	200 000		200 000	0	0,00
Tommolän alue	200 000		200 000	0	0,00
Mulkkutie	15 000		15 000	8308	0,55
Lastenlinnan metsä	15 000		15 000	0	0,00
Lastenlinnantien saneeraus	50 000		50 000	0	0,00
Tervapirtintie	150 000		150 000	4500	3,00
ViherKostiala	0		0	14 572	
Yhteensä	680 000		680 000	104 085	15,31

VESIHUOLTOLAITOS	TA 2018	TA muutos	TA muut. jälk.	Toteutuma	Tot. %
Vesihuoltolaitoksen eri kohteet****					
Menot	560 000		560 000	42 501	7,59
Tulot					
Netto	560 000		560 000	42 501	39,68
Lastenlinnan teollisuusalue					
Menot	20 000		20 000	8 791	43,96
Tulot					
Netto	20 000		20 000	8 791	43,96
Roholan alueen kunnallateknikka + siirtolinjan suunnittelu jvp:lle					
Menot	585 000		585 000	247 020	42,23
Tulot					
Netto	585 000		585 000	247 020	42,23
Menot yhteensä	1 165 000		1 165 000	298 312	25,61
Tulot yhteensä	0		0	0	
Netto yhteensä	1 165 000		1 165 000	298 312	25,61
Vesihuoltolaitoksen eri kohteet (max. 250 000 e)****	TA 2018	TA muutos	TA muut. jälk.	Toteutuma	Tot. %
Pienet hankkeet	80 000		80 000	42 501	53,13
Mulkkutie	10 000		10 000	0	0,00
Lastenlinnan metsä	20 000		20 000	0	0,00
Tommolan alue	100 000		100 000	0	0,00
Putkistosaneeraukset	300 000		300 000	0	0,00
Vesilinjoiden automaatio	50 000		50 000	0	0,00
Yhteensä	560 000	0	560 000	42 501	7,59
INVESTOINNIT YHTEENSÄ	TA 2018	TA muutos	TA muut. jälk.	Toteutuma	Tot. %
MENOT YHTEENSÄ	8 811 000		8 811 000	4 886 937	55
TULOT YHTEENSÄ	702 500		702 500	459 640	65
NETTO YHTEENSÄ	8 108 500		8 108 500	4 427 297	55

Usealle vuodelle jakautuneet hankkeet

Kostia-areenan rakentaminen on vuosien 2016-2018 talousarvioissa jaettu kahteen kokonaisuuteen, suunnitteluun ja toteutukseen. Vuonna 2016 toteutuneen suunnittelun kustannus on tilinpäätöksen mukaan ollut 187 144 euroa. Talousarvioissa 2017-2018 toteutuksen sitovaksi määrärahaksi on päätetty menojen osalta 6 115 000 euroa ja tulojen osalta 900 000 euroa. Toteutuksen nettomääräraha on siten ollut 5 215 000 euroa.

Kostia-areenan investoinnin kokonaismäärä on kirjanpidon mukaan ollut 6 274 799 euroa, joka sisältää suunnittelun ja toteutuksen. Rahoitusosuuden toteuma on 900 000 euroa. Kostia-areenan nettoinvestoinnin kokonaissuuruus on ollut 5 374 799 euroa, josta suunnittelua koskee 187 144 euroa ja toteutusta 5 157 655 euroa.

Toimintapuiston vuosien 2017-2018 määrärahojen sitovaksi määräksi on asetettu 105 000 euroa. Hankkeeseen on lisäksi myönnetty 45 000 euron suuruinen lisämääräraha vuonna 2017 ja investoinnin kokonaismääräraha on siten ollut 150 000 euroa. Investoinnin kokonaiskustannukset ovat olleet 157 628 euroa. Hankkeeseen on saatu Aluehallintovirastolta avustusta yhteensä 36 000 euroa ja hankkeeseen on kohdennettu 73 678 euroa Holménin perintövaroja. Hankkeen kirjanpidollisen investoinnin määräksi jää näin ollen 40 322 euroa.

2.5 Yhteenveto käyttötalouden määrärahojen ja tuloarvioiden toteutumisesta

	Määrärahat (tEUR)						Tuloarviot (tEUR)						TA netto	Net-to
	Alkup. TA	TA:n muutokset	TA muut. jälkeen	Toteuma	Poikkeama	(Poikkeama %)	Alkup. TA	TA:n muutokset	TA muut. jälkeen	Toteuma	Poikkeama	(Poikkeama %)		
KÄYTTÖTALOUS-OSA														
Tarkastuslautakunta														
Tarkastustoimi	16		16	10	-6	-62,50 %								
Kunnanhallitus														
Hallintopalvelut	2 473		2 473	2 324	-149	-6,03 %	816		816	846	30	3,7	-1657	-1478
Talous- ja tukipalvelut	2 622		2 622	2 229	-393	-15,0 %	2149		2149	1812	-337	-15,7	-473	-417
Maankäyttö ja kaavoitus	135		135	89	-46	-65,9 %	2		2	8	6	300	-133	-81
Sosiaalipalvelut, terveyspalvelut	23 948	1 000	24 948	25 433	485	1,94 %				40	40		-24948	-25393
Elinvoimalautakunta														
Elinvoimapalvelut	634		634	671	37	5,84 %	70		70	89	19	27,1	-564	-582
Sivistyslautakunta														
Sivistyspalvelut	12 681		12 681	12 267	-414	-3,26 %	626		626	761	135	21,6	-9104	-11506
Tekninen lautakunta														
Tekniset palvelut	3 291		3 291	3 175	-116	-3,52 %	3577		3577	3475	-102	-2,8	286	-300
Vesihuoltolaitos	757		757	616	-141	-18,6 %	1397		1397	1219	-178	-12,7	640	603
Rakennus- ja ympäristöjaosto														
Rakennusvalvonta	128		128	149	-21	-16,40 %	80		80	73	-7	-8,8	-48	-76
Ympäristönsuojelu	221		221	183	-38	-17,19 %	17		17	11	-6	-35,3	-204	-172
INVESTOINTIOSA														
Kunnanhallitus														
Hallintopalvelut	646		646	496	-150		200		200	273	73		-446	-223
Talous- ja tukipalvelut														
Maankäyttö ja kaavoitus														
Sosiaalipalvelut, terveyspalvelut														
Sivistyslautakunta														
Sivistyspalvelut														
Tekninen lautakunta														
Tekniset palvelut	7 000		7 000	4 095	-2 905		503		503	261	242		-6 497	-3 834
Vesihuoltolaitos	1 165		1 165	294	-871								-1 165	-294

Käyttötalousoosassa valtuustoon nähden sitova taso on tuottojen ja kulujen erotus eli netto.

Investointiosan osalta oheisessa taulukossa on esitetty talousarviovuodelle 2018 talousarvioon sitovaksi määritettyjen hankkeiden määrärahat ja toteumat.

3 TILINPÄÄTÖSLASKELMAT

3.1 Tuloslaskelma

	TP 2018		TP 2017	
Toimintatuotot				
Myyntituotot	2 533 919,16		2 393 858,04	
Maksutuotot	463 149,17		512 519,12	
Tuet ja avustukset	393 397,60		568 291,71	
Muut toimintatuotot	1 446 182,06	4 836 647,99	1 491 246,23	4 965 915,10
Toimintakulut				
Henkilöstökulut				
Palkat ja palkkiot yhteensä	-8 421 524,95		-8 455 410,38	
Henkilösivukulut				
Eläkekulut	-2 130 659,33		-2 165 992,62	
Muut henkilösivukulut	-288 235,48		-331 618,40	
Palvelujen ostot	-29 764 131,19		-28 822 279,97	
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-1 910 966,64		-2 155 750,11	
Avustukset	-660 933,02		-705 017,28	
Muut toimintakulut	-470 671,48	-43 647 122,09	-419 784,54	-43 055 853,30
Toimintakate		-38 810 474,10		-38 089 938,20
Verotulot		22 204 888,12		23 080 438,00
Valtionosuudet		16 539 114,00		16 501 073,00
Rahotustuotot ja -kulut				
Korkotuotot	1 554,45		2 816,99	
Muut rahoitustuotot	400 124,75		398 413,93	
Korkokulut	-86 446,88		-49 897,75	
Muut rahoituskulut	-1 158,14	314 074,18	-6 343,28	344 989,89
Vuosikate		247 602,20		1 836 562,69
Poistot ja arvonalentumiset				
Suunnitelman mukaiset poistot	-2 397 713,45		-2 303 187,96	
Arvonalentumiset	0,00	-2 397 713,45	-64 818,37	-2 368 006,33
Tilikauden tulos		-2 150 111,25		-531 443,64
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)		-340 415,43		595 740,78
Varausten lisäys (-) tai vähennys (+)		1 000 000,00		0,00
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)		-1 490 526,68		64 297,14

3.2 Tase

	2018	2017
VASTAAVAA		
A PYSYVÄT VASTAAVAT	42 912 299,68	40 727 461,65
I Aineettomat hyödykkeet	165 327,65	123 122,87
2. Tietokoneohjelmit	24 042,89	56 447,69
3. Muut pitkävaikutteiset menot	141 284,76	66 675,18
II Aineelliset hyödykkeet	35 878 809,18	34 036 374,35
1. Maa- ja vesialueet	5 198 457,25	5 159 413,68
2. Rakennukset	19 579 184,31	15 989 262,12
3. Kiinteät rakenteet ja laitteet	9 771 126,80	9 995 498,56
4. Koneet ja kalusto	237 517,35	161 812,53
6. Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	1 092 523,47	2 730 387,46
III Sijoitukset	6 868 162,85	6 567 964,43
1. Osakkeet ja osuudet	6 637 000,38	6 319 110,38
3. Muut lainasaamiset	191 512,47	209 204,05
4. Muut saamiset	39 650,00	39 650,00
B TOIMEKSIANTOJEN VARAT	430 720,95	426 536,01
2. Lahjoitusrahastojen varat	430 720,95	426 536,01
C VAIHTUVAT VASTAAVAT	6 226 238,34	5 314 170,18
II Saamiset	978 469,85	1 367 182,64
Lyhytaikaiset saamiset	978 469,85	1 367 182,64
1. Myyntisaamiset	404 068,41	398 473,45
2. Lainasaamiset	20 000,00	10 000,00
3. Muut saamiset	266 620,32	324 041,47
4. Siirtosaamiset	287 781,12	634 667,72
IV Rahat ja pankkisaamiset	5 247 768,49	3 946 987,54
VASTAAVAA YHTEENSÄ	49 569 258,97	46 468 167,84

VASTATTAVAA	2018	2017
A OMA PÄÄOMA	24 367 555,74	25 858 082,42
I Peruspääoma	15 061 194,75	15 061 194,75
IV Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	10 796 887,67	10 732 590,53
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	-1 490 526,68	64 297,14
B POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET	4 473 673,42	5 133 257,99
1. Poistoero	4 473 673,42	4 133 257,99
2. Vapaaehtoiset varaukset	0,00	1 000 000,00
C PAKOLLISET VARAUKSET	0,00	150 000,00
2. Muut pakolliset varaukset	0,00	150 000,00
D TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	629 829,30	699 397,13
2. Lahjoitusrahoitusten pääomat	629 829,30	699 397,13
E VIERAS PÄÄOMA	20 098 200,51	14 627 430,30
I Pitkäaikainen	13 901 117,31	10 376 264,81
2. Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	10 343 340,64	6 875 544,32
3. Lainat julkisyhteisöiltä	80 801,07	97 336,79
7. Muut velat	3 476 975,60	3 403 383,70
II Lyhytaikainen	6 197 083,20	4 251 165,49
2. Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	1 032 203,68	872 191,68
3. Lainat julkisyhteisöiltä	16 535,75	15 807,45
5. Saadut ennakot	186 035,13	117 771,98
6. Ostovelat	2 187 687,64	1 992 679,24
7. Muut velat	231 290,58	220 758,29
8. Siirtovelat	2 543 330,42	1 031 956,85
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	49 569 258,97	46 468 167,84

3.3 Rahoituslaskelma

	2018		2017	
Toiminnan rahavirta				
Vuosikate	247 602,20		1 836 582,89	
Tulorahoituksen korjauserät	-397 923,57	-150 321,37	69 695,70	1 906 258,39
Investointien rahavirta				
Investointimenot	-4 885 837,89		-4 948 179,19	
Rahoitusosuudet inv.menoihin	260 878,20		749 000,00	
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	272 640,00	-4 352 319,49	287 084,95	-3 912 094,24
Toiminnan ja investointien rahavirta		-4 502 640,86		-2 005 835,85
Rahoituksen rahavirta				
Antolainauksen muutokset				
Antolainasaamisten lisäys	0,00		-27 700,00	
Antolainasaamisten vähennys	17 691,58	17 691,58	170 739,78	143 039,78
Lainakannan muutokset				
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	4 500 000,00		4 000 000,00	
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-887 998,10		-820 648,92	
Lyhytaikaisten lainojen muutos	0,00	3 612 000,90	0,00	3 379 353,08
Muut maksuvalmiuden muutokset				
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	-73 752,77		137 554,34	
Saamisten muutos	388 712,79		-159 773,75	
Korottomien velkojen muutos	1 858 789,31	2 173 729,33	569 024,88	548 805,47
Rahoituksen rahavirta		5 803 421,81		4 069 198,33
Rahavarojen muutos		1 300 780,95		2 063 362,48
Rahavarojen muutos				
Rahavarat 31.12.	5 247 768,49		3 946 987,54	
Rahavarat 1.1.	3 946 987,54	1 300 780,95	1 883 625,06	2 063 362,48

3.4 Konsernituloslaskelma

KONSERNITULOSLASKELMA

	2018	2017
Toimintatuotot	24 707 835,32	23 181 597,24
Toimintakulut	-62 502 733,93	-59 722 883,60
Osuus osakkuusyhteisöjen voitosta (tappiosta)	4 032,80	44 442,97
TOIMINTAKATE	-37 790 865,81	-36 496 843,39
Verotulot	22 204 888,12	23 080 438,00
Valtionosuudet	16 755 280,80	16 501 073,00
Rahoitustuotot ja -kulut	-177 051,69	161 456,23
Korkotuotot	5 408,32	7 836,42
Muut rahoitustuotot	116 938,54	117 997,96
Korkokulut	-222 044,35	-168 513,97
Muut rahoituskulut	-77 354,20	-80 365,26
VUOSIKATE	992 251,41	2 961 622,76
Poistot ja arvonalentumiset	-3 390 497,60	-3 436 548,46
Suunnitelman mukaiset poistot	-3 390 497,60	-3 306 974,02
Omistuksen eliminointierot	0,00	-129 876,18
Arvonalentumiset	0,00	301,75
TILIKAUDEN TULOS	-2 398 246,20	-190 424,62
Tilinpäätössiirrot	331,70	370,65
Tilikauden verot	-66 026,44	-63 795,79
Laskennalliset verot	-19 370,51	-218 542,76
Vähemmistöosuus tilikauden tuloksesta	-62 518,37	-58 777,89
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	-2 545 829,82	-531 170,42

3.5 Konsernitase

VASTAAVAA	2018	2017
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet	73 865,11	89 086,50
Muut pitkävaikutteiset menot	563 178,18	303 398,35
Ennakkomaksut ja keskeneneräiset hyödykkeet	5 254,35	516,66
Aineettomat hyödykkeet	642 297,64	393 001,51
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	5 730 357,18	5 689 667,99
Rakennukset	27 597 205,41	23 163 032,22
Kiinteät rakenteet ja laitteet	10 513 732,71	10 653 763,00
Koneet ja kalusto	2 063 643,21	1 903 501,31
Muut aineelliset hyödykkeet	715 861,74	547 693,54
Ennakkomaksut ja keskeneneräiset hankinnat	6 542 347,25	6 288 913,75
Aineelliset hyödykkeet	53 163 147,50	48 246 571,81
Sijoitukset		
Osakkuusyhteisöosakkeet ja -osuudet	1 568 966,07	1 582 122,35
Muut osakkeet ja osuudet sekä osakkeiden arvonorotukset	479 417,49	426 486,56
Muut lainasaamiset	121 737,51	115 091,53
Muut saamiset	24 345,45	76 342,22
Sijoitukset	2 194 466,53	2 200 042,65
PYSYVÄT VASTAAVAT	55 999 911,66	50 839 615,97
TOIMEKSIANTOJEN VARAT		
Valtion toimeksiannot	125 773,77	78 250,96
Lahjoitusrahastojen erityiskatteet	431 191,85	426 979,73
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	556 965,62	505 230,69
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus		
Aineet ja tarvikkeet	239 183,29	226 247,85
Muu vaihto-omaisuus	3 863,86	3 692,03
Vaihto-omaisuus	243 047,15	229 939,88
Saamiset		
Pitkäaikaiset saamiset		
Laskennalliset verosaamiset	7 918,42	3 952,77
Muut saamiset	5 182,35	4 554,30
Siirtosaamiset	29 475,36	19 725,73
Pitkäaikaiset saamiset	42 576,13	28 232,79
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	2 288 368,15	1 595 647,91
Lainasaamiset	20 924,87	10 864,69
Laskennalliset verosaamiset	23,64	0,00
Muut saamiset	782 199,74	675 262,29
Siirtosaamiset	491 484,31	786 035,83
Lyhytaikaiset saamiset	3 583 000,71	3 067 810,72
Saamiset	3 625 576,84	3 096 043,51
Rahoitusarvopaperit		
Osakkeet ja osuudet	170,51	219,65
Sijoitukset rahamarkkinainstrumenteihin	466,01	483,04
Joukkovelkakirjalainasaamiset	64 679,78	70 239,22
Muut arvopaperit	2 374,22	24 953,82
Rahoitusarvopaperit	67 690,51	95 895,73
Rahat ja pankkisaamiset	8 766 954,35	6 877 337,16
VAIHTUVAT VASTAAVAT	12 703 268,85	10 299 216,29
VASTAAVAA	69 260 146,13	61 644 062,94

VASTATTAVAA	2018	2017
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	15 061 194,75	15 061 194,75
Yhdistysten ja säätiöiden peruspääoma	4 296,97	4 296,97
Arvonkorotusrahasto	6 860,00	6 860,00
Muut omat rahastot	20 469,29	20 800,99
Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)	16 623 976,30	17 156 879,17
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	-2 545 829,82	-531 170,42
OMA PÄÄOMA	29 170 967,50	31 718 861,46
VÄHEMMISTÖOSUUDET	317 208,51	286 422,38
PAKOLLISET VARAUKSET		
Muut pakolliset varaukset	776 873,18	819 777,93
PAKOLLISET VARAUKSET	776 873,18	819 777,93
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT		
Valtion toimeksiannot	125 773,77	78 250,96
Lahjoitusrahastojen pääomat	723 120,21	774 547,50
Muut toimeksiantojen pääomat	3,20	2,40
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	848 897,18	852 800,87
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen vieras pääoma		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	17 483 752,89	12 056 115,40
Lainat julkisyhteisöiltä	724 567,38	1 004 942,13
Lainat muilta luotonantajilta	3 780 987,59	1 943 361,62
Pitkäaikainen korollinen vieras pääoma	21 989 307,86	15 004 419,15
Pitkäaikainen koroton vieras pääoma		
Muut velat	4 198 199,72	3 934 480,84
Laskennalliset verovelat	7 131,48	7 949,67
Pitkäaikainen koroton vieras pääoma	4 205 331,20	3 942 430,51
Pitkäaikainen vieras pääoma	26 194 639,06	18 946 849,66
Lyhytaikainen vieras pääoma		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	1 431 287,49	1 234 983,72
Lainat julkisyhteisöiltä	166 043,92	162 484,67
Lainat muilta luotonantajilta	93 037,38	12 393,38
Lyhytaikainen korollinen vieras pääoma	1 690 368,79	1 409 861,77
Lyhytaikainen koroton vieras pääoma		
Saadut ennakot	217 501,01	165 934,82
Ostovelat	4 252 565,27	3 569 250,34
Muut velat	701 557,18	710 354,47
Siirtovelat	4 808 064,54	2 906 623,32
Laskennalliset verovelat	281 503,93	257 325,93
Lyhytaikainen koroton vieras pääoma	10 261 191,93	7 609 488,88
Lyhytaikainen vieras pääoma	11 951 560,72	9 019 350,64
VIERAS PÄÄOMA	38 146 199,78	27 966 200,30
VASTATTAVAA	69 260 146,13	61 644 062,94

3.6 Konsernirahoituslaskelma

Konsernin rahoituslaskelma (EUR)	2018	2017
Toiminnan rahavirta	661 146,66	3 014 609,60
Vuosikate	992 251,41	2 961 622,76
Tilikauden verot	-66 026,44	-63 795,79
Tukorahoituksen korjaukset	-265 078,31	116 782,63
Investointien rahavirta	-8 373 970,54	-7 147 775,03
Investointimenot	-9 524 739,04	-8 525 674,43
Rahoitusosuudet investointimenoihin	260 678,20	850 373,21
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	890 090,30	527 526,19
Investointien rahavirta	-8 373 970,54	-7 147 775,03
Toiminnan ja investointien rahavirta	-7 712 823,87	-4 133 165,43
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset	45 350,78	44 054,20
Antolainasaamisten lisäykset	0,00	-28 790,09
Antolainasaamisten vähennykset	45 350,78	72 844,28
Antolainauksen muutokset		
Lainakannan muutokset	7 265 395,74	4 796 848,61
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	8 631 090,00	6 043 391,50
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-1 352 116,16	-1 253 948,53
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-13 578,10	7 405,64
Oman pääoman muutokset	-33 464,68	78 292,89
Muut maksuvalmiuden muutokset	2 296 954,01	839 561,03
Rahoituksen rahavirta	9 574 235,84	5 758 756,72
Rahavarojen muutos	1 861 411,97	1 625 591,29
Rahavarat 31.12.	8 834 644,86	6 973 232,89
Rahavarat 1.1.	6 973 232,89	5 347 641,59
Rahavarojen muutos	1 861 411,97	1 625 591,29

4 TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT

4.1 Tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot

4.1.1 Kunnan tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot

Jaksotusperiaatteet

Tulot ja menot on merkitty tuloslaskelmaan suoriteperusteen mukaisesti. Suoriteperusteesta poiketen verotulot on kirjattu niiden tilitysajankohdan mukaisesti ao. tilikaudelle.

Pysyvät vastaavat

Pysyvien vastaavien aineettomat ja aineelliset hyödykkeet on merkitty taseeseen hankintamenoon vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoilla ja investointimenoihin saaduilla rahoitusosuuksilla. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu ennalta laaditun poistosuunnitelman mukaisesti. Pälkäneen kunnan poistosuunnitelmaa muutettiin 8.2.2016 ja poistosuunnitelmaa on sovellettu vuoden 2015 tilinpäätöksestä lähtien. Poistosuunnitelman mukaiset suunnitelmapoistojen laskentaperusteet on esitetty tuloslaskelman liitetiedoissa kohdassa suunnitelman mukaisten poistojen perusteet.

Sijoitusten arvostus

Pysyvien vastaavien sijoitukset on merkitty taseessa hankintamenoon tai sitä alempaan arvoon. Arvostuksen perusteena on ollut hyödykkeen todennäköisesti tulevaisuudessa kerryttämä tulo tai sen arvo palvelutuotannossa.

Rahoitusomaisuus

Saamiset ja rahoitusomaisuus on merkitty taseeseen nimellisarvoon tai sitä alempaan todennäköiseen arvoon.

4.1.2 Konsernitilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot

Konsernitilinpäätöksen laajuus

Konsernitilinpäätökseen on yhdistelty tytäryhteisöt ja kuntayhtymät, joissa kunta on jäsenenä. Kiinteistö Oy Luopioisten Pienteollisuustalo on siirtynyt osakkuusyhtiöstä tytäryhtiöksi vuonna 2017.

Osakkuusyhteistöistä yhdistelemättä on jätetty asunto-osakeyhtiöt ja Kiinteistö Oy Pälkäneen Liikekeskus. Kunnalla on sääntöihin perustuva määräysvalta Pälkäneen Tauko osuuskunnassa. Osuuskunta on jätetty yhdistelemättä konserniin. Em. tahoja ei ole yhdistelty konserniin, koska niiden merkitys on riittävän vähäinen oikean ja riittävän kuvan antamiseksi konsernin toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta.

Konsernia koskeva taulukko on esitetty toimintakertomuksen kohdassa 1.8.1.

Laatimisperiaatteet

Vuoden 2018 konsernitilinpäätöksessä on siirretty ammatillisen koulutuksen yksikköhintarahoitusta yhteensä 216 167 euroa toimintatuotoista valtionosuuksiin konsernitilinpäätösyleisohjeen mukaisesti. Summa on muodostunut Koulutuskuntayhtymä Tavastia konsernin ja Valkeakosken koulutuskuntayhtymä konsernin yksikköhintarahoituksesta. Tähän perustuen myös liitetieto valtionosuuksien erittelystä on muutettu vastaamaan konserniyleisohjetta. Vertailuvuoden 2017

luvut on vastaavasti muutettu konsernituloslaskelmaan, siten että siirretty toimintatuotoista valtionosuuksiin 215 428 euroa.

Konsernitunnusluvuissa on vertailuvuoden 2017 henkilöstön lukumäärä korjattu.

Vuodelta 2017 esitettävään vertailutietoon konsernituloslaskelmasta ja –rahoituslaskelmasta on korjattu sairaanhoitopiirin ylijäämän palautuksen kirjanpitokäsittely.

Sisäiset liiketapahtumat

Konserniyhteisöjen keskinäiset tuotot ja kulut sekä saamiset ja velat on vähennetty sekä konserniyhteisöjen ja kunnan omistamien kuntayhtymien keskinäiset tuotot ja kulut sekä saamiset ja velat on vähennetty vähäisiä liiketapahtumia lukuun ottamatta.

Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset

Konsernitaseessa vapaaehtoiset ja verotusperusteiset varaukset sekä poistoero on jaettu vapaaseen omaan pääomaan ja laskennalliseen verovelkaan. Jako on otettu huomioon omistuksen eliminoinnissa, vähemmistöosuuksien erottamisessa sekä osakkuusyhteisöjen yhdistelemissä.

Vähemmistöosuudet

Vähemmistöosuudet on erotettu konsernin yli- ja alijäämästä konsernituloslaskelmassa sekä konsernin omasta pääomasta konsernitaseessa.

4.2 Tuloslaskelmaa koskevat liitetiedot

Liitetieto 6

Kunnan ulkoiset toimintatuotot tehtävälueittain	TP 2018	TP 2017
Hallintopalvelut	631 918	577 177
Talous- ja tukipalvelut	543 802	744 955
Maankäyttö ja kaavoitus	7 544	5 979
Elinvoimapalvelut	83 482	126 053
Sosiaali- ja terveyspalvelut	40 000	35 566
Sivistyspalvelut	761 537	786 082
Tekniset palvelut	1 540 826	1 524 583
Rakennus- ja ympäristöjaosto	84 591	84 400
Vesilaitos	1 142 946	1 081 119
Kunnan toimintatuotot yhteensä	4 836 646	4 965 915

Liitetieto 7

Verotulojen erittely	TP 2018	TP 2017
Kunnan tulovero	18 847 097	19 571 023
Osuus yhteisöveron tuotoista	1 191 653	1 341 238
Kiinteistövero	2 166 138	2 168 177
Verotulot yhteensä	22 204 888	23 080 438

Liitetieto 8

Valtionosuukalen erittely	TP 2018	TP 2017
Laskemalliset valtionosuudet		
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus	13 099 757	12 864 376
Verotuloihin perustuva valtionosuuden tasaus	4 143 294	4 323 632
Opetus ja kulttuuritoimen muut valtionosuudet	- 703 937	-686 935
Valtionosuudet yhteensä	16 539 114	16 501 073

Liitetieto 9

Palvelujen ostojen erittely	TP 2018	TP 2017
Asiakaspalvelujen ostot	25 850 746	22 881 405
Muiden palvelujen ostot	3 913 385	5 940 875
Kunnan palvelujen ostot yhteensä	29 764 131	28 822 280

Liitetieto 11 – Selvitys suunnitelman mukaisten poistojen perusteista kunnan tilinpäätöksessä

Poistojen määrittämiseen on käytetty ennalta laadittua poistosuunnitelmaa. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden hankintamenoista arvioidun taloudellisen käyttöiän mukaan.

Arvioidut poistoajat ja poistomenetelmät ovat:

Aineettomat oikeudet	Tasapoisto 5-20 vuotta
Muut pitkävaikutteiset menot	Tasapoisto 2 – 5 vuotta
Rakennukset ja rakennelmat	Tasapoisto 10 - 30 vuotta
Kiinteät rakenteet ja laitteet	
Kadut, tiet, torit ja puistot	Tasapoisto 15 vuotta
Muut kiinteät rakenteet ja laitteet	Tasapoisto 10 – 30 vuotta
Koneet ja kalusto	Tasapoisto 3 – 15 vuotta
Rakennusten peruskorjaukset	Tasapoisto 10 – 30 vuotta hankekohtaisesti

Liitetieto 12

Pakollisten varauksien muutokset	Konserni		Kunta	
	TP 2018	TP 2017	TP 2018	TP 2017
Eläkevastuu 1.1	0,00	0,00	0,00	0,00
Lisäykset tilikaudella	0,00	0,00	0,00	0,00
Vähennykset tilikaudella	0,00	0,00	0,00	0,00
Eläkevastuu 31.12.	0,00	0,00	0,00	0,00
Potilasvakuutusmaksu 1.1.	661 472,70	681 876,28	0,00	0,00
Lisäykset tilikaudella	101 520,99	22 955,57	0,00	0,00
Vähennykset tilikaudella	0,00	-43 359,15	0,00	0,00
Potilasvakuutusmaksu 31.12.	762 993,69	661 472,70	0,00	0,00
Muut pakolliset varaukset 1.1.	158 305,23	32 245,63	0,00	0,00
Lisäykset tilikaudella	6 426,90	150 000,00	0,00	150 000,00
Vähennykset tilikaudella	-150 852,65	-23 940,40	-150 000,00	0,00
Muut pakolliset varaukset 31.12.	13 879,	158 305,23	-150 000,00	150 000,00

Liitetieto 13

Pysyvien vastaavien hyödykkeiden myyntivoitot ja -tappiot	Konserni		Kunta	
	TP 2018	TP 2017	TP 2018	TP 2017
Muut toimintatuotot				
Maa- ja vesialueiden myyntivoitot	247 923,57	111 141,06	247 923,57	111 138,06
Osakkeiden myyntivoitot	1 437,28	1 821,81	0,00	1 808,00
Rakennusten myyntivoitot	16,10	71,06	0,00	0,00
Muut myyntivoitot	347,93	65 105,72	0,00	0,00
Myyntivoitot yhteensä	249 724,88	178 139,65	247 923,57	112 946,06
Muut toimintakulut				
Käyttöomaisuuden myyntitappiot, maa-alueet	0,00	0,00	0,00	0,00
Käyttöomaisuuden myyntitappiot, osakkeet	0,00	9 798,53	0,00	0,00
Käyttöomaisuuden myyntitappiot, rakennukset	0,00	33 426,52	0,00	32 641,97
Käyttöomaisuuden myyntitappiot, muut	-16 370,90	185 585,68	0,00	0,00
Myyntitappiot yhteensä	-16 370,90	228 810,73	0,00	32 641,97

Liitetieto 15

Osinkotuottojen ja peruspääoman korkojen ja pääoman palautuksen erittely	Konserni		Kunta	
	TP 2018	TP 2017	TP 2018	TP 2017
Osinkotuotot muista yhteisöistä	8 057	1 920	8 057	1 920
Peruspääoman korot kuntayhtymiltä	73 182	73 182	73 182	73 182
Pääoman palautus kuntayhtymältä	290 100	290 100	290 100	290 100
Osinkotuotot ja peruspääoman korkotuotot yhteensä	371 339	365 202	371 339	365 202

Liitetieto 16

Erityy poistoeron muutoksista	TP 2018	TP 2017
Investointivaraukseen liittyvä poistoeron muutos	-340 415	595 741
Poistoeron muutokset yhteensä	-340 415	595 741

4.3 Tasetta koskevat liitetiedot

4.3.1 Taseen vastaavia koskevat liitetiedot

Liitetieto 18

Arvonkorotukset	Konserni		Kunta	
	TP 2018	TP 2017	TP 2018	TP 2017
Maa- ja vesialueet				
Arvo 1.1	0,00	543,67	0,00	0,00
Arvonkorotukset	0,00	0,00	0,00	0,00
Arvonkorotusten purku	0,00	0,00	0,00	0,00
Arvo 31.12	0,00	543,67	0,00	0,00
Rakennekset	0,00	4 872 587,86	0,00	0,00
Arvonkorotusten muutos*	0,00	-174 270,53	0,00	0,00
Arvo 31.12	0,00	4 698 317,33	0,00	0,00
Arvonkorotukset yhteensä 31.12.	0,00	4 698 861,00	0,00	0,00

Liitteistö 19. Pysyvät vastaavat	Aineettomat hyödykkeet				Aineelliset hyödykkeet				KAIKKI YHTEENSÄ
	Aineettomat oikeudet	Muut pitkä- vaikutteiset menot	Yhteensä	Maan-alueet	Rakennukset	Kiinteät rakennet ja laitteet	Koneet ja kalusto	Kokonaismuut hankinnat	
Poistamaton hankintameno 1.1.	+ 56 447,69	66 675,18	123 122,87	5 159 413,68	15 989 262,12	9 995 498,56	161 812,53	2 730 387,46	34 036 374,35
Lisäykset tilikauden aikana	+	0,00	0,00	63 760,00	2 656 871,26	620 007,43	204 807,40	1 022 301,60	4 567 747,69
Rahoitusosuudet tilikaudella	-	0,00	0,00	24 716,43	163 439,00	92 936,20	4 303,00		260 678,20
Vilheennykset tilikauden aikana	-	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00		24 716,43
Siirrot erien välillä	+-	100 000,00	100 000,00	2 538 599,07	2 538 599,07	38 777,52	-17 211,00	-2 660 165,59	-100 000,00
Tilikauden poisotot	-	25 390,42	57 795,22	1 442 109,14	1 442 109,14	790 220,51	107 588,58	2 339 918,23	2 397 713,45
Arvonlaskukset ja niiden palaut	-	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00		0,00
Poistamaton hankintameno 31.12.	24 042,89	141 284,76	165 327,65	5 198 457,25	19 579 184,31	9 771 126,80	237 517,35	1 092 523,47	36 044 136,83
Arvonkorotukset	+	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Kirjanpito- ja tasearvo 31.12.	24 042,89	141 284,76	165 327,65	5 198 457,25	19 579 184,31	9 771 126,80	237 517,35	1 092 523,47	36 044 136,83
Olennaiset lisäpoistot									
Erittely olennaisista lisäpoistoista	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Pysyvät vastausten sijoitukset	Osakkeet ja osuudet				Jvk-, muut laina- ja muut saamiset				Yhteensä
	Osakkeet konserni- yhtiöt	Osakkeet omistusyht. yhteisöt	Kuntayhty- misoosuudet	Muut osuudet	Jvk- saamiset	Saamiset konserni- yhteisöt	Saamiset kunta- yhtymät	Saamiset muut yhteis- öt	
Poistamaton hankintameno 1.1.	1 560 389,33	1 457 456,18	3 071 841,29	229 423,58	0,00	137 039,87	0,00	111 814,18	248 854,05
Lisäykset	+ 315 729,00			2 161,00					0,00
Vilheennykset	-			0,00		17 691,58			17 691,58
Siirrot erien välillä	-			0,00		0,00			0,00
Hankintameno 31.12.	1 876 118,33	1 457 456,18	3 071 841,29	231 584,58	0,00	119 348,29	0,00	111 814,18	231 162,47
Arvonlaskukset	-	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Arvonkorotukset	+	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Kirjanpitoarvo 31.12.	1 876 118,33	1 457 456,18	3 071 841,29	231 584,58	0,00	119 348,29	0,00	111 814,18	231 162,47

Litetieto 20 – 22 Omistuksia muissa yhteisöissä koskevat litetiedot

Omistukset muissa yhteisöissä	Kotipaikka	Omistusosuus		Kuntakonsernin osuus (€EUR)		
		Kunta	Konserni	omasta pääomasta	vieraasta pääomasta	tilikauden voitosta / tappiosta
Tytiryhteisöt						
Pätkänen Asuntotuotanto Oy	Pätkäne	100,0 %	100,0 %	828	1 613	0
Pätkänen Aluelämpö Oy	Pätkäne	100,0 %	100,0 %	793	1 613	91
Pätkänen Valokuitu Oy	Pätkäne	100,0 %	100,0 %	-14	5 193	-255
Kiinteistö Oy Luopioisten Pienteollisuustalo	Pätkäne	78,0 %	78,0 %	106		2
Kuntayhtymät						
Pirkanmaan sairaanhoitopiiri	Tampere	1,9 %	1,9 %	3 741	9 498	-48
Valkeakosken seudun koulutus kuntayhtymä	Valkeakoski	1,6 %	1,6 %	191	27	-9
Pirkanmaan liitto	Tampere	1,3 %	1,3 %	19	108	0
Koulutuskeskuntayhtymä Tavastia	Hämeenlinna	0,2 %	0,2 %	69	17	0
Osakkuusyhteisöt						
Luopioisten vesihuolto Oy	Pätkäne	42,5 %	42,5 %	0	0	0
Osakkuusyhteisöt, keskinäinen kiinteistöosakeyhtiö, ei yhdistelty konsernitilinpäätökseen						
Kiinteistö Oy Pätkänen Liikekeskus *	Pätkäne	20,0 %	20,0 %	395	1	0
Osakkuusyhteisöt, asunto-osakeyhtiöt, ei yhdistelty konsernitilinpäätökseen						
As Oy Rantakukkia	Pätkäne	26,5 %	26,5 %	76	1	0
As Oy Luopioisten Retkitie *	Pätkäne	25,7 %	25,7 %	81	1	0
As Oy Aitoonrivi *	Pätkäne	26,6 %	26,6 %	65	1	0
As Oy Luopioisten Retkipiiritti *	Pätkäne	21,1 %	21,1 %	71	1	0
As Oy Kyläkantola *	Pätkäne	37,1 %	37,1 %	109	0	0
As Oy Tiilivakki *	Pätkäne	40,2 %	40,2 %	150	0	0
As Oy Luopioisten Kokinrivi *	Pätkäne	31,5 %	31,5 %	152	0	0

*vuoden 2017 tilinpäätöstiedot, koska uudempiä tilinpäätöksiä ei saatavilla

Litetieto 23

Saamisten erittely Kunta	TP 2018		TP 2017	
	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset
Saamiset tytäryhteisöiltä				
Myyntisaamiset	0,00	14 220,34	0,00	0,00
Lainasaamiset	91 648,29	0,00	109 339,87	0,00
Muut saamiset	27 700,00	0,00	27 700,00	0,00
Siirtosaamiset	0,00	9 480,77	0,00	7 371,85
Yhteensä	119 348,29	23 701,11	137 039,87	7 371,85
Saamiset kuntayhtymiltä, joissa kunta on jäsenenä				
Myyntisaamiset	0,00	247,50	0,00	337,00
Siirtosaamiset	0,00	73 182,16	0,00	73 182,16
Yhteensä	0,00	73 429,66	0,00	73 519,16
Saamiset yhteensä	119 348,29	97 130,77	137 039,87	80 891,01

Liitetieto 24

Siirtosaamisiin sisältyvät olennaiset erät	Konserni		Kunta	
	TP 2018	TP 2017	TP 2018	TP 2017
Lyhytaikaiset siirtosaamiset				
Tulojäämät				
Siirtyvät korot	0,00	0,00	0,00	0,00
Kelan korvaus työterveyshuollosta	89 618,04	87 305,96	40 000,00	46 000,00
EU-tuet ja avustukset	0,00	0,00	0,00	0,00
Työttöm ja tapaturmamaksun pal.	18 823,51	28 240,68	18 823,51	28 240,68
Muut tuet ja avustukset	59 916,45	107 940,02	100 316,61	171 324,79
Kangasalan kunta sote-palv. palaut.	0,00	247 693,00	0,00	247 693,00
Muut tulojäämät	341 949,82	242 371,21	0,00	0,00
Lyhytaikaiset siirtosaamiset yhteensä	510 307,82	713 550,87	159 140,12	493 258,47

4.3.2 Taseen vastattavia koskevat liitetiedot

Liitetieto 25

Oman pääoman erittely	Konserni		Kunta	
	TP 2018	TP 2017	TP 2018	TP 2017
Peruspääoma 1.1.	15 065 491,72	15 059 556,95	15 061 194,75	15 061 194,75
Lisäykset		5 934,77	0,00	0,00
Vähennykset		0,00	0,00	0,00
Peruspääoma 31.12.	15 065 491,72	15 065 491,72	15 061 194,75	15 061 194,75
Arvonkorotusrahasa 1.1.	6 860,00	6 860,00	0,00	0,00
Lisäykset	0,00	0,00	0,00	0,00
Vähennykset	0,00	0,00	0,00	0,00
Arvonkorotusrahasa 31.12.	6 860,00	6 860,00	0,00	0,00
Muut omat rahastot				
Vahinkorahaston pääoma 1.1.				
Muut omat rahastot yhteensä 1.1.	20 800,99	21 170,79	0,00	0,00
Lisäykset		0,00	0,00	0,00
Vähennykset	331,70	369,80	0,00	0,00
Muut omat rahastot yhteensä 31.12.	20 469,29	20 800,99	0,00	0,00
Edellisten tilikausien ylijäämä 1.1.	16 623 976,30	17 367 806,25	10 796 887,67	10 440 765,56
Aikaisempiin tilikausiin liittyvät korjaukset		-210 927,08	0,00	0,00
Edellisten tilikausien ylijäämä 31.12.	16 623 976,30	17 156 879,17	10 796 887,67	10 732 590,53
Tilikauden yli-/alijäämä	- 2 545 829,82	-531 170,42	- 1 490 526,68	64 297,14
Oma pääoma yhteensä	29 170 967,50	31 718 861,46	24 367 555,74	25 858 082,42

Liitetieto 27

Pitkäaikaiset velat (yli viisi vuotta), kunta	TP 2018		TP 2017	
	Velan osuus, joka erääntyy 1.1.2023 jälkeen			
Lainat rahoituslaitoksilta	6 823 345,92		4 403 344,60	
Lainat julkisyhteisöiltä	14 658,24		34 107,12	
Pitkäaikaiset velat yhteensä	6 838 004,16		4 437 451,72	

Liitetieto 29

Pakolliset varaukset	Konserni		Kunta	
	TP 2018	TP 2017	TP 2018	TP 2017
Potilasvahinkovakuutusmaksuvastuu	762 993,69	661 472,70	0,00	0,00
Muut pakolliset varaukset	13 879,48	158 305,23	0,00	150 000,00
Yhteensä	776 872,87	819 777,93	0,00	150 000,00

Liitetieto 30

Vieras pääoma Kunta	TP 2018		TP 2017	
	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset
Velat tytäryhteisöille				
Ostovelat	0,00	42 389,48	0,00	37 634,89
Yhteensä	0,00	42 389,48	0,00	37 634,89
Velat kuntayhtymille, joissa kunta on jäsenenä				
Ostovelat	0,00	16 959,00	0,00	59 862,06
Yhteensä	0,00	59 348,48	0,00	59 862,06
Vieras pääoma yhteensä	0,00	59 348,48	0,00	97 496,95

Liitetieto 32

Muiden velkojen erittely	Konserni		Kunta	
	TP 2018	TP 2017	TP 2018	TP 2017
Muut velat				
Liittymismaksuvelat	4 198 199,72	3 821 377,21	3 476 975,60	3 403 383,70
Yhteensä	4 198 199,72	3 821 377,21	3 476 975,60	3 403 383,70

Liitetieto 33

Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät	Konserni		Kunta	
	TP 2018	TP 2017	TP 2018	TP 2017
Lyhytaikaiset siirtovelat				
Menojäämät				
Palkkojen ja henkilösivukulujen jaksotukset	2 768 084,23	2 380 406,90	1 028 350,96	1 006 657,40
Korkojaksotukset	38 617,78	51 875,85	26 854,20	18 110,55
Valtionosuuspalautukset ja ennakot	0,00	0,00	0,00	0,00
Muut menojäämät	1 942 104,26	457 466,14	1 488 125,26	7 188,90
Lyhytaikaiset siirtovelat yhteensä	4 748 806,27	2 889 748,89	2 543 330,42	1 031 956,85

4.4 Vakuuksia ja vastuusitoumuksia koskevat liitetiedot

Liitetieto 38

Leasingvastuiden yhteismäärä	Konserni		Kunta	
	TP 2018	TP 2017	TP 2018	TP 2017
Vuokravastuut	1 363 562,50	1 359 519	0	0
Seuraavalla tilikaudella maksettavat	453 291,35	374 336	0	0
Leasingvastuut yhteensä	594 758,74	574 207	224 162,90	260 073
Seuraavalla tilikaudella maksettavat	196 235,58	212 697	114 959,16	141 086
Siitä kiinteistöihin liittyvät rahoitusleasingvastuut	20 986,92	23 724	20 986,92	23 724
Yhteensä	1 958 321,24	1 933 726	224 162,90	260 073

Liitetieto 39

Vastuusitoumukset	Konserni		Kunta	
	TP 2018	TP 2017	TP 2018	TP 2017
Takaukset samaan konserniin kuuluvien yhteisöjen puolesta				
Alkuperäinen pääoma	5 825 885,04	4 325 885,04	5 825 885,04	4 325 885,04
Jäljellä oleva pääoma	5 344 836,42	3 936 832,31	5 344 836,42	3 936 832,31
Takaukset muiden puolesta				
Alkuperäinen pääoma	2 754 810,94	2 841 697,50	2 754 810,94	2 841 697,50
Jäljellä oleva pääoma	1 703 610,94	1 921 897,50	1 703 610,94	1 921 897,50
Yhteensä	7 048 447,36	13 026 312,35	7 048 447,36	13 026 312,35

Liitetieto 40

Vastuu Kuntien takauskeskuksen vastuista	TP 2018	TP 2017
Kunnan osuus takausvastuista 31.12.	37 490 521	37 099 006
Kunnan osuus rahastosta 31.12.	24 086	24 519

Liitetieto 41

Muut taseen ulkopuoliset järjestelyt	Konserni		Kunta	
	TP 2018	TP 2017	TP 2018	TP 2017
Arvonlisäverotuksen palautusvastuu	82 853	28 100		
Muut vastuusitoumukset				
Alkuperäinen pääoma	0	0	0	0
Jäljellä oleva pääoma	0	0	0	0
Sopimusvastuut		156 182		
Maankäyttösopimuksista kunnalle aiheutuvat velvoitteet	2 229 700	4 872 100	2 229 700	4 872 100
Seuraavalle tilikaudelle kohdistuva osuus	56 100	2 698 500	56 100	2 698 500
Sopimuksiin sisältyvät lunastusvelvoitteet	0	10 314	0	0

4.5 Henkilöstöä, tilintarkastajan palkkiota ja intressitahotapahtumia koskevat liitetiedot

Liitetieto 44

Luottamushenkilön palkkiolista perityt ja tilitetyt luottamushenkilömaksut	TP 2018	TP 2017
Pälkäneen Kokoomus	1 577,49	1 612,35
Suomen Sosialidemokraattinen Puolue	1 730,93	1 592,37
Suomen Keskusta	1 210,06	1 485,40
Pälkäneen Vihreät	696,75	441,30
Aitoon Kokoomus	815,25	685,25
Luopioisten Kokoomus	491,63	332,13
Pälkäneen Perussuomalaiset	10,40	288,90
Tilitetyt luottamushenkilömaksut yhteensä	6 532,51	6 437,70

Liitetieto 45

Tilintarkastajan palkkio	TP 2018	TP 2017
KPMG Oy Ab PWC Julkistarkastus Oy Tilintarkastuspalkkiot	7 110,00	7 056,00
Palkkiot yhteensä	7 110,00	7 056,00

Liitetieto 46 – Tiedot kunnan ja sen intressitahoihin kuuluvien välisistä liiketoimista

Pälkäneen kunnan ja Pälkäneen Valokuitu Oy:n väliset liiketoimet:

- Pälkäneen kunta on tilikaudella antanut Pälkäneen Valokuitu Oy:lle tukea 84 271,00 euroa. Tuki perustuu lakiin laajakaistarakentamisen tuesta haja-asutusalueille 1186/2009, joka edellyttää kunnan sitoutuvan valtiontukea vastaavan osuuteen laajakaistarakentamisen tukikelpoisista kustannuksista. sekä 315 729,00 euroa sijoitetun oman pääoman rahastoon.
- Pälkäneen kunta on myöntänyt Pälkäneen Valokuitu Oy:lle omavelkaisia takauksia 29.11.2018
1 500 000 euron lainalle. Lainan takauksesta peritään takausprovisiota Euroopan komission ja De minimis-tuista annetun ohjeistuksen mukaisesti.

Pälkäneen kunnan ja muiden intressitahojen väliset liiketoimet:

- Kunnan keskeisissä luottamushenkilöissä on yritystoiminnassa mukana olevia henkilöitä. Kaikki mahdolliset hankinnat tehdään tavanomaisilla ehdoilla ja hankintalakia ja kunnan hankintaohjeita noudatetaan.

Liitetieto 48

Henkilöstön lukumäärä 31.12. toimialoitain	TP 2018			TP 2017		
	Kokoalk.	Osa-alk.	Työllistetyt	Kokoalk.	Osa-alk.	Työllistetyt
Hallintopalvelut	17	7	10	9	8	9
Maankäyttö ja kaavoitus	1			1		
Talous- ja tukipalvelut	35	4	2	32	3	1
Elinvoimapaalvelut	6	1		4	1	1
Sivistyskeskus	137	39		139	31	
Tekniset palvelut	17			18	1	
Yhteensä	213	51	12	203	12	11

5 PÄLKÄNEEN VESIHUOLTOLAITOKSEN ERIYTETTY TILINPÄÄTÖS

5.1 Toimintakertomus

Pälkäneen vesihuoltolaitos on luonteeltaan kirjanpidollinen taseyksikkö, joka on eriytetty kunnan kirjanpidossa. Taseyksikkö noudattaa tasejatkuvuutta ja se pidetään kuitenkin talousarviossa kunnan muiden tehtävien yhteydessä. Vesihuoltolaitoksen tavoitteena on turvata kuntalaisille hyvä ja laadukas juomavesi sekä varmistaa ympäristön puhtaus laadukkaalla puhdistamotoiminnalla.

Vesihuoltolaitoksen toiminta oli edellisvuosiin verrattuna rauhallista. Verkostossa aiempina vuosina tehdyt saneeraustoimenpiteet alkavat näkyä ongelmien vähenemisenä ja pumppaamoille suunniteltu huolto- ja saneerauskierron alkaa näkyä entistä enemmän ongelmien vähenemisenä. Suunnitellut investoinnit eivät toteutuneet odotetulla tavalla, usean investointikohteen toteutumisen esteenä oli kaavoituksen keskeneräisyys. Myös putkistosaneerauksille varattu investointiraha jäi käyttämättä, syy tähän on nykyisen verkoston tilanne. Vesihuoltolaitoksen verkosto on täysin muoviputkea, tämä vaikeuttaa osaltaan putkistosaneerauksia. Vuoden 2018 keskityttiin suunnittelemaan seuraavana vuonna saneerattavia linjoja.

Talous

Talouden osalta vesilaitoksen tuotot toteutuivat täysin, mutta viemärlaitoksen tuottojen toteutuminen ei toteutunut budjetoidusti. Pälkäneen kunnan hankintakielto tuotti vesihuoltolaitoksella tulosta ja toimintakulut toteutuivat 141 001 euroa budjetoitua pienempänä. Vesihuoltolaitokselle tehtiin vuoden 2017 aikana pakollinen varaus Aitoon puhdistamon purkuun liittyen. Tarjoukset olivat ennakoitua matalammat ja toteutuneen kustannusten ylittävä osuus pakollisen varauksen purusta vähentää kirjanpidollisesti viemärlaitoksen ostopalveluita. Hankintakielto ja purun purkaminen eivät kuitenkaan nostaneet vesihuoltolaitoksen tulosta ylijäämäiseksi, vaan tulos jäi alijäämäiseksi. Vuoden 2018 loppupuoliskolla tehdyn perusmaksujen korotuksen odotetaan nostavan 2019 tuloksen ylijäämäiseksi.

5.1.1 Hallinto ja organisaatio

Pälkäneen vesihuoltolaitos on kunnan omistama vesihuoltolaitos ja kuuluu osaksi Pälkäneen kuntaa. Vesihuoltolaitoksen asiat päätetään Pälkäneen kunnan teknisessä lautakunnassa ja vesihuoltolaitos on osa teknisen toimen yksikköä.

Henkilöstö

Vesihuoltolaitoksella on vesihuollon työnjohtaja ja kaksi vesihuoltolaitoksen hoitajaa. Lisäksi vesihuoltolaitoksen toiminnassa on mukana tekninen suunnittelujohtaja ja tekninen johtaja. Tekninen suunnittelujohtaja vastaa suunnittelun ohella vesihuoltolaitoksen taloudesta, kilpailutuksesta ja laitosten saneeraustöiden valvonnasta. Tekninen johtaja vastaa vesihuoltolaitoksen verkoston rakennuttamisen valvonnasta uudis- ja saneerauskohteissa. Vesihuollon työnjohtaja toimii vesihuoltolaitoksen hoitajien työnjohtajana ja valvoo yhdessä teknisen johtajan ja teknisen suunnittelujohtajan kanssa töiden etenemistä laitosten ja verkoston uudis- ja saneerauskohteissa.

Pääsääntöisesti käyttötoiminta saadaan hoidettua omalla henkilöstöllä, mutta lomien, sairastapausten yms. sattuessa joudutaan käyttämään tekniseltä toimelta koulutettuja apuhenkilöstöä. Lisäksi vesihuoltolaitoksella on käytössä tarvittaessa ostopalveluna yksi ulkopuolinen koulutettu työntekijä tekemään hätätyötä vesihuoltolaitokselle.

5.1.2 Olennaiset tapahtumat ja muutokset toiminnassa ja taloudessa

Verkoston vesivuodoista puolet oli ulkopuolisen aiheuttamia ja olisi voitu estää ennakoivilla toimilla. Kokonaisuudessa ongelmien määrä pysyi maltillisena. Vuoden 2018 aikana korjattiin vuotoja 6 kpl, avattiin viemäritukoksia 4 kpl ja muita ongelmia oli 3kpl. Muissa ongelmissa haittaavimmat olivat Luopioisten jätevedenpuhdistamon mittausongelma ja Mieliäntien pumppaamon ongelmien jatkuminen vuoden 2018 aikana verkoston hajoamisella. Mieliäntien pumppaamon ongelmien estämiseksi pumppaamolle hankittiin taajuusmuuttajat, joilla muutettiin pumppaustapaa rauhallisemmaksi.

Vesihuoltolaitoksen suurin yksittäinen investointi oli Roholan kunnallistekniikka. Roholan kunnallistekniikan rakentaminen jatkuu vuoden 2019 aikana.

Uutta verkostoa tehtiin vuoden 2018 aikana noin 2307 metriä vesijohtoa ja 1902 metriä jätevesijohtoa. Saneerauksia ei juurikaan tehty, vaan vuoden 2018 aikana pääasiassa keskityttiin saneerauksien suunnitteluun. Vuoden 2018 hukkavesiprosentti on noin 29.9 % ja puhdistamoille tuleva huleveden osuus oli noin 37 %. Hukkavesiprosentti ja hulevedenosuus pienentyivät molemmat, mikä on merkki onnistuneista saneerauksista edellisvuosien aikana.

Valtuusto hyväksyi toiminta-alueet vuoden viimeisessä valtuustossa. Toiminta-alueiden laajentuminen tuo lisää liittyjiä vesihuoltolaitoksen verkostoon vuoden 2019 aikana. Vesihuoltolaiton 10 § mukaan toiminta-alueella oleva kiinteistö on liitettävä laitoksen vesijohtoon ja jätevesiviemäriin. Samassa yhteydessä hyväksyttiin vesihuollon kehittämissuunnitelmat. Kehittämissuunnitelmissa esitetään vesihuollon painopisteet, keskeiset tavoitteet ja keskeiset strategiat 5-30 vuoden aikaväliltä vesihuollon kehittymisen kannalta. Kehittämissuunnitelma ei ole laillisesti sitova asiakirja ja suunnitelmassa esitetyt toimenpiteet eivät ole pakollisia

Puhdistamon purku ja pakollisen varauksen purku suoritettiin vuoden 2018. Saadut tarjoukset olivat selkeästi kustannusarviota alemmat. Tarjousten alhaisuus vaikutti talouteen viemärlaitoksen puolella, kun toteutuneen kustannusten ylittävä osuus pakollisen varauksen purusta vähentää kirjanpidollisesti viemärlaitoksen ostopalveluita.

Vuonna 2017 saatu Harhalan vedenottamon ottolupa ei ole käytössä ja vedenottoa ei ole kasvatettu vuoden 2018 aikana. Luvassa olevat ehdot/vaateet tuovat laitokselle vuotuisesti paljon työtä ja lisäkustannuksia. Tulevana vuonna ratkaistaan, onko todellista tarvetta ottaa lupaa käyttöön, koska poikkeusoloissa vettä saadaan ottaa kuitenkin enemmän poikkeusolosta johtuen ja lupa ei vaikuta nykyiseen käyttöön.

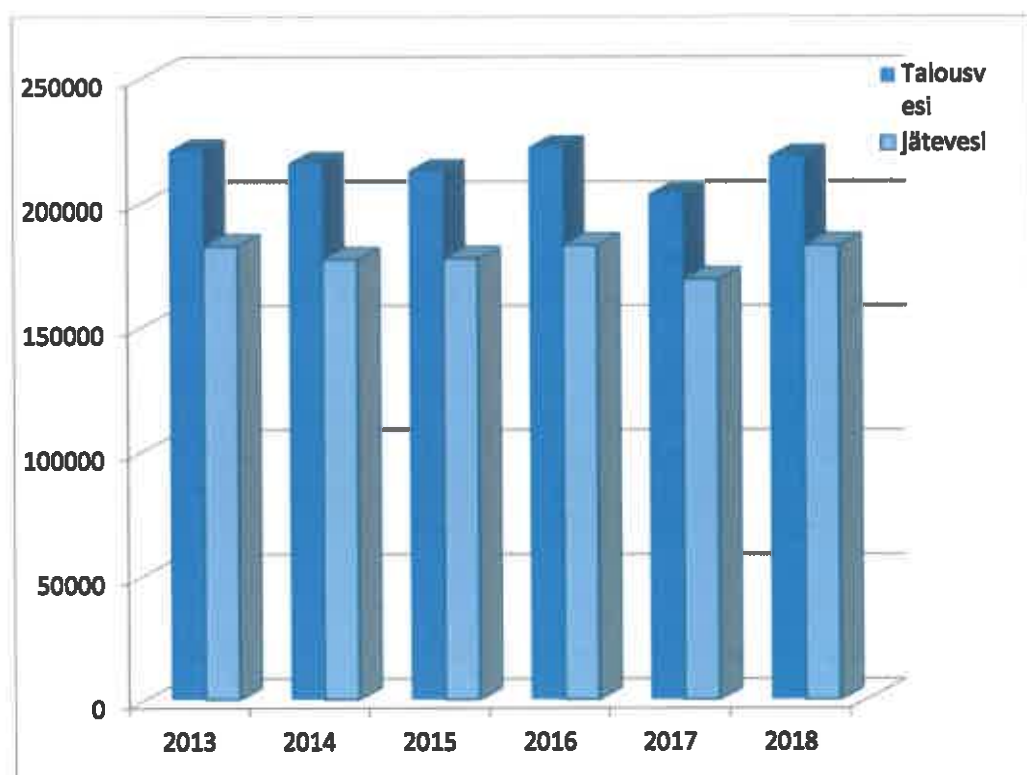
	2018	2017	2016
Lilkevalhto (eur)	1 219 357,56	1 145 831,05	927 729
Toimintakulut (eur)	615 754,10	900 934,34	954 252
Verkostoon liitetyt kiinteistöt (kpl)	1805	1 779	1 760
Laskutus (m³)			
- Vesi	218 424	203 182	222 045
- Jätevesi	182 414	168 741	182 489
Verkostopituudet (km)			
- Vesijohto	221,98	219,67	211,3
- Jätevesiviemäri	111,49	109,59	109,4

Pälkäneen vesilaitoksen toiminta-alueella verkostoon johdettu kokonaisvesimäärä (m³/a)			
- Kinnala	149 444	142 716	147 550
- Harhala	76 325	76 325	72 778
- Aitoo	60 131	58 524	61 397
- Luopioinen	26 074	26 306	23 382
YHTEENSÄ	311 974	303 871	305 107
Pälkäneen kunnan verkostoon vastaanotettu jätevesi (m³/a)			
-Tommola	245 690	238 119	202 938
-Luopioinen	41 761	45 674	42 375
-Rautajärvi	4909	4 022	4 083
-Aitoo *			
-Sappee *			
YHTEENSÄ	292 360	287 815	249 396
* Sappeen ja Aitoon puhdistamoiden toiminta loppui 2016 vuoden alkana ja jätevedet johdettiin Pälkäneelle			

Toiminnan tunnuslukutaulukko

		2018	2017	2016	2015	2014	2013
Vesilaitos	Laskutettu talousvesimäärä m ³	218 424	203 182	222 045	212 561	215 645	220 642
	Talousveden käyttömaksu eur/m ³ (alv 0 %)	2,01	1,7	1,39	1,39	1,33	1,2
Viemärlaitos	Laskutettu jätevesimäärä m ³	182 414	168 741	182 489	177 095	176 760	182 076
	Jäteveden käyttömaksu eur/m ³ (alv 0 %)	2,96	2,61	2,26	2,26	2,06	1,9

Myydyt vesimäärät



Myydyt vesimäärät m³

5.1.3 Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Verkosto

Vesihuoltolaitoksen käyttömaksujen nostaminen on vähentänyt myytävän veden määrää, mutta uudet liittyjät ovat nostaneet myytävän veden osuuden lähes vuoden 2016 tasolle. Myytävän veden määrän nouseminen on vähentänyt osassa verkoston osia viemäritukoksia, mutta osassa viemäriverkostoa tukoksia on ollut normaalia enemmän. Viemäriverkoston saneerausta varten on syytä tehdä vuotovesiselvitys, jolla voidaan arvioida järkevästi ja kustannustehokkaasti saneerausten oikeat kohteet. Verkoston saneerausta on jatkettava, jotta saadaan kirittyä kiinni saneerausvelkaa. Kiireellisemmät korjaukset vesijohdoille on nyt tehty ja saneerauksien suunnittelua tulee jatkaa siten, että seuraavina vuosina saman urakan aikana saneerataan vesi- ja viemärijohdot. Saneeraussuunnitelman yhteydessä on hyvä huomioida kunnan tulevaisuudennäkymät ja verkoston mahdollinen suurentamisen tarve. Verkoston kestävyyttä varten vesihuoltolaitoksella on käytössään vesi- ja viemärijohdoille mallintamisohjelma. Saneeraussuunnitelmassa on syytä ottaa huomioon Pirkanmaan ELY-keskuksen tekemä päätös pohjavesien rajauksesta. Uusi pohjavesialue rajautuu Kostianvirtaan saakka, jolloin Pälkäneen viemäriverkostosta Onkkaalan alueella melkein puolet on pohjavesialueella.

Sapteen alueen laajentuminen tulee olemaan lähitulevaisuuden haaste. Sapteen alueella olevien rakennuskieltoalueiden vapautuminen tulee lisäämään vesihuollon laajentamispaineita Sapteen alueelle.

Laitokset

Vedenottamot ja kaivot ovat Pälkäneellä kohtuullisessa kunnossa. Luopioisten vedenottamo tulee saneerauskohteeksi seuraavan kahden vuoden aikana ja sitä varten on tehtävä saneeraussuunnitelma vuoden 2019 aikana. Lisäksi laitoksilla on syytä selvittää sähköistyksen ja automaation uusimisen tarve. Automaation osalta laitoksilla on ennakoitavissa ongelmia saatavuuden kanssa, jos automaation osat hajoavat.

Aitoon uuden kaivon projektia tulee edistää selvittämällä pohjavedenvirtaussuunnat ja lisäämällä pohjaveden mittaamista varten pohjavesiputkia. Pohjaveden virtaussuuntien selvittämisen ja pohjavesiputkien asentamisen jälkeen projektia voidaan jatkaa koepumppauksilla ja luvittamisella.

Pälkäneen vesitornille on syytä tehdä kuntotutkimus ja saneeraussuunnitelma. Vesitorni alkaa iällisesti olla saneerauskunnossa ja vesitornin julkisivussa on nähtävillä selkeästi saneerauksen tarvetta.

Pälkäneen vesihuoltolaitoksen puhdistamot toimivat tällä hetkellä ympäristölupavaatimusten mukaisesti, tulevaisuuden saneeraustarpeet tulevat olemaan puhdistamoiden sähköissä ja automaatioissa. Automaatio alkaa olla ikänsä päässä ja uusia vastaavia laitteita ei löydy hajonneiden tilalle. Ympäristölupien mahdollisten tiukentumisten jälkeen laitosten saneeraukset ovat mahdollisia ja silloin tulee mietittäväksi, saneerataanko vanha laitos vai tuodaanko yhdyslinjalla jätevedet Pälkäneen pääpuhdistamolle.

5.1.4 Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä sekä vesilaitoksen muista toiminnan kehittämiseen vaikuttavista seikoista

Merkittävin toimintariski liittyy talousveden puhtauteen ja sitä kautta ihmisten terveyteen ja elintarviketeollisuuden toimintaan. Verkoston ikääntyminen tulee olemaan yksi verkoston merkittävimmistä riskeistä talousveden puhtauteen, seuraavaksi merkittävin riski tulee olemaan pohjaveden saastuminen. Pälkäneen pohjavesialueilla on merkittävästi maanottoa ja maanotosta on tullut suuri riski alueen pohjavesille.

Lisäksi Pälkäneen pohjavesille merkittävä riski on VT12-tie ja tiealueella käytettävä tiesuola. Lisäksi VT12 alueella kulkeva liikenne ja varsinkin vaarallista kemikaalia sisältävä kuljetus on aina riski pohjavedelle ja pohjaveden laadulle.

Jäteveden joutuminen pohjaveteen tai jätevedenpumppauksen tai puhdistamon toimintahäiriö saattaa aiheuttaa myös merkittävän riskin. Jätevedenpumppauksen tai puhdistamon toimintahäiriö saattaa aiheuttaa vesistöjen saastumisen ja sitä kautta suuren ihmismassan sairastumisen esimerkiksi uimavedestä.

Jäteveden joutuminen pohjaveteen on epätodennäköistä ja vaatisi pitkään jatkuneen ongelman verkostossa tai pumppaamossa, mutta pohjaveteen joutuessaan aiheuttaisivat merkittävät ongelmat ihmisten terveydelle ja talousvettä toimittavalle laitokselle. Kaikissa toteutuvissa onnettomuuksissa ovat mukana myös taloudelliset tappiot.

5.1.5 Tiedot sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja keskeisistä johtopäätöksistä

Selonteko sisäisen valvonnan, riskienhallinnan järjestämisestä ja keskeisistä johtopäätöksistä on kunnan varsinaisen tilinpäätöksen yhteydessä.

Ympäristötekijät

Jätevedenpuhdistuksessa ja vedenhankinnassa toimitaan ympäristöluvan ehtojen puitteissa. Talousveden laatua tutkitaan Pälkäneen kunnan vesihuoltolaitoksen talousveden valvontatutkimuksen mukaisesti. Jätevedenpuhdistamoiden toimintaa valvontaa tehdään ympäristölupien mukaisesti. Juomavedelle annetut määräykset toteutettiin vuoden jokaisena ajankohtana ja jätevedenpuhdistamoiden toiminta oli ympäristöluvan mukaista. Pumppaamoiden toimintaa valvotaan kaukovalvonnalla ja pumppaamot kierretään viikoittain.

5.1.6 Esitys tilikauden 2018 tuloksen käsittelystä

Tilikauden tuloksen -72 513,93 euroa käsittelystä esitetään seuraavaa:

- Tuloutetaan aikaisemmin tehtyjä poistoeroja 9 273,84 euroa
- Tilikauden alijäämä 63 240,09 euroa siirretään taseen edellisten tilikausien yli- / alijäämätilille.

5.2 Talousarvion toteutuminen

5.2.1 Käyttötalouden toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

TOIMIELIN:	Tekninen lautakunta
TOIMIALA:	Vesihuoltolaitos
TILIVELVOLLINEN:	Tekninen suunnittelujohtaja

Vesihuoltolaitos on taseyksikkö, jonka kustannuksia seurataan erillisenä yksikkönä.

Vesihuoltolaitoksen tehtävä on taata kuntalaisille hyvä talousveden laatu ja toimiva luvanmukainen jätevedenpuhdistus

Tavoitteet

Tavoite 1	Puhdistamon ympäristöluvan vaatimusten täyttyminen	
	Mittari	Tavoitetaso
	Tarkkailutulokset (puhdistamot)	Lupamääräysten täyttäminen
Toteutuminen	Jätevedenpuhdistamot toimivat ympäristöluvan määräysten mukaisesti. Lupamääräyksissä pysyttiin puhdistamoiden kohdalla hyvin yksittäisiä poikkeamia lukuun ottamatta.	
Tavoite 2	Laadukkaan talousveden toimittaminen	
	Mittari	Tavoitetaso
	Tarkkailutulokset (Vesilaitokset)	Talousveden laatuvaatimusten täyttyminen
Toteutuminen	Juomavedelle annetut määräykset on toteutettu tähän mennessä jokaisessa näytteenotossa. Muutamassa näytteessä on ollut kohonneita pesäkelukuja, mutta ne eivät ole aiheuttaneet toimenpiteitä.	
Tavoite 3	Pumpatun veden määrän pienentäminen	
	Mittari	Tavoitetaso
	Vuotovedet (vesi)	Laskuttamattoman veden määrän pienentäminen
Toteutuminen	Vesijohtoverkostossa on havaittu vuotoja ja niitä on korjattu. Vedenottamolta lähtevän veden osuus on pienentynyt.	
Tavoite 4	Puhdistettavan veden määrä ja laatu	
	Mittari	Tavoitetaso
	Vuotovedet (Jätevesi)	Vuotovesin vähentäminen puhdistamoille
Toteutuminen	Viemäriverkoston ongelma kohtia on tutkittu ja korjattu.	
Tavoite 5	Vesihuoltolaitoksen ohjelmistot	
	Mittari	Tavoitetaso
	Kunnossapitojärjestelmä	Vesihuoltolaitoksella on käyttöön otettu kunnossapitojärjestelmä
Toteutuminen	Vesihuoltolaitoksella on otettu käyttöön uusi kunnossapitojärjestelmä. Kunnossapitojärjestelmää kehitetään jatkuvasti vesihuollon tarpeisiin ja sen käyttöä pyritään tehostamaan.	

Tilin nimi	TP 2017	Aikuperäinen TA 2018	TA-muutokset	Muutettu TA 2018	TP 2018	Poikkeama	Poikkeama %
Toimintatulot	1 145 831	1 397 051		1 397 051	1 219 368	-177 683	-12,72%
Lilkevaihto	1 104 517	1 398 251		1 398 251	1 218 107	-178 144	-12,76%
Muut tulot	41 314	800		800	1 251	451	56,38%
<i>josta sisäiset</i>	64 712	73 676		73 676	76 412	2 536	3,43%
Toimintamenot	-900 934	-756 758		-756 758	-616 754	141 001	-18,63%
Materiaalit ja palvelut	-688 849	-490 608		-490 608	-366 480	124 149	-25,31%
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-184 115	-165 900		-165 900	-186 271	-22 371	13,48%
Palvelujen ostot	-502 733	-324 708		-324 708	-178 188	146 520	-45,12%
Henkilöstön menot	-202 628	-280 696		-280 696	-224 984	35 732	-13,71%
Muut menot	-11 560	-5 451		-5 451	-24 331	-18 880	346,37%
<i>josta sisäiset</i>	-30 698	-8 769		-8 769	-23 610	-14 841	169,24%
Toimintakate	244 897	640 295		640 295	603 603	-36 692	-5,73%
Rahoitustulot- ja menot	-24 554	-46 350		-46 350	-106 039	-59 689	128,78%
Muut rahoitustulot	3 711	3 000		3 000	7 001	4 001	133,36%
Korkomenot sisäiset					-73 436	-73 436	
Korvaus peruspääomasta	-16 050	-16 050		-16 050	-12 036	4 013	-25,00%
Muut rahoitusmenot	-12 215	-33 300		-33 300	-27 566	5 734	-17,22%
Polstatot ja arvonalentumiset	-564 083	-593 363		-593 363	-570 078	23 285	-3,92%
Suunnitelman mukaiset poistot	-564 083	-593 363		-593 363	-570 078	23 285	-3,92%
Tilikauden tulos	-343 741	582		582	-72 514	-73 096	-12 888,13%
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	9 274	9 306		9 306	9 274	-32	-0,35%
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	-334 467	9 888		9 888	-63 240	-73 128	-739,56%
Tehtävän kokonaiskustannukset	-334 467	9 888		9 888	-63 240	-73 128	-739,56%

5.3 Tilinpäätöslaskelmat

5.3.1 Vesihuoltolaitoksen tuloslaskelma

	TP 2018	TP 2017
Liikevaihto	1 218 106,52	1 104 517,33
Liiketoiminnan muut tuotot	1 261,04	41 313,72
Materiaalit ja palvelut		
Alaet, tarvikkeet ja tavarat		
Ostot tilikauden aikana	-188 271,49	-184 116,24
Palvelujen ostot	-178 188,01	-502 733,42
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	-185 009,31	-183 121,51
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	-35 000,93	-33 070,01
Muut henkilösivukulut	-4 953,83	-6 334,28
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-570 078,06	-564 083,13
Arvonalentumiset	0,00	0,00
Liiketoiminnan muut kulut	-24 330,53	-11 559,88
Liikelyläämä (-) (alljäämä)	33 525,40	-319 186,42
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	0,00	612,00
Muut rahoitustuotot	7 000,65	3 098,64
Kunnalle/kuntayhtymälle maksetut korkokulut	-73 436,13	0,00
Muille maksetut korkokulut	-27 586,07	-12 214,50
Korvaus peruspääomista	-12 037,78	-18 050,37
Muut rahoituskulut	0,00	0,00
Ylijäämä (alljäämä) ennen satunnaisia eriä	-72 513,93	-343 740,85
Ylijäämä (alljäämä) ennen varauksia	-72 513,93	-343 740,85
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	9 273,84	9 273,72
Tilikauden ylijäämä (alljäämä)	-63 240,09	-334 466,93

5.3.2 Vesihuoltolaitoksen tase

	2018	2017
VASTAAVAA		
APYSYVÄT VASTAAVAT	10 424 354,10	10 699 581,08
I Aineettomat hyödykkeet	18 968,91	31 057,71
2. Tietokoneohjelmistot	18 968,91	31 057,71
II Aineelliset hyödykkeet	10 399 785,19	10 662 923,37
1. Maa- ja vesialueet	179 178,55	179 178,55
2. Rakennukset	3 810 630,49	4 051 280,17
3. Kiinteät rakenteet ja laitteet	6 124 202,33	6 393 475,10
4. Koneet ja kalusto	23 469,30	11 118,68
6. Ennakkomakaut ja keskenäiset hankinnat	262 304,62	27 870,87
III Sijoitukset	5 600,00	5 600,00
4. Muut saamiset	5 600,00	5 600,00
C VAIHTUVAT VASTAAVAT	152 496,60	355 698,69
II Saamiset	152 496,60	355 698,69
Lyhytaikaiset saamiset	152 496,60	355 698,69
1. Myyntisaamiset	104 455,93	118 987,81
4. Muut saamiset	16 055,89	16 627,47
5. Siirtosaamiset	32 984,78	220 083,41
VASTAAVAA YHTEENSÄ	10 576 850,70	11 055 279,77
VASTATTAVAA		
A OMA PÄÄOMA	-1 200 198,85	-1 136 958,76
I Peruspääoma	1 605 037,46	1 605 037,46
IV Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	-2 741 996,22	-2 407 529,29
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	-63 240,09	-334 466,93
B POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET	73 179,81	82 453,65
1. Poistoero	73 179,81	82 453,66
C PAKOLLISET VARAUKSET	0,00	150 000,00
2. Muut pakolliset varaukset	0,00	150 000,00
E VIERAS PÄÄOMA	11 703 869,74	11 969 784,88
I Pitkäaikainen	6 182 997,60	6 432 737,70
2. Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	2 676 674,00	3 000 006,00
8. Korottomat velat kunnalta/kuntayhtymältä	29 348,00	29 348,00
9. Muut velat	3 476 975,60	3 403 383,70
Lyhytaikainen	5 520 872,14	5 527 047,18
2. Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	323 332,00	333 332,00
3. Lainat kunnilta/kuntayhtymiltä	4 829 843,15	5 029 730,09
6. Saadut ennakot	8,60	0,00
7. Ostovelat	51 837,73	87 779,10
8. Korottomat velat kunnalta/kuntayhtymältä	223 164,24	
9. Muut velat	63 504,35	47 671,22
10. Siirtovelat	29 182,07	28 534,77
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	10 576 850,70	11 055 279,77

5.3.3 Vesihuoltolaitoksen rahoituslaskelma

	2018		2017	
Toiminnan rahavirta				
Liikelyjäämä (-allijäämä)	33 525,40		-319 186,42	
Poistot ja arvonalentumiset	570 078,08		564 083,13	
Rahoitustuotot ja -kulut	-106 039,33		-24 554,23	
Tulorahoituksen korjauserät	-150 000,00		150 000,00	
	<u>347 564,13</u>	347 564,13	<u>370 342,48</u>	370 342,48
Investointien rahavirta				
Investointimenot	-294 851,08		-242 157,72	
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	0,00	-294 851,08	0,00	-242 157,72
Toiminnan ja investointien rahavirta		52 713,05		128 184,76
Rahoituksen rahavirta				
Ainolainauksen muutokset				
Lainakannan muutokset				
Pitkäaikaisen lainojen vähennys muilta	-333 332,00		-333 332,00	
Lyhytaikaisen lainojen muutos kunnalta	-199 886,94		4 838 928,19	
Lyhytaikaisen lainojen muutos muilta	0,00	-533 218,94	0,00	4 505 594,19
Muut maksuvalmiuden muutokset				
Saamisten muutos kunnalta	185 310,80		262 665,91	
Saamisten muutos muilta	17 891,29		116 311,90	
Korottomien velkojen muutos kunnalta	223 164,24		29 348,00	
Korottomien velkojen muutos muilta	54 139,56	480 505,89	-207 135,81	201 190,00
		<u>-52 713,05</u>		<u>4 706 784,19</u>
Rahoituksen rahavirta				
Rahavarojen muutos		0,00		4 834 968,95
Rahavarojen muutos				
Rahavarat 31.12.	0,00		0,00	
Rahavarat 1.1.	0,00	0,00	-4 834 968,95	4 834 968,95

Tietojen vertailukelpoisuus: Vesihuoltolaitoksen vuoden 2017 rahoituslaskelmassa on muutettu pankkitilin esittämistapaa. Aiemmin vesihuoltolaitoksen konsernitiliä on käsitelty kuten itsenäistä pankkitiliä. Vuoden 2017 aikana on siirrytty esittämään tili sen luonteen mukaisesti velkana kunnalle, koska tilin saldo on negatiivinen.

5.4 Vesihuoltolaitoksen liitetiedot

5.4.1 Vesihuoltolaitoksen tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot

Vesihuoltolaitoksen tilinpäätöksen laatimisessa on noudatettu kunnan tilinpäätöksen laatimisperiaatteita. Laatimisperiaatteet on kuvattu tilinpäätöksen kohdassa 4.1.1 kunnan tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot.

5.4.2 Tuloslaskelmaa koskevat liitetiedot

Liitetieto 6

Toimintatuotot	TP 2018	TP 2017
Vesilaitoksen myyntituotot	564 123,23	505 397,39
Viemärlaitoksen myyntituotot	655 234,33	599 119,94
Liiketoiminta yhteensä	1 219 357,56	1 104 517,33
Vesilaitoksen muut tuotot	1 130,6	3 887,20
Viemärlaitoksen muut tuotot	1 20,44	37 426,52
Liiketoiminnan muut tuotot yhteensä	1 251,04	41 313,72

Liitetieto 11 – Selvitys suunnitelman mukaisten poistojen perusteista vesihuoltolaitoksen tilinpäätöksessä

Poistojen määrittämiseen on käytetty ennalta laadittua poistosuunnitelmaa. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden hankintamenoista arvioitun taloudellisen käyttöiän mukaan.

Arvioidut poistoajat ja poistomenetelmät ovat:

Rakennukset ja rakennelmat	Tasapoisto 20 - 30 vuotta
Kiinteät rakenteet ja laitteet	
Vedenjakelu- ja viemäriverkosto	Tasapoisto 30 vuotta
Laitosten laitoskoneet ja laitteet	Tasapoisto 10 vuotta
Koneet ja kalusto	Tasapoisto 3 – 5 vuotta

5.4.3 Tasetta koskevat liitetiedot

Maa- ja vesialueet erittely	TP 2018	TP 2017
Kiinteistöjen liittymismaksut	46 718,77	46 718,77
Muut maa- ja vesialueet	132 459,78	132 459,78
Maa- ja vesialueet yhteensä	179 178,55	179 178,55

Lähtökerto 19. Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet		Aineettomat hyödykkeet				Aineelliset hyödykkeet				Yhteensä	KAUKKI YHTIENSÄ	
		Aineettomat oikeudet	Muut pitkä- vaikutteiset menot	Yhteensä	Maa-alueet	Rakennukset	Käyttö- kalusteet ja välineet	Koneet ja kalusto	Keskeiset hankinnat	Yhteensä		
Perustamaton hankintameno 1.1.	+	31 057,71	0,00	43 146,51	179 178,55	4 051 280,17	6 393 475,10	11 118,68	27 870,87	10 662 933,37	11 015 906,49	
Lisäykset tilikauden aikana	+						42 501,43	17 916,00	234 483,65	294 851,08	294 851,08	
Rahoitusosuudet tilikaudella	-									0,00	0,00	
Vähennykset tilikauden aikana	-									0,00	0,00	
Sisäiset erien välillä	+			0,00						0,00	0,00	
Tilikauden poistot	-	12 088,80		12 088,80		240 649,68	3 111 774,20	5 565,38		557 989,26	570 178,00	
Arvonlaskut ja niiden palautukset	-	18 968,91	0,00	18 968,91	179 178,55	3 810 630,49	6 124 202,33	23 469,30	262 304,52	10 399 785,19	10 418 754,10	
Perustamaton hankintameno 31.12.		18 968,91	0,00	18 968,91	179 178,55	3 810 630,49	6 124 202,33	23 469,30	262 304,52	10 399 785,19	10 418 754,10	
Arvonkorotukset	-	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
Kirjanpito- ja lausekkeet 31.12.		18 968,91	0,00	18 968,91	179 178,55	3 810 630,49	6 124 202,33	23 469,30	262 304,52	10 399 785,19	10 418 754,10	
Olennaiset lisäpoistot	-	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
Erityisiä olennaisista lisäpoistoista	-	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	

Pysyvien vastausten siirtokirjaukset		Osakkeet ja osuudet		Muit osakkeet ja osuudet		Jävi-, muut lainat ja muut saannat		Saannat		Yhteensä
		Osakkeet konserni- yhtiöt	Osakkeet Kuntayhty- önsäyht. määsuudet yhtiöt	Muit osakkeet ja osuudet	Yhteensä	Jävi- saannat	Saannat konserni- yhtiöiltä	Saannat kunta- yhtiöiltä	Saannat muut yhteis- söit	Yhteensä
Hankintameno 1.1.	+								5 600,00	5 600,00
Lisäykset	-								0	0
Vähennykset	-								0	0
Siirrot erien välillä	-								0	0
Hankintameno 31.12.	+								5 600,00	5 600,00
Arvonlaskut	-								0	0
Arvonkorotukset	+								0	0
Kirjanpitoarvo 31.12.									5 600,00	5 600,00

Liitetieto 25

Oman pääoman erittely	TP 2018	TP 2017
Peruspääoma	1 605 037,46	1 605 037,46

Liitetieto 27

Pitkäänkäyvät velat (yli 5v.) erääntyä 1.1.2023 jälkeen	TP 2018	TP 2017
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	1 423 346	1 736 678

Liitetieto 29

Muut pakolliset varaukset	TP 2018	TP 2017
Aitoon puhdistamon purkuun liittyvä pakollinen varaus	0,00	150 000
Pakolliset varaukset yhteensä	0,00	150 000

Liitetieto 32

Muiden velkojen erittely	TP 2018	TP 2017
Muut velat		
Liittymismaksut	3 476 975,60	3 403 383,70
Muut velat yhteensä	3 476 975,60	3 403 383,70

Liitetieto 33

Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät	TP 2018	TP 2017
Lyhytaikaiset siirtovelat		
Lomapalkkajaksotus	23 672,40	20 952,26
Korkojaksotukset	2 507,09	2 795,49
Lyhytaikaiset siirtovelat yhteensä	26 179,49	23 747,75

5.4.4 Vakuuksia, vastuusitoumuksia ja taseen ulkopuolisia järjestelyjä koskevat liitetiedot

Liitetieto 41

Muut taseen ulkopuoliset järjestelyt	TP 2018	TP 2017
Vahvistetut kaavoista vesilaitokselle aiheutuvat velvoitteet	1 080 800	800 600
Seuraavalle tilikaudelle kohdistuva osuus	80 200	0
Maankäyttösopimuksista vesilaitokselle aiheutuvat velvoitteet	683 600	1 263 800
Seuraavalle tilikaudelle kohdistuva osuus	0	580 200

5.4.5 Henkilöstöä ja intressitahotapahtumia koskevat liitetiedot

Liitetieto 42

Henkilöstön lukumäärä 31.12.	TP 2018	TP 2017
Kokoaikaiset	3	3

6 PÄLKÄNEEN KUNNAN TILINPÄÄTÖKSEN ALLEKIRJOITUKSET JA MERKINNÄT

Pälkäneellä 28. maaliskuuta 2019
PÄLKÄNEEN KUNNANHALLITUS



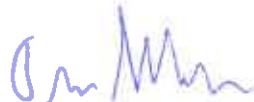
Eero Laesterä



Jyrki Ahola


Maria Aho linamaria Nummela

Maria Aho



Tom Hirmukallio



Reetta Mathier


Antti-Jussi Mikkola

Antti-Jussi Mikkola


Virpi Pohjola

Virpi Pohjola


Pertti Salminen

Pertti Salminen

Outi Viitanen


Anitta Hietaniemi

Anitta Hietaniemi

TILINPÄÄTÖSMERKINTÄ

Olemme antaneet suorittamastamme tilintarkastuksesta tänään kertomuksen.

Tampereella 15. päivä Touko kuuta 2019

KPMG Oy Ab



Mari Säynätjoki
JHT, KHT

7 LUETTELOT JA SELVITYKSET

KIRJANPITOKIRJAT

Tasekirja
Päiväkirja
Pääkirja

SÄILYTYSTAPA

Sidottu kirja
Sähköisessä järjestelmässä
Sähköisessä järjestelmässä

APUKIRJAT

Myyntireskontra
Ostoreskontra
Käyttöomaisuus
Konsernikirjanpito

SÄILYTYSTAPA

Sähköisessä järjestelmässä
Sähköisessä järjestelmässä
Sähköisessä järjestelmässä
"Sähköisessä järjestelmässä, paperitulosteet"

TOSITELAJIT

Kirjanpito
AIF
AKT
ALV
AS
Kman
KPA
MuistloE
MuistSisLa
Palkka
Pankki

TAPAHTUMA

AIF tositekoversio
Aktivoinnit
ALV-maksuajo
Alkusaldo
Asiakkaan man. kuittaukset
Kirjanpilotapahtuman palautustapahtuma
Muistlotositteet Excelistä
Muistiotositteet Sisäinen laskutus
Palkat Populus
Pankkitositteet

SÄILYTYSTAPA

Sähköisessä järjestelmässä
Sähköisessä järjestelmässä
Sähköisessä järjestelmässä
Sähköisessä järjestelmässä
Sähköisessä järjestelmässä
Sähköisessä järjestelmässä
Sähköisessä järjestelmässä
Sähköisessä järjestelmässä
Sähköisessä järjestelmässä
Sähköisessä järjestelmässä

Myyntireskontra

Ltapplo
Man
PERINTÄ
Vii
10 - 92

Luottotappiokirjaus
Manuaaliset suoritukset
Perintä toimeksiantoliittymä
Viitesuoritukset
Laskulajit 10-92

Sähköisessä järjestelmässä
Sähköisessä järjestelmässä
Sähköisessä järjestelmässä
Sähköisessä järjestelmässä
Sähköisessä järjestelmässä

Ostoreskontra

OL
OM
ORK

Ostolaskut
Ostoreskontran maksut
Ostoreskontran kohdistustapahtumat
maksutosite

Sähköisessä järjestelmässä
Sähköisessä järjestelmässä
Sähköisessä järjestelmässä

Käyttöomaisuus

KOM
XAKOM

Käyttöomaisuus
Kom-konversio

Sähköisessä järjestelmässä
Sähköisessä järjestelmässä

